

Kallelse/Ärendelista

Sammanträde med Socialnämnden,

tisdag 16 april 2024

Tid: K1 08:30

Plats: **Kommunhuset, OBS! konferensrum Vänern (entréplan)**

Dan Nyberg
Ordförande

Zana Savic
Sekreterare

Förhinder för ordinarie ledamot att delta vid sammanträdet anmäls via Netpublicator alt. till Zana Savic , 0521-72 17 30, zana.savic@vanersborg.se
Beräknad sluttid: kl. 13

Ledamöter

Socialdemokraterna

Dan Nyberg (S), ordf.
Marita Engqvist (S)
Reidar Eriksson (S)
Taym Albaghdadi (S)

Sverigedemokraterna

Vakant (SD)
Anna Gustafsson (SD)

Moderaterna

Henrik Josten (M), 2 e vice ordf.
Sofia Jakobsson Blixt (M)
Gunnel Ymefors (M)

Vänsterpartiet

Ida Hildingsson (V)

Centerpartiet

Daniel Tesfay (C)

Kristdemokraterna

Magnus Ekström (KD), 1 e vice ordf.

Medborgarpartiet

Göran Svensson (MBP)

Ersättare

Kenneth Borgmalm (S)
Jörgen Zander (S)

Tomas Eklind (SD)
Jennifer Strand (SD)

Robin Skenhede (M)
Johan Bengtsson (M)

Johan Olsson (V)

Tomas Öberg (C)
Birgit Lindquist (C)
Anette Taimory (KD)

Eva Bodén-Johansson (MBP)
Cecilia Prins (L)
Marika Isetorp (MP)

2024-04-16

Övriga närvarande

Karin Hallberg, förvaltningschef

Jeanette Sjölund, verksamhetschef administration

Kristina Wallstedt, verksamhetschef kvalitet och utveckling

Anette Karlsson, verksamhetschef vård, stöd och utredning

Anna Cederlund, verksamhetschef vård och omsorg – hemtjänst

Maria Sundvall Möller, verksamhetschef vård och omsorg – särskilt boende

Peter Martinsson, verksamhetschef personligt stöd och omsorg

Ulrika Gardtman, verksamhetschef arbete, sysselsättning och integration

Åsa Turesson, verksamhetschef individ- och familjeomsorg

Emil Zingmark, enhetschef digital utveckling och systemförvaltning, ärende 1

Marie Gran, utvecklingsledare, ärende 2

Anne Elfving, utvecklingsledare, ärende 2

Anders Lundberg, ekonom, ärende 3-4

Ewa Peterson, socialt ansvarig samordnare, ärende 9

Jenny Nordberg Durmaz, nämndsekreterare

Zana Savic, nämndsekreterare

Stefan Hansson, personalföreträdare. Ersättare: Christina Jansson.

Robert Wendel, personalföreträdare.

Annette Blidsell, personalföreträdare. Ersättare: Maria Larsen.

2024-04-16

Inledande formalia

- Mötets öppnande
- Upprop
- Val av justerare- *förslag Henrik Josten*
- Anmälan om jäv

	Ärendelista	Dnr	Sida
1	Information om säkerhet inom välfärdsteknik	2024/92	4
2	Samråd om Friluftstrategi	2024/70	5 - 80
3	Månadsuppföljning mars och årsprognos 2024	2024/31	81 - 94
4	Mål- och resursplan för 2025-2027	2023/234	95 - 122
5	Uppföljning av socialnämndens beslut andra halvåret 2023	2023/224	123 - 128
6	Meddelandelista till socialnämnden 2024-04-16	2024/9	129 - 130
7	Anmälan av delegeringsbeslut till socialnämndens sammanträde 2024-04-16	2024/10	131 - 132
8	Information från ordförande, förvaltningschef och rådsorgan vid socialnämndens sammanträde 2024-04-16	2024/18	
9	Anmälan av delegeringsbeslut i sekretessärenden till socialnämndens sammanträde 2024-04-16	2024/10	
10	Ansökan om vårdnadsöverflytt enligt 6 kap. 8 § föräldrabalken SEKRETESS		
11	Ansökan om vårdnadsöverflytt enligt 6 kap. 8 § föräldrabalken SEKRETESS		
12	Ansökan om vårdnadsöverflytt enligt 6 kap. 8 § föräldrabalken SEKRETESS		

Tänk på allergiker och använd inte produkter som ger upphov till stark doft, t.ex. parfym eller rakvatten.

Godkännande

Dnr: SOC 2024/92

Handläggare

Zana Savic

zana.savic@vanersborg.se

0521-72 17 30

Mottagare

Socialnämnden

Informationsärende - information om säkerhet inom välfärdsteknik

Förslag till beslut

Socialnämnden noterar informationen

Sammanfattning av ärendet

Socialnämnden får under sammanträdet 2024-04-16 information om säkerhet och kontinuitetsplanering inom välfärdsteknik. Verksamhetschef för kvalitet och utveckling samt enhetschef digital utveckling och systemförvaltning är föredragande.

Karin Hallberg

Förvaltningschef

Sändlista

-

2024-03-25

Dnr: SOC 2024/70

Handläggare

Anne Elfving
anne.elfving@vanersborg.se
0521-72 17 56

Mottagare

Socialnämnden

Marie Gran
marie.gran@vanersborg.se
0521-72 25 53

Samråd om Friluftsstrategi för Vänersborgs kommun

Förslag till beslut

Socialnämnden lämnar synpunkter på Friluftsstrategi för Vänersborgs kommun enligt förslag till yttrande daterat 2024-03-14.

Sammanfattning av ärendet

Kommunstyrelsen har beslutat samråda om förslag till friluftsstrategi för Vänersborgs kommun.

Av yttrandet framgår bland annat att socialnämnden anser att strategin är kortfattad, enkel och tydligt utformad. Den ger en översiktlig bild av övergripande syfte och inriktning för friluftslivet i Vänersborgs kommun.

Det har gjorts ett grundläggande arbete med kartläggning och analys samt förslag på utvecklingsarbete i den bilagda friluftsutredningen. Bland annat har en enkätundersökning gjorts hos äldre. Bland utvecklingsförslagen som nämns i utredningen är att erbjuda mer friluftaktiviteter inom ramen för kommunens verksamheter.

Sammanfattningsvis ställer socialnämnden sig positiv till friluftstrategin med hänvisning till de kommentarer som ges i detta yttrande, främst gällande att beakta och förtydliga målgruppen personer med olika former av funktionsnedsättning.

Underlag

- Friluftsstrategi – samrådshandling
- Friluftsutredning – underlagsrapport till Friluftsstrategi

Karin Hallberg
Förvaltningschef

Bilagor

Yttrande 2024-03-14

Sändlista

kommun@vanersborg.se

2024-03-14

Dnr: SOC 2024/70

Handläggare

Anne Elfving
anne.elfving@vanersborg.se
0521-72 17 56

Mottagare

Socialnämnden

Samråd om Friluftsstrategi för Vänersborgs kommun

Bakgrund

Kommunstyrelsen har beslutat att samråda om förslag till Friluftsstrategi för Vänersborgs kommun.

Sammanfattning av yttrande

Strategin är kortfattad, enkel och tydligt utformad. Den ger en översiktlig bild av övergripande syfte och inriktning för friluftslivet i Vänersborgs kommun.

Sammanfattningsvis ställer socialnämnden sig positiv till friluftsstrategin med hänvisning till de kommentarer som ges i detta yttrande, främst gällande att beakta och förtydliga målgruppen personer med olika former av funktionsnedsättning.

Yttrande

I strategin klargörs syftet med och inriktningen på kommunens arbete med friluftsliv. En utredningsrapport har tagits fram, där insamlat material, analys och slutsatser redovisas. Rapporten innehåller även förslag till utvecklingsåtgärder och hur friluftsföråklor kan organiseras.

I samrådet tas gärna emot synpunkter på följande:

- Innehållet i och utformningen av strategin
- Förslag till åtgärder i utredningsrapporten
- Förslag till organisation i utredningsrapporten

Innehåll och utformning

Strategin är kortfattad, enkel och tydligt utformad. Den ger en översiktlig bild av övergripande syfte och inriktning för friluftslivet i Vänersborgs kommun. I strategin framgår att man har tillvaratagit olika målgruppers perspektiv. För socialnämndens del omnämns i huvudsak äldre och nyanlända.

Av friluftsutredningen framgår att det har lagts ned ett grundläggande arbete med kartläggning och analys, utifrån olika föreningars och målgruppers perspektiv. Bland annat har det gjorts en enkätundersökning hos äldre vid olika tillfällen och i olika forum. Under rubriken ”Reflektioner kring organisering av friluftsliv” framgår att det finns utomhusaktiviteter för äldre genom kommunens frivilligsamordnare och att det ges information om allemansrätt till nyanlända för tillfället inom samhällsorienteringen.

Vi kan däremot inte finna att det genomförts någon motsvarande kartläggningen vad gäller målgruppen personer med funktionsnedsättning.

2024-03-14

Dnr: SOC2024/70

I strategin under rubriken Friluftsanläggningar, omnämns däremot att ”kommunala friluftsanläggningar ska där så är möjligt och lämpligt göras tillgängliga enligt principen om universell utformning”. Begreppet universell utformning förklaras i not.

Åtgärder

Vad gäller de olika utvecklingsförslagen bedöms dessa vara relevanta och ha en tillräcklig ambitionsnivå.

Bland utvecklingsförslagen finns informationsinsatser med, vilket är positivt. En bra och tydlig information och skyltning underlättar tillgängligheten för olika målgrupper, nyinflyttade och tillfälliga besökare.

Det finns flera utvecklingsförslag bland kommunala friluftaktiviteter. Ett av dem är att erbjuda mer friluftaktiviteter inom ramen för kommunens verksamheter, bland annat fritidsgårdar, ferieaktiviteter och social omsorg. Även utvecklingsförslaget att samverka med andra aktörer kring aktiviteter för äldre är positivt. Båda dessa utvecklingsförslag är positiva ur ett förebyggande perspektiv.

Organisation

I förslag till organisering av friluftarbetet pekas politiska ansvarsområden ut. Kultur- och fritidsnämnden föreslås få samordningsansvar, vilket bedöms vara logiskt.

För socialnämnden anges friluftaktiviteter för äldre vara ett ansvarsområde. Det bör förtydligas att ansvarsområdet även omfattar personer med olika former av funktionsnedsättning.

Det konstateras i slutet av utredningen att de föreslagna åtgärderna och organisationsförändringarna innebär ett ökat åtagande för kommunen och krav på utökad budget. Införandet föreslås därför ske stegvis.

Sammanfattningsvis ställer socialnämnden sig positiv till friluftstrategin med beaktande av framförda kommentarer gällande att även beakta och förtydliga målgruppen till att omfatta personer med olika former av funktionsnedsättning.

Dan Nyberg
Socialnämndens ordförande

Karin Hallberg
Förvaltningschef

From: kommun@vanersborg.se
Sent: 2024-03-05 12:43:47
To: Socialförvaltningen Vänersborg
Subject: Distribution av beslut
Attachments: Beslut KS 2024-02-28Samråd för Friluftsstrategi.pdf
Categories: Zana Savic

Hej

Översänder beslut från Kommunstyrelsens senaste sammanträde.

Med vänliga hälsningar

Eva Johansson
Förvaltningssekreterare
Beredningssekreteriatet

§ 26

Samråd för Friluftstrategi

KS 2022/64

Beslut

Kommunstyrelsen beslutar att samråda om Friluftstrategi.

Sammanfattning av ärendet

En arbetsgrupp under ledning av kommunstyrelseförvaltningen har tagit fram ett förslag till friluftstrategi att samråda om. Samrådet vänder sig till berörda nämnder och intressenter som deltagit i projektets referensgrupp. Som underlag till strategin finns även en utredningsrapport som innehåller sammanställning av kartläggning och analys samt åtgärdsförslag samt vägledning kring hur strategin kan genomföras.

Förslaget till Friluftstrategi innehåller övergripande syfte och inriktning. Under samrådet samlas synpunkter in på utformningen av strategin, men även på utredningsrapporten. Efter samrådet kommer synpunkterna att sammanställas och handlingarna kommer att revideras innan strategin läggs fram för antagande av kommunfullmäktige.

En viktig del av arbetet rör hur ansvaret för kommunens friluftsrarbete ska fördelas och finansieras. Förslaget på framtida organisation ingår inte i strategin men beskrivs i utredningen. I samband med antagandet av strategin kommer förslag på ansvarig nämnd för samordning av friluftsrarbete läggas fram som ett separat beslut till kommunfullmäktige.

Beslutsunderlag

- Kommunstyrelsens arbetsutskotts beslut 2024-02-12 Samråd för Friluftstrategi
- Kommunstyrelseförvaltningens tjänsteskrivelse 2024-01-30 Samråd för Friluftstrategi
- Friluftstrategi – samrådshandling
- Friluftsutredning samrådshandling
- Beslut Rådet för hälsa och social hållbarhet §1 Friluftstrategi

Sändlista

Kultur- och fritidsnämnden
Samhällsbyggnadsnämnden
Byggnadsnämnden
Miljö- och hälsoskyddsnämnden
Barn- och utbildningsnämnden
Socialnämnden
Handläggare på kommunstyrelseförvaltningen

Utdragsbestyrkande

Friluftstrategi

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	2
Inledning.....	3
Tidigare ställningstaganden.....	3
De nationella friluftsmålen	3
Centrala begrepp.....	4
Övergripande syfte med kommunens friluftslivsarbete.....	5
Inriktning	5
Tillgång till natur och friluftsområden	5
Friluftsanläggningar.....	6
Kunskap och information	6
Samverkan.....	6
Uppföljning	7

Dokumenttyp Strategi	Dokumentnamn Friluftsstrategi	Antagen ÅÅÅÅ-MM-DD, § XX	Antagen av Kommunfullmäktige
Dokumentägare Kommunstyrelseförvaltningen	Dokumentansvarig ...	Reviderad	Giltighet Tillsvidare
Dokumentinformation Övergripande mål och ambitioner. Kopplad till utredning.		Diarienummer KS 2017/427	
Ämnesområde Friluftsliv		Intranät ☒	Hemsida ☒
Andra styrande dokument som omnämns Miljöprogram 2030 (KF, 2016-02-04). Översiktsplan 2017 (KF, 2017-12-13).			

Inledning

Detta är det första styrdokumentet med fokus på friluftslivet i Vänersborgs kommun. Vänersborg har en stor tillgång till friluftresurser i form av vatten- och naturområden, men det har tidigare saknats tydliga ansvarsområden och strategier för att förvalta och utveckla dessa.

Som underlag till strategin finns en utredningsrapport som redovisar kartläggning och analyser samt ger vägledning till genomförandet. Statliga bidrag till lokala naturvårdsprojekt (LONA) har använts för att medfinansiera arbetet med friluftstrategin.

Tidigare ställningstaganden

Enligt *Miljöprogram 2030* (antagen av kommunfullmäktige 2016-02-24) ska naturvård, friluftsliv, rekreation och god tillgänglighet prioriteras i tätortsnära skog. Vidare ska det vara enkelt för alla invånare att ta sig till fots, med cykel eller med kollektivtrafik till grönområden och strandmiljöer.

I *Översiktsplan 2017* (antagen av kommunfullmäktige 2017-12-13) handlar utvecklingsprincip 4 om att *Bevara och utveckla grönområden och rekreativsmöjligheter*. Där finns bland annat följande formuleringar:

Människor söker olika typer av friluftsupplevelser. Därför bör områden utvecklas så att olika naturtyper finns representerade, så att många olika aktiviteter kan utövas och så att olika önskemål angående nyttjandet av friluftsområdet kan tillgodoses.

En målsättning är att alla som bor i kommunen ska ha möjlighet att ta sig med cykel till ett område lämpat för friluftaktiviteter. Det är viktigt att tillgängligheten är god. Det ska vara lätt att hitta fram till bra friluftsområden och att vistas där, också för barn, äldre och rullstolsburna. Men graden av tillrättläggning bör variera så att även den som söker avskildhet och strapats lätt ska kunna hitta till mer orörda platser.

I kommunens *Naturvårdsstrategi* (antagen av kommunfullmäktige 2023-05-17) finns bland annat prioritering 5 som handlar om att ytan kommunalt skyddad natur ska öka och där ett antal förslag presenteras till nya naturreservat eller andra områdesskydd för att bevara viktiga natur- och friluftsvärden. Strategins prioritering 6 handlar om att öka tillgängligheten till naturområden och kunskap om naturen.

Grundprinciperna i kommunens *Skogspolicy* (antagen av kommunfullmäktige 2023-06-21) innefattar bland annat att friluftslivet i skogen ska stärkas, att skogen ska bidra till ökad folkhälsa och ett aktivt föreningsliv, att förutsättningar för besöksnäring och turism ska skapas och att bra dialog ska eftersträvas med berörda parter.

De nationella friluftsmålen

Riksdagen fastställde 2012 tio nationella friluftsmål, som Naturvårdsverket har i uppdrag att följa upp¹:

¹ Se mer på Naturvårdsverkets hemsida: <https://www.naturvardsverket.se/amnesomraden/friluftsliv/sveriges-friluftlivsmal/>

1. Tillgänglig natur för alla
2. Starkt engagemang och samverkan
3. Allemansrätten
4. Tillgång till natur för friluftsliv
5. Attraktiv tätortsnära natur
6. Hållbar regional tillväxt och landsbygdsutveckling
7. Skyddade områden som resurs för friluftslivet
8. Ett rikt friluftsliv i skolan
9. Friluftsliv för god folkhälsa
10. God kunskap om friluftslivet

De nationella målen har varit en utgångspunkt för Vänersborgs kommuns arbete med friluftsstrategin. Då flera av de nationella målen överlappar varandra har friluftsstrategins syfte och inriktning utformats efter en annan struktur, men alla de tio nationella målen täcks in av strategin.

Centrala begrepp

Friluftsliv

Vanligtvis används följande definition för friluftsliv:

”friluftsliv: vistelse utomhus i natur- eller kulturlandskapet för välbefinnande och naturupplevelser utan krav på tävling”

3 §, Förordning (2010:2008) om statsbidrag till friluftsförbund

Detta kan omfatta många typer av aktiviteter, från promenader, bad eller picknick under bilresan till fågelskådning, bergsklättring och vandringssemester med tält.

Även om en förening ägnar sig åt tävlingssport kan en stor del av dess verksamhet klassas som friluftsliv så länge den sker utomhus med välbefinnande och naturupplevelser i centrum.

Friluftsområde

Med friluftsområde avses vissa större natur- eller vattenområden som pekats ut i översiktsplan eller liknande handling för att de har en särskild betydelse för kommunens friluftsliv. Utpekade friluftsområden behöver inte ägas av kommunen. Allemansrätten innebär att allmänhet normalt sett får vistas där oavsett vem fastighetsägaren är. Om kommunen vill anlägga friluftsanläggningar eller på annat sätt underlätta för friluftsliv på annans fastighet kan avtal behöva upprättas.

Det är inte bara friluftsområden som har betydelse för friluftslivet. Även mindre naturområden, parker, badplatser med mera används för friluftsliv.

Friluftsanläggning

Med friluftsanläggning avses medvetet skapade konstruktioner som syftar till att underlätta eller förbättra för friluftaktiviteter. Det kan till exempel handla om stigar, sittbänkar, grillplatser, vindskydd, bryggor, iläggingsramper eller informationsskyltar. Även parkeringsplatser, toaletter och papperskorgar kan ses som del av friluftsanläggningar.

En friluftsanläggning kan vara såväl kommunal som privat eller statlig.

Övergripande syfte med kommunens friluftslivsarbete

Med utgångspunkt i Vänersborgs kommuns vision ”attraktiv och hållbar i alla delar, hela livet” ska kommunens friluftslivsarbete

- (a) skapa mer jämlika förutsättningar att delta i och uppleva vardagsnära friluftaktiviteter i naturen som inte kräver så stora resurser av den enskilda;
- (b) utveckla och bevara friluftsområden och mötesplatser för att stärka natur-, kultur- och rekreationsvärden;
- (c) möjliggöra för utveckling av besöksnäring och föreningsverksamhet med koppling till friluftsliv; samt
- (d) öka kunskapen om allemansrätten och friluftslivets möjligheter och värden.

Att skapa *mer jämlika förutsättningar* att delta i och uppleva naturen handlar om att göra friluftslivet tillgängligt. Det innebär att arbeta för att minska och ta bort de hinder för deltagande som människor kan ha av funktionsmässiga, ekonomiska, sociala eller kulturella anledningar. Vänersborgs kommun vill stärka förutsättningarna för mer vardagsnära friluftsliv för återhämtning, rekreation och social samvaro i hela kommunen.

Att *utveckla och bevara friluftsområden* handlar om att strategiskt och långsiktigt tillvarata natur-, kultur- och rekreationsvärden. Det handlar bland annat om biologisk mångfald, kulturhistoriska lämningar, landskapsbild och vyer, men även om möjligheter till olika typer av friluftaktiviteter.

Att *möjliggöra för utveckling av besöksnäring och föreningsverksamhet* handlar om att stärka möjligheterna för olika aktörer att bidra till och vara delaktig i utvecklingen av friluftslivet i kommunen. I samverkan med andra parter kan kommunen möjliggöra för fler aktiviteter i naturen, ifråga om utvecklandet av upplevelsebaserade aktiviteter, mötesplatser och anläggningar.

Att *öka kunskapen* om allemansrätten och friluftslivets möjligheter och värden handlar om att förvalta och bygga vidare på en kultur med stor betydelse för folkhälsa och samtidigt värna om våra naturresurser.

Sammantaget leder detta till ökad folkhälsa i linje med kommunens värdeord levande, attraktiv, hållbar och tillsammans.

Inriktning

Tillgång till natur och friluftsområden

- I planering av bebyggelse och infrastruktur ska kommunen sträva efter att naturområden sparas eller utvecklas inom gång- och cykelavstånd från bostaden.
- Viktiga större friluftsområden ska pekas ut i översiktsplanen och skyddas från exploatering.
- Gång- och cykelvägar ska underlätta för boende i tätort att nå natur- och friluftsområden.

- Kommunen ska tillgodose parkering, toalett och avfallsinsamling vid friluftsområden där det bedöms finnas ett stort behov

Friluftsanläggningar

- Kommunala friluftsanläggningar ska i grunden vara kostnadsfria för alla att använda. Avgifter kan dock tas ut för viss infrastruktur, som till exempel parkeringsplatser och båtplatser, för att täcka driftskostnader.
- Kommunala friluftsanläggningar ska där så är möjligt och lämpligt göras tillgängliga enligt principen om universell utformning².
- Kommunen ska utveckla friluftsanläggningar inom friluftsområden och andra platser för bred användning för olika användargrupper.
- Kommunens satsningar på friluftsanläggningar ska prioriteras för att användas av många kommuninvånare och besökare. Avvägningar behöver göras mellan geografisk spridning och fördelar med att samla anläggningar.
- Friluftsanläggningar kan behöva undvikas på platser med mycket höga bevarandevärden.

Kunskap och information

- Det ska finnas lättillgänglig information för kommuninvånare och besökare om kommunens friluftsområden och friluftsanläggningar. Informationen ska finnas digitalt, samt via turistorganisationer och på kommunhuset.
- En friluftskarta i både digital form och tryckt på papper ska bland annat visa platser för friluftsliv, friluftsanläggningar och hur man kan ta sig till dessa med olika färdmedel.
- Huvudleder ska vara tydligt uppmärkta och det ska finnas informationsskyltar vid entréer till friluftsområden.
- Kommuninvånare ska få tillgång till kunskap om friluftsliv och allemansrätt. Särskilt viktiga målgrupper är barn, unga och nyanlända från andra länder. Kommunen ska arbeta med detta bland annat inom förskola, grundskola, fritidsverksamheter och samhällsorientering för nyanlända.

Samverkan

- Det ska finnas en tjänsteperson på kommunen med övergripande samordningsansvar för friluftsfrågor.
- Kommunen ska organisera forum regelbundet där föreningar och andra organisationer som arbetar med friluftsfrågor erbjuds möjlighet till dialog om friluftsliv

² Enligt Myndigheten för delaktighet kan universell utformning förklaras som ”design av produkter, tjänster och miljöer som är användbara för en så stor del av befolkningen som möjligt, utan att det krävs speciell anpassning” (<https://delaktighetsguiden.se/ordlista>). Det innebär anpassning till olika funktionsnedsättningar, men även andra aspekter på tillgänglighet ska vägas in, till exempel säkerhet för små barn och utrymme för barnvagnar. Avvägningar kan på vissa ställen behöva göras mellan tillgänglighet och miljöpåverkan.

- Ideella föreningar ska erbjudas att söka stöd och initiera samarbete med kommunen för friluftsvksamhet.
- Föreningar och andra organisationer ska erbjudas att söka stöd för investeringar och drift av friluftsanläggningar som kostnadsfritt kan användas av allmänheten. Avtal ska upprättas som tydliggör den långsiktiga ansvarsfördelningen.

Uppföljning

En samlad uppföljning av friluftstrategin genomförs minst en gång per mandatperiod. Ansvaret för uppföljningen ligger på kultur- och fritidsnämnden, som rapporterar till kommunstyrelsen. En utredningsrapport har tagits fram som ger vägledning i hur strategin kan genomföras.

Friluftsutredning

Underlagsrapport till Friluftsstrategi

Vänersborgs kommun
Kommunstyrelseförvaltningen

SAMRÅDSHANDLING

Sammanfattning

I denna rapport sammanställs kunskapsunderlag som samlats in i arbetet med att ta fram en friluftsstrategi för Vänersborgs kommun. Sammanställningen visar på de många resurser som finns i kommunen för friluftsliv i form av naturområden, vatten, anläggningar och engagerade föreningar. Den visar även på brister och utvecklingsmöjligheter.

Rapporten är tänkt att vara ett stöd vid genomförandet av kommunens Friluftsstrategi.

Avsnittet *Kartläggning och analys* redovisar resultat från undersökningar och workshops. Där sammanfattas även diskussioner som förts om ett antal viktiga frågeställningar.

Avsnittet *Förslag till utvecklingsarbete* redovisar tankar om hur kommunen kan jobba vidare med utveckling av friluftsområden och friluftsanläggningar.

Avsnittet *Förslag till organisering av kommunens friluftsbete* redovisar förslag på framtida ansvarsfördelning. En viktig del av förslaget är att det samordnande ansvaret för friluftsförågor bör läggas på Kultur- och fritidsnämnden.

Avslutningsvis sammanfattas det fortsatta tillvägagångssättet i avsnittet *Genomförande*.

Dokumenttyp	Dokumentnamn	Framtagen	Antagen av
Underlagsrapport	Friluftsutredning	-	-
Dokumentägare	Dokumentansvarig	Reviderad	Giltighet
Kommunstyrelseförvaltningen	...		-
Dokumentinformation		Diarienummer	
Bakgrund, inventering och analys. Kopplad till Friluftsstrategi.		KS 2022/64	
Ämnesområde	Intranät	Hemsida	
Friluftsliv	☒	☐	
Andra styrande dokument som omnämns			
Miljöprogram 2030 (KF, 2016-02-04). Översiktsplan 2017 (KF, 2017-12-13).			

Innehållsförteckning

Sammanfattning	2
Innehållsförteckning	3
Inledning	4
Bakgrund	4
Rapportens syfte och roll som underlag	4
Arbetsätt	5
Kartläggning och analys	7
Resultat från referensgruppsträffar	7
Resultat från skolenkäter	7
Resultat från enkäter till allmänhet	8
Resultat från undersökning hos äldre	9
Resultat från undersökning bland andra kommuner	9
Reflektioner kring vad friluftsliv är och kan vara	11
Besöksnäringens relation till friluftslivet	11
Reflektioner kring organisering av friluftsarbetet	12
Förslag till utvecklingsarbete	15
Informationsinsatser	15
Friluftsområden	16
Bad och båtliv	25
Leder för vandring och cykling	29
Skolskogar och utomhuspedagogik	30
Kommunala friluftslivsaktiviteter	31
Övriga friluftsanläggningar och insatser	32
Förslag till organisering av kommunens friluftsbete	34
Styrande dokument	34
Politiska ansvarsområden	35
Förvaltningsorganisationen	36
Andra aktörer	37
Genomförande	37

Inledning

Bakgrund

Det har under en lång tid funnits behov av att utveckla förutsättningarna för friluftslivet i Vänersborg. I kommunens översiktsplan står med som fortsatt arbete:

”Ta fram en friluftsplän för att ge information om värdefulla friluftsområden samt ge förslag på åtgärder som kan förbättra dem, bland annat rörande underhåll, framkomlighet, tillgänglighet och förutsättningar för ökad besöksnäring. De nationella friluftsmålen bör vara vägledande.”

Översiktsplan 2017, sid 66 (antagen av kommunfullmäktige 2017-12-13 § 197)

Några år senare kom ett uppdrag inför verksamhetsåren 2022-2024:

”Kommundirektören ges i uppdrag att samordna ett förvaltningsövergripande arbete, för att ta fram ett styrdokument som innehåller strategier och prioriteringar för naturvård och friluftsliv, som underlag för fysisk planering.”

Mål och resursplan 2022-2024, sid 14 (fastställd av kommunfullmäktige 2021-06-16 § 79)

Kommundirektören lämnade över uppdraget till Kultur- och fritidsförvaltningen som redan under 2021 gjorde en nulägesanalys och skickade in en ansökan om statligt stöd i form av Lokala Naturvårdssatsningen (LONA) från Naturvårdsverket. I arbetet deltog tjänstepersoner från flera berörda förvaltningar.

LONA-medel beviljades och projektet inleddes i maj 2022, under ledning av kommunstyrelseförvaltningen. För att anpassa till kommunens *Riktlinjer för styrande dokument* har beslutats att skriva fram styrdokumentet som en strategi.

Naturvårdsstrategi antogs av kommunfullmäktige 2023-05-17 § 73, som resultat av ett arbete som påbörjades redan 2019. Samma år antogs även *Skogspolicy* (kommunfullmäktige 2023-06-21 § 108) och *Riktlinjer för kommunal skogshantering* (Samhällsbyggnadsnämnden 2023-09-21 § 113). Friluftsstrategin är ett komplement till dessa styrdokument och till *Grönplan 2008*, *Miljöprogram 2030* och kommunens översiktsplaner.

Behovet har också påtalats i olika tjänsteskrivelser, rapporter och från Visit Trollhättan Vänersborg.

Rapportens syfte och roll som underlag

Denna utredningsrapport har tagits fram som underlag till Friluftsstrategi. Den läggs inte fram för politiskt antagande. Syftet är att redovisa den kunskapsinhämtning och de analyser som gjorts i arbetet, för att ge en bättre förståelse för strategin. Rapporten kan även användas som stöd vid genomförande och uppföljning av strategin.

Arbetsätt

Projektorganisation

Arbetet har letts av en tjänsteperson på kommunstyrelseförvaltningen som tillsammans med en mindre projektgrupp har träffats regelbundet för att driva arbetet framåt. I projektgruppen har en representant från vardera kultur- och fritidsförvaltningen, samhällsbyggnadsförvaltningen samt miljö- och byggnadsförvaltningen har ingått.

En större arbetsgrupp har träffats med jämna mellanrum under processen för att stämma av hur arbetet fortskrider. Förutom de fyra i projektgruppen har ytterligare sju personer ingått.

Följande har deltagit i det löpande arbetet:

Pål Castell	strategisk samhällsplanerare, kommunstyrelseförv.	projektledare
Magnus Olofsson	föreningskonsulent, kultur- och fritidsförvaltningen	projektgrupp
Morgan Fast	enhetschef skog och natur, samhällsbyggnad	projektgrupp
Lisa Rex	kommunekolog, miljö- och byggnadsförvaltningen	projektgrupp
Per-Ola Rasmussen	utredare, kommunstyrelseförvaltningen	arbetsgrupp
Anne Ekstedt	folkhälsosamordnare, kommunstyrelseförvaltningen	arbetsgrupp
Sofie Hagström	utvecklingsledare, kultur- och fritidsförvaltningen	arbetsgrupp
Fredrik Blomdahl	fritidsledare, kultur- och fritidsförvaltningen	arbetsgrupp
Sanna Fransson	mark- och exploateringsingenjör, samhällsbyggnad	arbetsgrupp
Hamdi Alsayed	planhandläggare, miljö- och byggnadsförvaltningen	arbetsgrupp
Ylva Gunnarsdotter /Veronica Wallberg	förskollärare/pedagog, barn- och utbildningsförvaltningen	arbetsgrupp

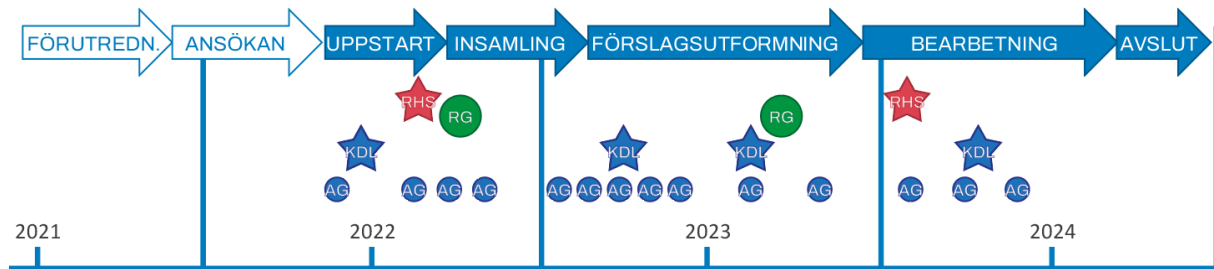
Rådet för hälsa och social hållbarhet har utgjort politisk referensgrupp. Under arbetets gång har flera avstämningar även gjorts med kommundirektörens ledningsgrupp.

Överblick över arbetsprocessen

Projekttiden är från maj 2022 till december 2024, se Figur 1. Innan dess gjordes en förutredning och en ansökan om LONA-stöd. Projektet planerades utifrån fem faser:

1. Uppstartsfas, maj-sep 2022. Projektledare utses, projekt- och arbetsgrupp formeras, kommunikationsplan tas fram, referensgruppsworkshop planeras, initial avstämning med Rådet för hälsa och social hållbarhet.
2. Insamlingsfas, okt 2022 – feb 2023. Kartläggning och insamling av data. Dialog kring fokusfrågor (t.ex. friluftsliv i skola/förskola, friluftsanslutet föreningsliv).
3. Förslagsutformningsfas, mar-dec 2023. Analys och utformning av förslag. Avstämning med referensgrupper.
4. Förslagsbehandlingsfas, jan-sept 2024. Internt samråd, revidering, antagande.
5. Avslutningsfas, okt-dec 2024. Kommunikera av resultat, överlämnande till genomförande- och uppföljningsorganisation, projektredovisning.

I praktiken har insamlings- och förslagsutformningsarbetet till stora delar pågått parallellt.

Figur 1: Överblick över processen. Röd stjärna – avstämning med Rådet för hälsa och social hållbarhet; Blå stjärna – avstämning med kommundirektörens ledningsgrupp; Grön cirkel – workshop med referensgruppen; Blå cirkel – möte med arbetsgruppen.

Inledande nulägesanalys

Under kultur- och fritidsförvaltningens ledning genomfördes hösten 2021 en förutredning i form av en nulägesanalys. Ett antal tjänstepersoner från olika förvaltningar deltog. Slutsatserna presenterades i en enkel sammanställning. Nulägesanalysen användes för att utforma projektplanen och ansökan om LONA-stöd.

Referensgruppträffar

Föreningar med kopplingar till friluftsliv har bjudits in att delta i en bred referensgrupp som genomfört två workshops under projektet. Till referensgruppen har även bjudits in kommunalråd, berörda nämndpresidier, Visit, Bergagården, länsstyrelsen och större markägare och arrendatorer.

Första referensgruppträffen hölls på Skidstugan i Dalbobergen 18 oktober 2022 med 49 deltagare. I smågrupper fick deltagarna arbeta med fyra olika teman: Resurser, brister och utmaningar, förväntningar och samverkan, samt möjligheter.

Andra referensgruppträffen hölls på samma plats 24 oktober 2023 med 32 deltagare. Tre gruppdiskussionspass genomfördes: Friluftsstrategin, Samverkansformer, Utvecklingsförslag.

Resultaten sammanställdes efter referensgruppträffarna och skickades ut till deltagarna, se bilagorna 1 och 2.

Enkäter och intervjustudie

Sommaren 2022 gjordes en enkätundersökning med människor på olika platser i kommunen för att få in tankar om friluftsliv.

Enkäter skickades ut hösten 2022 till kommunens grundskolor om hur naturområden och skolskogar används och om elevers syn på vistelse i naturen.

En webbenkät lades upp våren 2023 riktad till ungdomar om deras friluftsvanor.

Enkät till seniorer kring friluftsliv genomfördes vid olika tillfällen och i olika forum.

En enklare intervjustudie genomfördes för att ta reda på hur andra kommuners arbetar med friluftsliv. Kommuner med nyligen framtagna styrdokument kring friluftsliv valdes ut.

Resultaten från alla undersökningar presenteras översiktligt i avsnittet *Kartläggning och analys*.

Övriga kunskapsunderlag

Utöver det som nämns har även genomförts flera andra aktiviteter inom ramen för arbetet med friluftsstrategin:

- Deltagande på event där projektet presenterats och allmänhet kunnat lämna synpunkter: Miljöforum 2021, Kommunens födelsedag 2022
- Träffar med flera föreningar och andra organisationer
- Workshop med kommunala pensionärsrådet
- Deltagande på olika forum och konferenser kring friluftsliv, exempelvis Länsstyrelsen – Regional tankesmedja för hållbart friluftsliv

Kartläggning och analys

Vänersborgs kommun har ett rikt utbud av resurser för friluftsliv. Övergripande kan konstateras att det framför allt är när det kommer till kommunens organisation som det finns stora brister.

Resultat från referensgruppsträffar

Sammanställningar från de båda referensgruppsträffarna ligger som bilagor 1 och 2 till denna rapport. Båda träffarna gav ett omfattande material om friluftsresurser och utvecklingsförslag. En stor del av idéerna från referensgruppsträffarna har använts i avsnittet *Förslag till utvecklingsarbete*.

Resultat från skolenkäter

Enkät till skolorna om natur i undervisningen

En enkät skickades till de elva kommunala grundskolorna för elever i förskoleklass till årskurs 6 (låg- och mellanstadiet). Frågorna rör tillgången till och användningen av skolskogar och andra naturområden. Tio av skolorna svarade.

Merparten av skolorna uppger att de saknar skolskog, även om ett par av dessa har tillgång till skogsområde alldeles intill skolan. Samtidigt menar två av de fyra skolor som svarat att de har skolskog att den inte kan användas i någon högre omfattning, eftersom det är svårt att ta sig dit eller eftersom den är riskabel på grund av risk för fallande träd. Några skolor trycker på att de har mycket dålig tillgång till naturområden.

De flesta skolorna uppger att de använder sig av utomhusundervisning, dock i mycket olika utsträckning. Vissa menar att de nyttjar naturområden varje vecka som del av undervisningen medan någon uppger att det kan röra sig om några gånger per läsår. Ämnen som nämns är hälsa och idrott, teknik, biologi och matte. Naturmiljöer används även på friluftsdagar och av fritidsverksamheten.

Flera av skolorna skriver att de värdesätter möjligheten till utomhusvistelse och naturkontakt. Flera efterfrågar bättre tillgång till naturmiljöer nära skolan. Det efterfrågas även bättre möjligheter att göra utflykter till naturmiljöer, till exempel genom bussturer. En skola lyfter fram att de vill kunna åka oftare till naturskolan på Bergagården.

Enkät till barnen om friluftsliv med mera

En enkät gick även ut till barn på Granåsskolan (förskoleklass, årskurs 2-3), Onsjöskolan (årskurs 2-3), Tärnan (förskoleklass och årskurs 3) och Öxnereds skola (förskoleklass –

årskurs 6). Enkäten innehöll frågor om vad naturen är, känslor för naturen, vad man kan göra i naturen och vad som kan vara bra med det. Här är en sammanställning av resultaten:

- De flesta eleverna har positiva tankar och känslor om skog och natur och ser ett stort värde av att vistas ute och ta vara på vår miljö.
- Även de elever som är mer sällan i skog och natur i undervisningssyfte har generellt ändå svarat att de har en positiv känsla av den.
- Vissa elever har svårt att beskriva känslorna som skogen ger dem.
- På frågan om vad eleverna tycker om att göra i skogen, kommer eleverna på en mängd olika aktiviteter.
- Många uttrycker att naturen är en fin och vacker plats. De beskriver den med flera olika känslor- och sinnesord.
- De ser den som variationsrik där de både kan finna lugn och ro men även lust till spring och lek.
- Vidare ser de skog och natur som en plats där fantasi och kreativitet kan gro, men även skapa en känsla av rädsla.
- Skogen ger dem möjligheter att fylla på sina skafferier och njuta av svamp, bär, harsyra och även glädja någon annan med att plocka vackra blommor.
- Barnen beskriver skogen som en plats för lek och samvaro, en plats för att finna ro och väcka känslor, upptäcka djur och växter och pedagogerna får ett klassrum utomhus.

Resultat från enkäter till allmänhet

Undersökning sommaren 2022

Under sommaren 2022 genomfördes en enkätundersökning av två feriepraktiserande gymnasieelever på kommunstyrelseförvaltningen. De gick runt på olika platser i Vänersborg och ställde frågor om vad friluftsliv är, hur ofta de ägnar sig åt friluftsliv, vad de då gör och var, samt om de ser något som borde förbättras för friluftslivet i kommunen. Sammanlagt ingick 52 personer i undersökningen, med spridda åldrar från 15 år och uppåt.

Det framgick av undersökningen att vuxna i högre utsträckning än ungdomar lyfter fram ”promenera” som den främsta friluftaktiviteten. Aktiviteten ”bollsporter” rankades även högt, i synnerhet av ungdomar och boende i Torpaområdet. ”Bada” tillhörde också en av de populäraste aktiviteterna.

När det kommer till förbättringsåtgärder var det vanligaste önskemålet billigare transportmöjligheter för att komma till badplatser och andra ställen för friluftsliv. Enligt de som utförde undersökningen var det framför allt utlandsfödda som efterfrågade billigare transporter, medan svenskfödda i högre utsträckning efterfrågade förbättrade cykelvägar och belysning. Ungdomar boende i Torpaområdet efterfrågade specifikt bättre konstgrasmatta i Siriusparkens multiarena.

Undersökning våren 2023

Under vårterminen 2023 lades en enkät upp för att få in svar från företrädesvis ungdomar i kommunen. Den utformades som en öppen enkät på internet och information delades ut via fritidsgårdar. Endast 19 svar kom in, vilket gör att det inte går att dra alltför starka slutsatser från resultatet. Merparten av de svarande uppgav att de går på högstadiet, sex stycken på gymnasiet eller vuxna, två stycken på mellanstadiet.

Drygt hälften av de svarande menar att de ägnar sig åt friluftsliv i kommunen, var fjärde varje vecka. Promenera eller gå är de vanligaste aktiviteterna som räknas upp, följt av grilla.

Halle-/Hunneberg är det som flest nämner under frågan om var det bästa friluftsområdet finns i kommunen.

Resultat från undersökning hos äldre

Enkät till seniorer gällande friluftsliv genomfördes vid olika tillfällen och i olika forum som exempelvis kommunens födelsedag och på kommunens träffpunkter. Totalt svarade 93 personer.

Följande frågor ställdes:

- Nyttjar du friluftslivet i Vänersborgs kommun? Om ja, hur?
Majoriteten av de svarande nyttjar friluftslivet i Vänersborgs kommun. Promenader är den aktivitet som genomförs av flest men även cykling, fika, svamp- och bärplockning nämns av många.
- Hur ofta utövar du någon friluftaktivitet?
Svarsalternativen var varje dag, varje vecka, minst 10 ggr/år och mer sällan. Över hälften, 52 procent, svarade att de utövar någon friluftaktivitet varje dag, 30 procent svarade varje vecka, 11 procent minst 10 ggr/år/mer sällan. 7 procent angav inget svar.
- Vad är det som bidrar till ett rikt friluftsliv?
Omgivningen, närheten till friluftsområden, naturen, vattnet, att det finns många fina områden som det finns i vår kommun.
- Vad fungerar mindre bra idag när det gäller friluftsliv i Vänersborgs kommun?
Belysning, halkbekämpning, toaletter, parkbänkar och cykelvägar.
- Hur kan vi utveckla friluftslivet i Vänersborgs kommun?
Belysning, fler bänkar, fler toaletter, tillgängligheten både för funktionshindrade men också möjlighet att ta sig med kollektivtrafik till friluftsområden samt närheten av friluftsområden till sitt boende. Barnaktiviteter längs promenadslingsor.

Resultat från undersökning bland andra kommuner

En intervjustudie har genomförts med fem kommuner i Sverige. Dessa har valts ut utifrån ranking i "Sveriges friluftskommun" och storlek. Följande kommuner har medverkat: Trollhättan, Nyköping, Örnsköldsvik, Karlshamn samt Uddevalla.

Två kommuner har en av KF antagen Friluftsplän, en har en Friluftsstrategi som är beslutad på nämndnivå och övriga utgår från ÖP/Naturvårdsplan/Grönplan som omfattar friluftsliv.

I fyra kommuner ligger uppdraget att genomföra och samordna planen/strategin på Kultur- och fritidsförvaltningarna. I en kommun har förvaltningarna skapat en tvärfunktionell friluftsgupp på egen begäran.

Kommunerna har valt ett liknande upplägg för att genomföra arbetet och har skapat tvärfunktionella arbetsgrupper mellan berörda förvaltningar som hålls ihop av kultur- och fritidsförvaltningarna. Allt som oftast handlar det om att representanter från kultur/fritid, samhällsbyggnad/tekniska, MEX/Strategisk planering samt näringsliv/landsbygdsutvecklare medverkar i arbetsgrupperna men också folkhälsosamordnare och representanter från barn- och utbildningsförvaltning. Grupperna tar fram handlingsplaner med prioriteringar.

Tre kommuner har en separat inrättad tjänst för arbetet med friluftsliv och ytterligare en är i färd med att inrätta en sådan tjänst.

I fyra kommuner har kultur- och fritidsförvaltningarna ansvaret för underhåll och utveckling av områden/faciliteter och flera köper denna tjänst av samhällsbyggnad/tekniska. I en kommun ansvarar näringsliv och fritid för arbetet gemensamt med tekniska som utförare. En kommun har gjort undantag för reservat som hanteras separat via beslutad naturvårdsplan som omfattar insatser för friluftsliv.

Flera kommuner saknar en separat budget för utveckling, investering och underhåll av infrastruktur för friluftsliv. En kommun arbetar just nu med gränsdragningslistor i syfte att få till en separat budget. Den kommun som har en separat budget för friluftsliv har 1 mkr i ram för utveckling, 2,1 mkr för skärgårdsutveckling och friluftsbad samt 0,8 mkr för förbättringar, det så kallade "Friluftsliftet" där skolor och föreningar kan ansöka om förbättringar som förbättrar förutsättningarna för verksamhet och invånare.

En kommun lyfter utmaningen med att fördela ansvar och kostnad mellan kultur och samhällsbyggnad, en kommun beskriver hur de arbetat med gränsdragningslistor för att tydliggöra det och en annan kommun har fattat beslut om att alla förvaltningar ska avsätta pengar varje år och den totala potten är det som man har att arbeta med för att utveckla friluftslivet.

Samtliga kommuner samverkar med föreningar och friluftsförbund. Tre kommuner gör detta formaliserat genom ett friluftsråd. I råden återfinns tjänstepersoner, politiker, föreningar av olika slag och i vissa fall också Länsstyrelsen och markägare. I råden diskuterar man intressenternas utvecklingsplaner och möjliga konsekvenser eller möjligheter kopplat till dessa samt fångar upp behov och utmaningar som behöver hanteras. Denna input används för att planera och göra prioriteringar.

Samtliga kommuner har olika typer av föreningsbidrag, lokalbidrag samt aktivitetsbidrag. Ifråga om verksamhet som bedrivs utan lokal finns det olika varianter av stöd t.ex. friluftsbidrag, sträckbidrag för spår och leder, grönytebidrag osv. En del kommuner har extra bidrag till noder och anläggningar som många besöker.

Många kommuner har särskilt riktade föreningsbidrag eller använder idéburet offentligt partnerskap (IOP) för att klara sina åtaganden och kostnader. Ofta använder man skötselbidrag i olika former kopplat till leder och anläggningar. Exempel på IOP:er kan vara integrationsprojekt med läxhjälp, städning av återvinningsstationer och föreningslokaler samt skötsel av långa leder. En kommun lägger hela 10,5 mkr per år på uppdragsavtal med föreningar för att frigöra personella resurser till andra uppgifter.

Några kommuner har en näringslivsstrategi som berör friluftslivet medan andra arbetar tätt med näringslivsutvecklare i kommunerna. I två kommuner finns det samverkan mellan näringslivs- och friluftslivsansvariga gällande underhåll och utveckling och ytterligare en kommun arbetar för att det ska bli så. Erfarenhetsmässigt gör kommunerna följande medskick:

- Det är viktigt att en friluftslivsstrategi beslutas politiskt och att den förs in som en egen punkt i verksamhetsplaneringen.
- Det behövs en egen fristående utvecklings- och underhållsbudget för friluftsliv eftersom det är ett område som inte är tvingande. Resurserna behöver vara realistiska i förhållande till ambition och planer.

- Använd gränsdragningslistor mellan förvaltningar så att det klart och tydligt framgår vems ansvar en sak är och vem som finansierar/bekostar insatsen.
- Det är viktigt att säkra friluftslivsområden i ÖP/FÖP och att det finns kartor som visar gränserna.

Reflektioner kring vad friluftsliv är och kan vara

Frågan om vad friluftsliv är och kan vara har ständigt återkommit under projektet. Diskussionerna har ofta tagit sin utgångspunkt i den definition som vanligtvis används och som kan hänvisas till *Förordning (2010:2008) om statsbidrag till friluftsförbund och friluftsförbund*. Enligt den definieras friluftsliv som ”vistelse utomhus i natur- eller kulturlandskapet för välbefinnande och naturupplevelser utan krav på tävling”. Denna definition ger upphov till följdfrågor så som:

- Vilka platser kan räknas som ”natur- och kulturlandskap”?
- Vilka aktiviteter kan räknas som ”vistelse... för välbefinnande och naturupplevelse utan krav på tävling”?

När frågan lyftes inledningsvis i arbetsgruppen om exempel på platser och aktiviteter som är relevanta för kommunens friluftstrategi är uppfattningarna väldigt olika inom gruppen. Alla var överens om att större tätortsnära skogsområden som Dalbobergen är relevanta och att kyrkogårdar inte är det. Men när det kommer till parker, skogsdungar, campingområden, småbåtshamnar med mera gick meningarna isär. Cykeltur och bad är exempel på aktiviteter som samtliga såg som relevanta. De flesta var även eniga kring ridning, klättring, motionsträning, båtliv, jakt och fiske som friluftsförbund. Nästan alla var även eniga om att motocross, paintball, lajvrollspel och trädgårdsodling är exempel på aktiviteter som inte är relevanta. Golf och agility är exempel på aktiviteter som det rådde stor oenighet om.

Sett till andra kommuners friluftsförbund och liknande dokument görs olika tolkningar om vad som ingår. Till exempel kan simhallar räknas in trots att det uppenbart inte rör sig om vistelse utomhus. De flesta inkluderar idrottsföreningar som har sin verksamhet i naturmark – orientering, skidor, cykling med mera – trots den officiella definitionens lydelse om ”utan krav på tävling”. Detta kan dock förstås utifrån att föreningarna i hög utsträckning erbjuder möjligheter till motionsträning.

Även frågor till allmänheten visar att synen på vad som kan vara friluftsliv varierar (se avsnitt ovan). Spontanidrott i stadsmiljö (som bollspel på konstgräsplan) är exempel på vad många tänker in, men som kanske är svårt att koppla till ”naturlandskap” och ”naturupplevelser”.

Besöksnäring och friluftsliv

Besöksnäringens position som en av landets basnäringar är starkt beroende av friluftsliv och naturturism. Naturen är en viktig reseanledning både för lokala, nationella och internationella gäster. Besökare vill uppleva olika naturmiljöer och efterfrågar en lång rad av aktiviteter som vandring, paddling, sportfiske, cykling och fiske.

Svenskarnas vana att röra sig i skog och mark och starka engagemang för friluftsliv skapar mervärde inte bara för utövarna. På liknande vis som den kommunala musikskolan bidrar till framgångar för svensk musikexport, är friluftslivet en viktig resurs för ett växande näringsliv kring naturturism. Det finns många beröringspunkter mellan naturturism och friluftsliv. De båda begreppen går delvis in i varandra och det finns starka gemensamma intressen, inte

minst kring behovet av vacker natur och friluftsanläggningar. Både friluftsliv och naturturism handlar om rekreation och bidrar till bättre folkhälsa. Trots att naturturismbranschen präglas av mindre enmans- och familjeföretag är det en av landsbygdens främsta källor till nya jobb. Det innebär en tillväxtmöjlighet utanför Sveriges större städer och tätorter.

Viktiga frågor för friluftsliv- och naturturism i framtiden:

- **Leder**
Under lång tid har en utmaning varit att det som regel finns finansiering för att anlägga nya leder via ex. projektpengar, men saknar resurser för underhåll och skötsel över tid.
- **Digital tillgänglighet**
Vi behöver planera för flera typer av tekniklösningar för att få snabb och robust uppkoppling även på naturbesöksmål.
- **Transporter**
Idag planeras och prioriteras kollektivtrafiken i stor utsträckning utifrån arbetspendling och annat vardagsresande. Sätt att öka möjligheterna att nå besöksmål för naturturism kan vara exempelvis att använda skolbussar för lokala transferturer på helger eller att förlänga busslinjer med några hållplatser i samband med ledigheter och semester.
- **Regelverk**
Regelverken är i låg utsträckning anpassade för besöksnäringens behov. Myndigheter behöver samverka för att hitta samsyn i avvägningar mellan olika aspekter på att tillgängliggöra besöksmål och möjliggöra näringsverksamhet, till exempel i relation till strandskydd.
- **Hållbarhet**
Enligt World Tourism Organization (UNWTO) kommer den globala turismen växa med 50 procent fram till 2030. Flera bedömare menar att friluftsliv- och naturturism är ett av de snabbast växande segmenten. Vilket ställer väldiga krav på att den tillväxten sker på ett hållbart vis. Senaste har frågan om överbelastning på attraktiva platser behövt hanteras allt oftare i Sverige, framför allt i fjällvärlden.

Reflektioner kring organisering av friluftslivsarbetet

Hur organiseras friluftslivsarbetet idag?

Inom kommunens politiska organisation samt kommunalt ägda bolag kan följande roller och ansvarsområden kopplade till friluftsliv identifieras:

Kommunfullmäktige

- Kommunövergripande beslut, bland annat budget

Kommunstyrelsen

- Kommunövergripande strategisk samhällsplanering, bland annat översiktsplanering
- Samordning av folkhälsoarbete
- Besöksnäring, inklusive led- och destinationsutveckling
- Medlemskap och medverkan i stiftelser, föreningar, förbund och samarbeten som arbetar med utveckling där friluftslivet är en förutsättning, exempelvis Stiftelsen för Dalslands

kanals framtida bestånd, Visit Trollhättan Vänersborg, och Besöksnäring – 8 kommuner i en del av Västsverige (V8).

Kultur- och fritidsnämnden

- Kontakt med föreningar, föreningsbidrag
- Friluftaktiviteter på fritidsgårdar, lovaktiviteter
- Ansvar för vård av fornminnen

Samhällsbyggnadsnämnden

- Förvaltning och utveckling av kommunens park-, skogs- och naturmark, lekplatser, badplatser, bryggor med mera (gatuenheten)
- Markköp, arrenden, skötselavtal med mera (fastighet och service)

Byggnadsnämnden

- Detaljplaner, bygglov, strandskydd med mera (plan och bygglov)
- Kartor, geodatahantering och visualisering (karta och geodata)
- Lantmäteriåfrågor (lantmäteriet)

Miljö- och hälsoskyddsämnden

- Naturvårdsaspekter och ekosystemtjänster
- Prövningar gentemot miljöbalken
- Bidragsansökningar för olika typer av åtgärder

Barn- och utbildningsnämnden

- Utomhuspedagogik och skolskogar (förskola, grundskola)
- Utbildning om natur, friluftsliv och allemansrätt (förskola, grundskola)

Socialnämnden

- Utomhusaktiviteter för äldre, kommunens frivilligsamordnare
- Information om allemansrätt till nyanlända invandrare ingår för tillfället i samhällsorienteringen de erbjuds

Halle och Hunneberg AB (som tar över från Stiftelsen Bergagården)

- Utveckling och förvaltning av friluftsanläggningar på Halle- och Hunneberg

Kunskapsförbundet Väst (gymnasieskola, vuxenutbildning)

- Undervisning om natur, friluftsliv och allemansrätt

Visit Trollhättan och Vänersborg (turistorganisation)

- Marknadsföring av friluftdestinationer

Brister

De tydligaste bristerna i kommunens organisering av friluftsarbetet är:

- Det saknas utpekade ansvar för samordning av friluftsförfrågor
- Det saknas forum för samordning av friluftsförfrågor både internt och externt
- Det saknas utpekade mål och strategier för att utveckla friluftslivet
- Det saknas resurser för att utveckla friluftslivet
- Det saknas en besöksnäringstrategi som anger de friluftslivsområden och -aktivitetsmöjligheter som är av vikt för besöksnäringen och på vilket sätt de behöver utvecklas och tillgängliggöras för att vara attraktiva och hållbara.

Reflektioner kring framtida ansvarsfördelning

Var ligger lämpligast samordningsansvaret för friluftsförfrågor på kommunen? Tabellen redovisar förenklade argument för och emot de nämnder som diskuterats.

<i>Nämnd</i>	<i>Argument för</i>	<i>Argument emot</i>
Kommunstyrelsen	Har övergripande ansvar och möjlighet att tycka till om andra nämnders ansvarsområden. Kan kopplas till befintliga ansvarsområden inom näringsliv, folkhälsa och översiktsplanering.	Ska hantera övergripande frågor och bör undvika att ta för mycket direktansvar för sektorsfrågor. Längre ifrån det praktiska arbetet med såväl föreningar som förvaltningsfrågor.
Kultur- och fritidsnämnden	Kan kopplas till befintliga ansvarsområden med föreningar och fritidsverksamhet. Det finns förväntningar på att kultur och fritid har hand om friluftsliv.	Har begränsade möjligheter att påverka andra nämnders ansvarsområden. Saknar genomförandeorganisation för anläggning och drift av friluftsanläggningar.
Samhällsbyggnadsnämnden	Kan kopplas till befintliga ansvarsområden med förvaltning av utemiljö samt fastighetsfrågor.	Har begränsade möjligheter att påverka andra nämnders ansvarsområden. Har fokus på kommunala verksamheter och kommunal mark.

Det vanligaste bland andra kommuner tycks vara att samordningsansvaret ligger hos kultur- och fritidsnämnd eller motsvarande.

En annan fråga rör hur genomförandeorganisationen bör utformas. Ett antal varianter har diskuterats, med utgångspunkten att samordningsansvaret ligger hos kultur och fritid alternativt samhällsbyggnad:

<i>Organisationsmodell</i>	<i>Argument för</i>	<i>Argument emot</i>
Kultur- och fritidsnämnden beställer och samhällsbyggnadsförvaltningen utför.	Optimerar kultur och fritids samordningsansvar med samhällsbyggnads utförarorganisation. Ger en tydlighet i ansvarsfördelning och budgetsättning.	Det finns utmaningar med ett beställare/utförare-system – kräver bra samverkan för att få det kostnadseffektivt och smidigt.
Kultur- och fritidsnämnden bygger upp en egen driftsorganisation för friluftsanläggningar.	Kultur- och fritidsnämnden kan hantera driftsfrågor smidigare med egen personal.	Det skulle innebära delvis parallella driftsorganisationer, vilket kan vara ineffektivt.
Samhällsbyggnadsnämnden tar samordningsansvaret och håller i förvaltningen.	Ansvar och förvaltning hamnar inom samma organisation.	Kultur- och fritidsnämnden får en väldigt liten roll trots att friluftsliv kan förväntas ligga under deras ansvar. Samhällsbyggnadsnämnden har traditionellt sett fokus på kommunens egna fastigheter.

De olika modellerna kan även kombineras, till exempel genom att Kultur- och fritidsnämnden tar hand om driften för vissa typer av anläggningar och uppgifter, men beställer andra uppgifter från Samhällsbyggnadsförvaltningen.

Förslag till utvecklingsarbete

Informationsinsatser

Visit Trollhättan och Vänersborg marknadsför vissa evenemang och destinationer med friluftsliv i fokus. Bland annat finns en flik på hemsidan med rubriken naturområden. Men det saknas täckande information om friluftsliv i kommunen samt vilka aktörer som använder dessa.

UTVECKLINGSFÖRSLAG:

- Ta fram en friluftskarta i samverkan med turistorganisation, föreningsliv och besöksnäring.

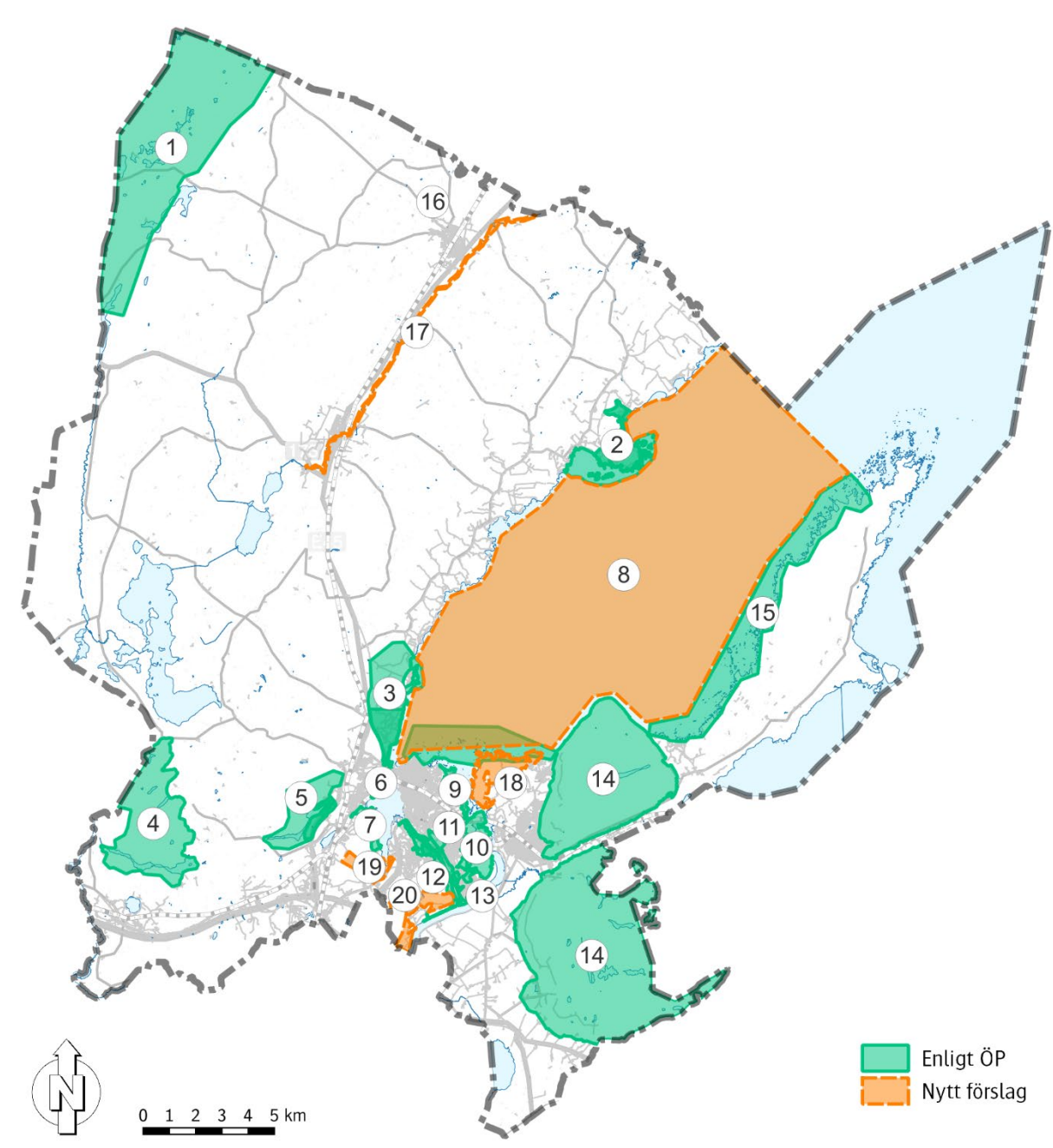
Friluftsområden

Kartan nedan visar kommunens friluftsområden enligt tidigare ställningstaganden och enligt rekommendationer från arbetsgruppen för friluftsstrategin. Merparten av områdena finns upptagna som friluftsområden i kommunens översiktsplan¹.

Nummer i kartan	Benämning	Areal (ha)	Markägare	Status/plan
1	Kroppefjäll	2819	Enskilt	ÖP 2017 (F1)
2	Sikhallsviken/Gälle udde	435	Enskilt + kommunalt	ÖP 2017 (F1/F2)
3	Dalbobergen	151	Kommunalt	ÖP 2017 (F1), FÖP VV (G16)
4	Skogarydsområdet	1045	Enskilt	ÖP 2017 (N5)
5	Boteredssjöområdet	408	Enskilt + kommunalt	ÖP 2017 (F1), FÖP VV (G25-G27)
6	Punschdalen	2	Kommunalt	FÖP VV (G22)
7	Skavens strandskogsområde	49	Kommunalt	FÖP VV (G31)
8	Vänersborgsviken	622	Enskilt + kommunalt	ÖP 2017 (F2)
9	Holmängenområdet	62	Kommunalt	FÖP VV (G6)
10	Lillåområdet	185	Enskilt + kommunalt	FÖP VV (G12)
11	Fridhemsgärdet	22	Kommunalt	FÖP VV (U10)
12	Kanalområdet kring Karls grav	121	Kommunalt	FÖP VV (G13, G15, U17)
13	Restad Gårds parkområde	18	Enskilt	FÖP VV (G14)
14	Halle- och Hunneberg	1872	Sveaskog	ÖP 2017 (F1)
15	Västra Vänersnäs	1344	Enskilt	ÖP 2017 (F2)
16	Mollbergsskogen, Brålanda	25	Enskilt	Nytt förslag

¹ Här ingår områden N5 enligt utvecklingsprincip 1 i ÖP 2017; F1 och F2 enligt utvecklingsprincip 4 i ÖP 2017; samt U- och G-områden där rekreation nämns specifikt i rekommendationerna i FÖP Vänersborg-Vargön.

17	Frändeforsån	142	Enskilt + kommunalt	Nytt förslag
18	Viksängen/Nordkroken	231	Enskilt	Nytt förslag
19	Vassända/Brätte	98	Nytt förslag	
20	Södra Onsjö/Sandbäck	182	Kommunalt	Nytt förslag

Figur 2. Karta över befintliga och föreslagna friluftsområden.

Nedan följer tankar om vart och ett av områdena om utvecklingsmöjligheter.

1. Kroppefjäll

Kroppefjäll är ett skogsområde med många småsjöar som ligger inom Vänersborgs, Färgelanda och Melleruds kommuner. Om hela området räknas in är det kommunens största sammanhängande naturområde. Området rymmer flera naturreservat, Natura 2000-område, biotopsskyddsområde och utgör riksintresse för både naturvård och friluftsliv. I Melleruds och Färgelanda kommuner finns anläggningar för besökare med bland annat övernattningsmöjligheter. I Vänersborgs del av Kroppefjäll saknas till stor del anläggningar och organisation för turism, men SK Granans anläggning utgör en utgångspunkt för lokalt friluftsliv och det finns leder och elljusspår. Kommunen samarbetar också med övriga kommuner kring Kroppefjällsleden. Kommunen har inget eget markinnehav på Kroppefjäll.

UTVECKLINGSFÖRSLAG:

- Utred möjligheterna till utveckling av leder och besöksanläggningar i samverkan med berörda kommuner, föreningar och företag.

2. Sikhallsviken/Gälle udde

Sikhallsviken är ett populärt besöksmål sommartid, främst på grund av badstranden och möjligheten till vattensport. Det finns även en småbåtshamn och två campingplatser. Kommunen äger marken kring en stor del av badstranden och delar av hamnen. Badmöjligheterna på stranden har sedan en tid försämrats till följd av igenväxning. Ett planarbete pågår sedan 2015 på initiativ av markägare som bland annat vill möjliggöra för fler bostäder, nya småbåtshamn och utökade campingplatser. Gälle udde är delvis obebyggt med flera värdefulla naturbiotoper, bland annat ute på små öar och skär. Ur ett friluftsperspektiv är det relativt otillgängligt.

UTVECKLINGSFÖRSLAG:

- Arbeta för att färdigställa detaljplanen så att hamnen och campingarna kan byggas ut.
- Vidta åtgärder för att återställa badstranden i gott skick.
- Uppmuntra dialog med markägare och campingplatser om hur området kan förbättras för friluftsliv, bland annat genom förbättrad vandringsrunda på Gälle udde.

3. Dalbobergen

Dalbobergen sträcker sig längs Vänerens kust från Vänersborgs tätort till Ursands camping. En stor del av området längs stranden är även naturreservat och i kommunens Naturvårdsstrategi föreslås utvidgning av reservatet åt väster och söder. Dalbobergen är mycket välanvänt som friluftsområde och rymmer många olika typer av anläggningar, bland annat Dalbostigen längs stranden, Skidstugan, Bastungen, scoutgård, elljusspår, cykelspår, fågelton, grillplatser och bänkar. Här möts också Pilgrimsled Dalsland och Pilgrimsled Göta Älv. I anslutning till området finns även caféet Skogshyddan, kulturmiljön kring Dalbogården, småbåtshamnen Grönvik, Ursands camping och brukshundsklubbens agilityanläggning. Flera föreningar driver verksamhet i Dalbobergen, bland annat Vänersborgs Skidklubb, Vänersborgs Scoutkår, Friluftsförbundet, Cykelklubben Wänerhof och Dalslands Gille. Kommunen har i översiktsplanen pekat ut några delar av Dalbobergen som utvecklingsområden för bostäder. Bland annat länsstyrelsen har framfört invändningar mot de planerna.

UTVECKLINGSFÖRSLAG:

- Följa upp Naturvårdsstrategins förslag på utökning av reservatet.
- Undersöka möjligheterna att låta intressenter anlägga en discgolfbana i anslutning till befintliga spår kring Skidstugan.
- Förbättrad entré till området i söder med karta och cykelparkering.

4. Skogarydsområdet och Gundlebosjön

I kommunens översiktsplan har sedan 2006 funnits ett område i västra delen av kommunen norr om Väne Ryr markerat som ett ”stort opåverkat område” enligt 3 kap. 2 § miljöbalken. Området är till stor del skogsmark, med inslag av mindre jordbruksmark och småsjöar och endast ett par små fritidshus. Inom området ligger även den långsmala Gundlebosjön, som till stora delar är inramad av skog och bergsformationer. Gundlebosjön kan utgöra en värdefull friluftresurs såväl sommartid som vintertid, men det är svårt att hitta dit för besökare.

UTVECKLINGSFÖRSLAG:

- Undersöka möjligheterna att avtala med markägare om att anlägga en besöksparkering och eventuellt grillplats vid Gundlebosjön.

5. Boteredssjöområdet

Boteredssjön ligger nära tätortsbebyggelsen i Vänersborgs västra stadsdelar. Där finns bland annat en liten sandstrand i anslutning till en rastplats vid E45. Badplatsen kan även nås via en gång- och cykeltunnel under vägen. Stora delar av strandområdena utgörs av oexploaterad naturmark och kommunen äger en del av den.

UTVECKLINGSFÖRSLAG:

- Utveckla stigsystemet på den kommunägda skogsmarken sydväst om badplatsen, bland annat med utsiktsplats och skyltning från badplatsen.

6. Punschdalen

Stadsdelen Blåsut är till större delen avskuren från vattenkontakt genom järnvägen som går längs kanten på Vassbotten. Men genom Punschdalen och Gaddes brygga finns möjlighet att vistas vid vattnet i vackra naturmiljöer.

UTVECKLINGSFÖRSLAG:

- Följa upp Naturvårdsstrategins förslag om naturreservat.
- Skylta till området vid entréerna.

7. Skavens strandskogsområde

Mellan Brätte och Öxnered finns ett stort tätortsnära skogsområde. Det är inte tillrättalagt för friluftsliv och det är svårtillgängligt framför allt längs stranden till Vassbotten. Översiktsplanen föreslår utbyggnad av bostäder stora delar av skogsområdet men längs strandkanten avses att ett brett grönstråk sparas och utvecklas för friluftsliv och naturvärden. Bland annat föreslås en badplats och en strandpark. En viktig åtgärd i översiktsplanen är även den sammanhängande strandpromenaden runt hela Vassbotten.

UTVECKLINGSFÖRSLAG:

- Skapa en promenadstig längs stranden med utblickar mot vattnet, sittbänkar och någon grillplats.
- Skapa anslutande gångvägar från nya bostadsområden.
- Utredda möjligheterna att anlägga en badplats och en liten strandpark

8. Vänersborgsviken

Den sydligaste delen av Vänern kallas ofta Vänersborgsviken. Det är ett viktigt rekreativområde, bland annat genom segelskola, möjligheter till fiske, paddling, fågelliv, badplatser, småbåtshamnar och flera destinationer för småbåtar. Delar av området närmast Vänersborg och längs Vänersnäs västsida är fullt med skär och grund. Längs Dalslandskusten löper farleden där även större fartyg går. Några platser har tillträdesförbud under häckningstid för att skydda fågellivet.

UTVECKLINGSFÖRSLAG:

- Se utvecklingsförslag för båtliv (sid. 28).

9. Holmängenområdet

Längs stranden mot det så kallade Älvsuget utgör Axel W Erikssons väg ett mycket populärt gångstråk på nordöstra delen av Huvudnäsön. Det är ett av områdena som föreslås som naturreservat i kommunens *Naturvårdsstrategi*². Området är stort nog för att utgöra en viktig del av den tätortsnära naturen för boende i Vänersborgs stad. Här finns många fina mindre platser att sitta ner i naturskönt läge och blicka ut över vattnet. Området domineras av lövskog, på många håll även kärr. I söder ett betydande antal särskilt skyddsvärda träd. Det finns stora naturvärden.

UTVECKLINGSFÖRSLAG:

- Undersök möjligheterna att inrätta som naturreservat.

10. Lillåområdet

Lillåområdet är ett större sammanhängande naturområde på sydöstra delen av Huvudnäsön och är därmed ett av de viktigaste tätortsnära natur- och rekreativområdena för Vänersborgs stad. Det är ett av områdena som föreslås som naturreservat i kommunens *Naturvårdsstrategi*³. Området kopplar till Holmängenområdet i norr och till kanalområdet längs Karls grav samt Restad gård i söder. Det omgärdar den lantliga bebyggelsen kring Önafors och jordbruksmarken där, men utgörs främst av skog. Det finns ett välbesökt vindskydd och stigar. Naturskyddsföreningen har en hemvist i Lillåstugan mitt i området. Längs älvstranden finns platser för fiske. Rester från vad som troligen är en järnmanufaktur vid Önafors, liksom nuvarande elkraftverk i älven, påminner om vattenkraftens stora betydelse för samhället.

² *Naturvårdsstrategi – Prioriteringar och riktlinjer för kommunens naturvårdsarbete*. Antagen av Kommunfullmäktige 2023-05-17 § 73.

³ *Naturvårdsstrategi – Prioriteringar och riktlinjer för kommunens naturvårdsarbete*. Antagen av Kommunfullmäktige 2023-05-17 § 73.

UTVECKLINGSFÖRSLAG:

- Följa upp Naturvårdsstrategins förslag om naturreservat i samverkan med Naturskyddsföreningen, markägare och andra intressenter.
- Synliggör områdets kulturhistoria

11. Fridhemsgärdet

Väster om Mariedal och Fridhem, relativt centralt i Vänersborgs tätort, finns ett relativt stort grönområde som inte lämpar sig för bebyggelse. Översiktsplanen föreslår att det utvecklas för bland annat dagvattenhantering, odling, natur och park. Genom området går en kraftledning. I båda ändarna finns kullar som bland annat möjliggör pulkaåkning. Delar av området är lite sankt.

UTVECKLINGSFÖRSLAG:

- Ta fram en plan för hur området kan utvecklas. Utvecklingsmöjligheter kan omfatta odlingslotter, hundrastgård, förbättrade pulkabackar och olika typer av habitatsutveckling.

12. Kanalområdet kring Karls grav

Kanalen Karls grav grävdes ut under 1600- och 1700-talet för att skapa möjlighet till sjöfart mellan Vänern och Västerhavet. Längs den fyra kilometer långa sträckan finns på båda sidor grönområden och promenadstigar, här går också Pilgrimsled Göta Älv. Det finns också flera kulturminnen och området är riksintresse för både kulturmiljövård och friluftsliv. Större delen av vattenområdet ianspråkats av sjöfarten och det är olämpligt att bada i kanalen. Men många uppskattar att fiska där.

UTVECKLINGSFÖRSLAG:

- Teckna avtal med Sjöfartsverket för att kunna möjliggöra förbättringar av rekreativsvägarna på båda sidor av kanalen samt anlägga grillplatser och sittbänkar längs dessa.
- Verka för att Sjöfartsverket möjliggör för byggnation av lokaler för besöksnäringens verksamhet i anslutning till den planerade nya slussleden inklusive offentliga toaletter.
- Anlägg en sittplats vid vattnet nedanför Kretsloppsparken.

13. Restad Gårds parkområde

Det gamla sjukhusområdet kring Restad Gård har sedan 2009 ägts av ett privat företag. Det finns många typer av verksamheter där, bland annat asylboende, kriminalvårdsanstalter, hotell och småföretag. Det finns också en fin parkanläggning med ett stort antal skulpturer samt en 18-håls discgolfbana. Detaljplanerna möjliggör utveckling av området med bland annat fler bostäder.

UTVECKLINGSFÖRSLAG:

- Samverka med markägare om hur området kan bindas ihop med sammanhängande strandpromenad med mera. Av särskild betydelse är promenadväg mellan Karls grav och Astrids ängar.

14. Halle- och Hunneberg

Halle- och Hunneberg hör till kommunens största sammanhängande skogsområden. Det är också välkända besöksmål med många omtalade värden. Det är de två mest särpräglade platåbergen i Platåbergens Geopark med världsarvsstatus enligt UNESCO. Den märkliga geologin, som är ett resultat av tidigare vulkanisk aktivitet och många istiders erosion, ger bergen en mycket speciell karaktär. De skarpa branterna har även legat till grund för forntida människors religiösa vördnad för bergen, deras funktion som befästningsverk och de höga naturvärden som gjort att rasbranterna utgör naturreservat och Natura 2000-områden. Dessutom finns kring bergen en omfattande historia av materialutvinning med spännande lämningar av stenbrott, kalkbränningsugnar, kolmilor och torvtäkter. Bergen har även gjort sig kända som kunglig älgjaktplats.

Det finns omfattande system av leder med vindsydd, grillplatser och utsikter. På Hunneberg finns Bergagården – en besöksanläggning med museum, klubblokaler, naturskolelokal och en enklare konferensanläggning. I närheten finns även en tidigare skidbacke som fungerar som mountainbikeanläggning. Halleberg har inte lika många anläggningar, men är välbesökt och uppskattat bland annat för fantastiska scenerier vid de mer orörda områdena i norr. Hallesjön har länge varit populär för fisket genom utplantering av regnbåge.

Det finns även flera platser i direkt anslutning till Halle- och Hunneberg med stora friluftslivsresurser. Där kan nämnas Tunhems ekhagar, Kyrkstigen, Vargöns vandrarhem, Halleskogen och Kvarntorpsbäcken med Skäktefallet. Nordkroken och Gaddesanna ligger också i anslutning till Halleberg, men de behandlas som egna områden här.

Det finns ett antal böcker och kartor som presenterar naturen och friluftslivet på Halle- och Hunneberg.

Viktiga aktörer på Halle- och Hunneberg är Sveaskog, som äger större delen av marken, kommunalägda Halle och Hunneberg AB (som tar över efter Stiftelsen Bergagården), Naturskyddsföreningen, OK Skogsvargarna, Hunneberg sport- och motionsklubb, Hunnebergs scoutkår, Hunnebergskolorna, Västra Tunhems hembygdsförening, Vargöns vandrarhem, Bergahästen och jaktlagen på bergen.

UTVECKLINGSFÖRSLAG:

- Samverka med Halle och Hunneberg AB, Sveaskog och andra intressenter om att ta fram en vision för utvecklingen av bergen.
- Utveckla Kyrkstigen som promenadstråk för att koppla ihop Västra Tunhem och Vargön
- Utred möjligheten att säkra en kalkgrotta för uppvisning.
- Förbättra toalettinfrastrukturen på bergen.
- Verka för en utbyggnad av telekommunikation på bergen för att möjliggöra trygghetsskapande mobiltäckning.

15. Västra Vänersnäs

Strandområdet längs västra sidan av Vänersnäs bjuder på ett rikt naturlandskap med många små skär och grunda vikar. Stora delar av kuststräckan är också oexploaterad och ostörd. Men det är svårt för besökare att hitta ut och det saknas till stora delar allmänt vägnät och parkeringslösningar.

UTVECKLINGSFÖRSLAG:

- Undersöka möjligheterna att avtala med markägare om att anlägga besöksparkeringar.
- Se även utvecklingsförslag för båtliv (sid. 28).

16. Mollbergsskogen, Brålanda

Brålanda ort ligger omgärdad av åkerlandskap. Det finns inte mycket tillgång till rekreationsområden i närheten. Men nordväst om tätorten finns ett mindre skogsområde där en liten skolskog och en löparrunda med elljusbelysning anlagts. Elljusspåret sköts av en förening. Området är privatägt.

UTVECKLINGSFÖRSLAG:

- Undersöka möjligheten att i samverkan med intresseförening avtala med markägare om rekreationsinriktad skötsel.

17. Frändeforsån

Frändeforsån leder vatten från Hästefjordarna, via orterna Frändefors och Brålanda ut mot Dalbergsån i Melleruds kommun. I huvudsak rinner ån genom ett flackt jordbrukslandskap, kantad av lummiga strandbrinkar. I samband med översiktsplanarbetet i Brålanda lyftes fram potentialen att tillgängliggöra ån och strandområdena mer, samt att ta vara på delar av ån som paddlingsled.

UTVECKLINGSFÖRSLAG:

- Tillgängliggöra mer av Frändeforsåns strandområden kring Brålanda och Frändefors.
- Undersöka möjligheten att i samverkan med intresseförening avtala med markägare om iläggningsplatser för att skapa en uppmärkt paddlingsled samt komma förbi hinder.

18. Viksängen/Nordkroken

Nordkroken är en av de mest populära badplatserna i kommunen. Platsen lyfts även fram som besöksplats inom Platåbergens geopark, på grund av de karaktäristiska flacka berghällarna väster om sandstranden, sandvallen och läget intill Hallebergs klippbrant. Strandområdet väster om Nordkroken och östra sidan av Älvsuget utgörs till stor del av betad skogsmark med mycket lövträd och inslag av äldre kulturlandskap. Området karaktäriseras även av den flikiga strandlinjen med många skär. Bortsett från badplatsen är friluftslivet idag relativt begränsat, vilket kan kopplas till att det till stora delar är svårtillgängligt, ont om skyltning, stigar med mera.

UTVECKLINGSFÖRSLAG:

- Följa upp Naturvårdsstrategins förslag om naturreservat.
- Avtala med markägare kring skötsel och användning av stranden.
- Vidta åtgärder för att minska igenväxningen kring stranden och peneplanet.
- Undersök möjligheterna för en kiosk vid stranden
- Avtala med markägare om att utveckla en strandpromenad runt Viksängen.

19. Vassända/Brätte

Gamla Brätte har en särskilt viktig kulturhistorisk betydelse då det var här samhället låg innan det flyttades upp till Huvudnäset. Området har höga naturvärden kopplade till de öppna och betade strandängarna. Söder om vägen mot Brättegården finns en skogskulle med både ek och tall. Både fåglar, groddjur och fladdermöss trivs i den mosaik av naturmiljöer som bildas av betet i kombination med skogsområden och närheten till Väneren. Då Vänersborgs stad till stor del väntas växa kring Öxnered och även Onsjö förväntas området få en allt mer strategisk placering som tätortsnära rekreativområde.

UTVECKLINGSFÖRSLAG:

- Följa upp Naturvårdsstrategins förslag om naturreservat.
- Koppla ihop med en promenadstig som kan leda runt hela Vassbotten.
- Utveckla besöksområdet Gamla Brätte med sittplatser och mer information (till exempel om naturmiljöer och Vassända kyrkoruin).

20. Södra Onsjö/Sandbäck

Sandbäck ligger direkt söder om Onsjö golfbana och gränsar till Trollhättans kommun. Området innefattar klubbsumpskog närmast Göta älv, ädellövskog, mindre barrskogsområden, åkermark och Naglums kyrkoruin. Naturvärdena är höga, framför allt kopplade till ädellövskogen i områdets nordvästliga delar. Området ligger inte i direkt anslutning till Vänersborgs tätort, men det ligger intill Överby och längs med cykel- och

gångstråk mellan Vänersborg och Trollhättan, vilket gör det mer intressant ur ett rekreativperspektiv. Pilgrimsled Göta älv går igenom detta område.

UTVECKLINGSFÖRSLAG:

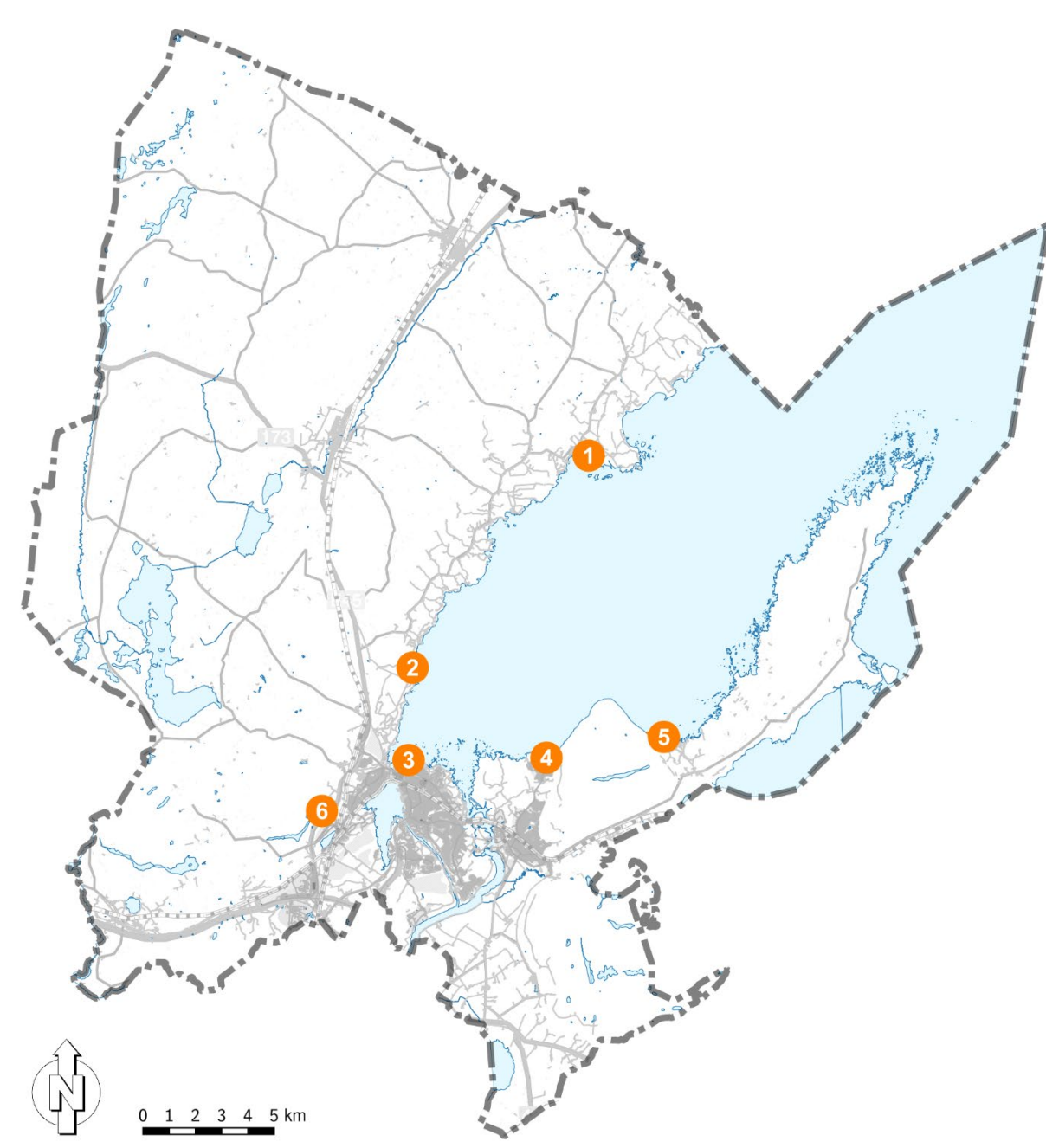
- Följa upp Naturvårdsstrategins förslag om naturreservat.

Bad och båtliv

Badplatser

Bad är en friluftaktiviteterna som nästan alla lyfter fram och rankar som viktig. Badmöjligheterna är stora i kommunen. Många badar från stränder eller bryggor längs den långa Vänerkusten eller i någon av alla småsjöar. Det finns sex badplatser som kommunen kontrollerar vattenkvaliteten på, underhåller och beskriver på hemsidan (se nedan). Utöver dessa finns ett stort antal mindre och några större badplatser med olika typer av badanläggningar som bryggor, stegar, livboj, grillplatser.

<i>Nummer i kartan</i>	<i>Namn</i>	<i>Faciliteter</i>	<i>Markägare</i>
1	Sikhall	Toalett, kiosk i närheten	Kommunen
2	Ursand	Toalett, kiosk och restaurang mm	Kommunen
3	Skräcklan (bl.a. Barnbadet och Jakobben)	Toalett, café i närheten	Kommunen
4	Boteredssjön	Gatukök i närheten	Kommunen
5	Nordkroken		Olika
6	Gaddesanna	Toalett	Olika

Figur 3. Karta över badplatser som kommunen sköter. Notera att det finns många andra badplatser som förvaltas av andra.

I projektrapporten Strategi för hållbar strandutveckling från 2018 diskuteras hur Vänersborg kan utvecklas som badkommun. Rapporten lyfter fram flera utvecklingsförslag och trycker bland annat på att många ungdomar efterfrågar hopptorn. Ett särskilt fokus ligger även på förslaget att bygga ett nytt kallbadhus i centralt läge. När fördjupad översiktsplan (FÖP) för Vänersborg och Vargön togs fram lades utvecklingsområdet U4 in vid västra delen av Skräcklan med syfte att underlätta för badanläggningar och eventuellt ett framtida kallbadhus. I FÖP:en finns även med att förbättra badmöjligheterna vid Vänerparken, Fredriksberg, Korseberg och Restad Gård.

UTVECKLINGSFÖRSLAG:

- En plan för utveckling och underhåll av badplatser tas fram, med målsättning att ge så många Vänersborgare som möjligt tillgång till bad inom gångavstånd.
- Möjligheterna att anlägga ett hopptorn utreds.
- Möjligheterna att anlägga ett kallbadhus utreds.
- Muddring av hamnkanalen i syfte att öka vattencirkulationen och skapa bättre förutsättningar för vattenkvaliteten vid badplatserna samt möjliggöra för mer djupgående båtar att utnyttja norra delarna av hamnkanalen.

Båtliv

2013 antogs *Strategi för lokalisering av småbåtshamnar längs Dalslandskusten*. Där föreslås att befintliga hamnanläggningar vid Grönvik och Sikhall ska utvecklas samt att ny hamn ska anläggas i närheten av Stigsberget-Bäsingebo. När kommunfullmäktige godkände strategin beslutades att undanta Sannebo från beslutet utifrån tankar om att även platsen eventuellt kunde vara mer utvecklingsbar än vad som föreslogs i strategin. Några år efter att strategin togs fram ändrades detaljplanerna för både Stigsberget, Bäsingebo och Sannebo. Inga ansatser gjordes då för att underlätta hamnutveckling på dessa platser. Däremot pågår sedan 2015 ett detaljplanearbete i Sikhallsviken där utbyggd småbåtshamnverksamhet är ett av syftena. Ambitionen är en större ny hamn med ett par hundra båtplatser och sjöbodar. I anslutning finns även planer på restaurang och andra typer av faciliteter.

I projektrapporten *Strategi för hållbar strandutveckling* från 2018 diskuteras utveckling av småbåtshamnar i kommunen. Det konstateras att gästhamnsfunktionen är av stor betydelse och att det finns fördelar med ett fåtal stora samlande anläggningar där olika typer av service kan erbjudas. Utbyggnad av hamnen i Sikhall ligger i linje med den utvecklingen. Ett orosmoment är att nuvarande gästhamn i Vänerparken kan tvingas stänga inom ett antal år eftersom fastighetsägaren har planer på annan utveckling där. Därför är det viktigt att kommunen förbereder för ett annat läge. Många har förespråkat Norra Sanden som ligger i nära anslutning till innerstaden. Detta förespråkas även i fördjupad översiktsplan för Vänersborg och Vargön.

I *Fördjupad översiktsplan för Vänersborg och Vargön* förespråkas även att möjligheterna för båtplatser i närheten av framtida bostadsområden vid Skaven, vid gamla "Norskens brygga" norr om Korseberg samt bryggan vid Restad gård utreds.

UTVECKLINGSFÖRSLAG:

- Förutsättningar skapas för flytt av gästhamnen till Norra Sanden, bland annat genom detaljplan och miljötillstånd för sjömack.
- Detaljplanearbetet i Sikhallsviken görs färdigt så att en ny småbåtshamn kan utvecklas där.
- Möjligheterna till fler båtplatser i Skavenområdet och vid Restad gård utreds.
- Möjliggöra en viss andel låsta bryggor för ökad trygghet och för att fler ska våga skaffa och lägga båtar i centrala lägen.
- Norskens brygga återbyggs norr om Korseberg.
- Kartlägg kustområdenas möjligheter för vattenburet friluftsliv, till exempel iläggningsramper, naturhamnar, bryggplatser, kajakuthyrning, förslag på leder för fritidsbåtar.

Vattenleder med mera

Farleden genom Trollhätte kanal förbinder Vänern med havet i väster. Farleden är av stor betydelse för båturet friluftsliv. Trafikverket och Sjöfartsverket utreder på regeringens uppdrag hur slussarna ska kunna byggas om för att farleden ska kunna bestå och utvecklas för framtida behov. Vänersborgs kommun medverkar i planeringen när det gäller Brinkebergskulle sluss. Den största osäkerheten handlar om slussarna genom Trollhättan, där påverkan på bebyggelse och kulturhistoria kan bli stor. Utgångspunkten är att farleden ska finnas kvar.

Det finns flera föreningar som organiserar vattenburet friluftsliv. Vänersborgs Segelsällskap har bland annat en stor verksamhet för unga som vill lära sig segla. Den största delen av verksamheten utgår från Norra Sanden, men de har även en anläggning i Sikhall. Friluftsförbundet ordnar utflykter med kajak på olika platser. Vänersborgs roddklubb erbjuder roddträning för både motionärer och tävlingsroddare med utgångspunkt från klubbhuset i Fredriksberg. Under 2023 har ett företag startats som erbjuder uthyrning av kajaker vid barnbadet i Skräcklan. Dessa verksamheter är inte beroende av särskilda leder, men i olika utsträckning behövs platser för iläggning och upptagning av båtar samt uppställningsplatser på land.

Det finns fiskeorganisationer men de erbjuder inte utfärder på sjön som regelbunden del av sin verksamhet. Däremot är fiske från båt en utbredd aktivitet och många använder iläggningsramperna istället för fasta båtplatser.

Vissa platser används mer frekvent för vattenskoter och vattenskidor. Det finns en förordning som begränsar användningen av vattenskoter till vissa platser, men rättsläget är oklart efter en EU-dom. Ett generellt problem med dessa aktiviteter är att de kan påverka andra friluftsvärden negativt, framför allt genom buller.

För båtutflykter är platser för iläggning och upptagning avgörande. Ett sätt att tillgängliggöra vattenupplevelser för allmänheten är att markera ut paddlingsleder. Miljöpåverkan från paddling är mycket liten jämfört med till exempel vattenskidor eller vattenskoter. Ofta räcker en smal remsa flack strandbrink fri från buskvegetation på rimligt gångavstånd från en parkeringsplats. Det finns många tänkbara platser för paddlingsleder i kommunen. I samband med fördjupad översiktsplanering i Brålanda har Frändeforsån lyfts fram som en intressant möjlig paddlingsled.

UTVECKLINGSFÖRSLAG:

- Ta vara på småbåtarnas intressen i samband med planeringen för ombyggnation av Brinkebergskulle sluss.
- Utveckla Frändeforsån som paddlingsled med iläggningsplatser och parkeringsmöjligheter.
- Undersök möjligheten att utveckla andra paddlingsleder i kommunen.

Leder för vandring och cykling

I kommunen finns flera vandrings- och cykelleder som är viktiga för vardagsmotion, träning, rekreation och besöksnäring. De flesta vandringsleder finns en bit utanför de centrala delarna av våra samhällen och i några få fall passerar de igenom dem. Området Halle- och Hunneberg erbjuder hela 14 markerade leder som ligger tätortsnära men som samtidigt saknar kollektivtrafikanslutning.

I kommunen finns också kvalitetssäkrade vandringsleder såsom Kroppefjällsleden på Kroppefjäll samt Pilgrimsled Göta älv. Pilgrimsled Göta älv passerar flera områden av Vänersborgs stad på sin väg mellan Överby - Brinkebergskulle – Centrum – Blåsut, vilket gör den lättillgänglig. I Blåsut, vid Dalbobergen, tar Pilgrimsled Dalsland vid och går längs Vänerkusten mot Mellerud och planeras att kvalitetssäkras i närtid.

I Region Västra Götaland finns ett stort nät av längre vandringsleder, som går genom många kommuner. Regionen har anslagit pengar till att, med dessa leder som bas, utveckla ett system av hållbara och kvalitetssäkrade leder i hela regionen.

Ambitionen i projektet är att Västra Götaland genom detta ska bli sverigeledande kring utvecklingen och förvaltningen av leder för vandring och cykling, med fokus både på närboende och turister.

För att kunna nå detta högt uppsatta mål samarbetar fyra stora regionala aktörer i projektet: Västkuststiftelsen, Turistrådet Västsverige, Förvaltningen för Kulturutveckling (VGR), samt Länsstyrelsen. Dessa parter ska tillsammans med kommuner och föreningar, utifrån sina respektive kompetenser, lyfta ledernas fysiska och digitala skick, driften av detta, samt dess innehåll och marknadsföring. Mot bakgrund av detta har en kvalitetsstandard utarbetats *Hållbara och kvalitetssäkrade vandringsleder i Västsverige*. Kvalitetsstandarden följer samma ambition som det Nationella Ramverket för Vandringsleder.

I kommunen finns ett stort antal cykelleder varav de flesta passerar genom Vänersborgs stad.

- Vänerleden är en nationell cykelled och ett samarbete mellan 13 kommuner runt Vänern.
- Linnéleden går mellan Trollhättan och Vänersborg och är ett samarbete mellan kommunerna
- Dalslandsleden, Sverigeleden och Västgötaleden är utvecklade av Svenska Cykelsällskapet. De är märkta med Trafikverkets cykelledsmärkning men uppfyller inte kvalitetskriterierna för Nationell led.

I centrala Vänersborg finns dessutom den kortare vandrings- och cykelleden "Hälsans stig", som ingår i Riksförbundet HjärtLungs koncept på totalt cirka 130 platser i Sverige. Sträckan går på lågtrafikerade gator och gångvägar och är anlagd nära bostadsområden för att vara lättillgänglig

UTVECKLINGSFÖRSLAG:

- Ta fram en trafiksäkrare och mer harmonisk sträckning för Vänersborgs del av Pilgrimsled Dalsland
- Kvalitetssäkra samtliga vandringsleder i kommunen enligt kvalitetsstandarderna *Hållbara och kvalitetssäkrade vandringsleder i Västsverige*
- Möjliggöra kollektivtrafiksanslutning till vandringslederna, ex. via anropsstyrd trafik.
- Arbeta för att berörda kollektivtrafiksfordon ska klara av att transportera cyklar och cykelkärror.
- Utöka möjligheterna för säker cykelförvaring vid transportnoder och växlingspunkter mellan transportslag.

Skolskogar och utomhuspedagogik

Naturen är världens bästa lekplats och klassrum. När man undervisar utomhus använder man flera sinnen och upplever det man gör med hela kroppen. Det finns mycket forskning som visar att man lär sig bättre om man genomför lektionerna utomhus.

Fem fördelar med utomhusundervisning enligt forskningen⁴:

1. Positiv effekt på inlärningsförmåga, arbetsminne och skolprestationer
2. Ökar studiemotivationen, förbättrar självkänslan, impulskontrollen och samarbetsförmågan
3. Jämnar ut skillnader mellan hög- och lågpresterande barn
4. Sänker stressnivåer och minskar sjukfrånvaron
5. En mer hälsosam livsstil på köpet

I läroplanen under centralt innehåll står det bland annat att förskoleklasserna ska behandla följande gällande natur, teknik och samhälle:

- Utforska naturen och vad som sker och samband i vad som händer i naturen.
- Lära sig om levnadsvillkoren för människor och natur,
- Sortera och gruppera vanligt förekommande växter och djur som finns i vår natur.
- Erbjudas vistelse utomhus i under olika årstider.

I läroplanens centrala innehållet för årskurs 1–3 står det bland annat att följande ska behandlas i ämnet naturorienterande ämnen gällande Året runt i naturen;

- Årstidsväxlingar, djur och växters livscyklar och hur de anpassar sig till olika årstider och miljöer.
- Gruppering av djur, växter och svampar i närmiljön.
- Näringskedjor och ekosystem.

Centralt innehåll i årskurs 4–6 ska bland annat behandla följande i biologi gällande natur och miljö;

⁴ Hämtat från Friluftsförbundet's sida, <https://www.friluftsförbundet.se/detta-gor-vi/forskolor-och-skolor/pedagogiken/vad-sager-forskningen-om-undervisning-utomhus/>

- Evolutionsteorins förklaring av livets utveckling, hur organismer anpassar sig till miljön och biologisk mångfald.
- Kretslopp i din närmiljö och olika näringskedjor. Samspelet mellan olika växter, svampar och djur samt hur miljön påverkar dem.
- Fotosyntesen
- Artbestämning och hur vi grupperar identifierar vanligt förekommande arter. Namnge de vanligaste arterna inom djur och växtlivet.
- Hur vi människor använder naturen som resurs på olika sätt och ansvaret vi har för den.

För årskurs 7 – 9 gäller samma som för 4 – 6, men med en fördjupning och mer globala och lokala vinklingar. Man skall även känna till några genetiska metoder, riskerna med dem och etiska frågor kopplade till det.

I det centrala innehållet för Idrott och hälsa finns det en rubrik som heter friluftsliv och utevistelse, den gäller för hela grundskolan. I den står det tydligt att eleverna ska få möjlighet att;

- Orientera sig i närmiljön och okända miljöer med karta och kompass
- Genomföra vistelser och lekar i naturen
- Planera och genomföra friluftaktiviteter
- Se och lära sig om årstidsskiftningar i natur och miljö.
- Rättigheter och skyldigheter enligt allemansrätten.

En del av kommunens skolgårdar saknar nästan helt grönska runt gården. Det finns ofta en gräsplan att spela fotboll på, kanske finns det några häckar, buskar eller enstaka trä. I ett sådant läge är det inte lätt att leva upp till läroplanens kunskapskriterier gällande till exempel artbestämning. Alla skolor har inte heller tillgång till en egen skolskog eller någon annan typ av naturområde i närheten av skolan. Även det försvårar möjligheten att nå flera av läroplanens kunskapsmål.

Naturskola har funnits i många år på Hunneberg, som har erbjudit skolor möjlighet att få del av specialiserade naturpedagoger, anpassade undervisningsmiljöer och material. Naturskolans verksamhet upphörde 2023.

UTVECKLINGSFÖRSLAG:

- Utveckla undervisning om allemansrätten i förskola, grundskola och SFI.
- Utveckla utomhuspedagogik i förskola och grundskola.
- Inventera resurser för utomhuspedagogik och erbjuda alla skolor och förskolor tillgång till skolskogar, uteklassrum eller liknande.
- Utredda möjligheterna att åter öppna naturskola.

Kommunala friluftslivsaktiviteter

Ett effektivt sätt att sprida kunskap om friluftslivets möjligheter och locka uppmuntra människor att ta steget ut är att anordna olika typer av aktiviteter och evenemang. Detta sker sedan tidigare i viss utsträckning.

UTVECKLINGSFÖRSLAG:

- Erbjud mer friluftaktiviteter inom ramen för kommunens verksamheter, bland annat fritidsgårdar, ferieaktiviteter och socialomsorg.
- Samverka med föreningslivet kring ett årligt utåtriktat friluftsevenemang.
- Samverka med andra aktörer kring aktiviteter för äldre.
- Utred möjligheten till inköp av mobil sopsorteringsstation att erbjudas föreningar som arrangerar evenemang och aktiviteter.

Övriga friluftsanläggningar och insatser

Figur 4. Karta över vissa friluftsanläggningar i kommunen:

1. Granan, Kroppefjäll
2. Mollbergsskogen, Brålanda
3. Skidstugan Dolbobergen
4. Bergagården, Hunneberg
5. Brätte Ridskola
6. Bergahästen, Vargön
7. Discgolfbana i Skräcklan
8. Discgolfbana på Restad Gård

Ridning

Det finns ett flertal hästgårdar i kommunen och två ridskolor. Det finns ridvägar på vissa platser, men det finns också ställen där det saknas och där det finns olösta konflikter mellan ridning och andra trafikslag.

UTVECKLINGSFÖRSLAG:

- Samla representanter från ridskolorna för att ta fram förslag på strukturer för ridvägar med mera.

Orientering

Orientering är en utbredd och populär aktivitet som fungerar väl ihop med många andra typer av friluftaktiviteter. Orientering medför små ingrepp i naturen. Det finns aktiva orienteringsföreningar med hemvist på Kroppefjäll, Dolbobergen och Hunneberg. Föreningarna genomför även aktiviteter på andra platser.

Löpning och terränglöpning

Löpning i olika former är en utbredd och populär aktivitet som fungerar väl ihop med många andra typer av friluftaktiviteter. Leder, spår och promenadstigar utgör viktiga förutsättningar för denna typ av aktivitet. Det finns flera aktiva orienterings- och träningsföreningar som arrangerar olika löparaktiviteter i grupp. Det finns också privata initiativ med träningsgrupper som organiserar sig via främst sociala medier.

Skidåkning

Skidåkning utövas av många och är en av de mest populära aktiviteterna vintertid. Även om skidåkandet inte behöver vara organiserat har spårningen en avgörande betydelse. Spårning görs i hög utsträckning av orienteringsföreningarna verksamma på Kroppefjäll, Dalbobergen och Hunneberg. På dessa platser finns även elljusspår.

UTVECKLINGSFÖRSLAG:

- Utred möjligheten att bygga ut elljusspåret på Hunneberg med ett konstsnöspår som en gemensam satsning mellan Vänersborg och Grästorps kommun.

Mountainbike

Det finns ett stort intresse för att uppleva naturen med cykel som färdmedel. På Hunneberg har tidigare skidbacken gjorts om till mountainbikeanläggning och det finns tre uppmärkta cykelleder. Det finns även fyra uppmärkta mountainbikespår vid Dalbobergen och Vänersborgs skidklubb. För att minska risken för olyckor är det bra att hålla isär mountainbikespår från andra typer av spår och ordna tydlig skyltning.

Discgolf

Discgolf är en utomhusaktivitet som vuxit de senaste åren. Det finns en förening i Vänersborg och Trollhättan som är intresserad av att anordna fler banor, gärna i naturområde. I Vänersborg finns det en 18-hålsbana på Restad Gård. Discgolf kan bedrivas i anslutning till andra typer av spår, men banan behöver utformas på ett sätt så att konflikter inte uppstår.

UTVECKLINGSFÖRSLAG:

- Ta fram förslag på plats för discgolfbana ihop med utövare (se utvecklingsförslag för Dalbobergen).

Fiske och jakt

Fiske och jakt engagerar många kommuninvånare och det finns viktiga resurser.

UTVECKLINGSFÖRSLAG:

- För fritidsfiske, se utvecklingsförslag kring båtliv.

Fågel- och utsiktstorn

Fågeltorn finns vid Vänersborgsviken i södra änden av Dalbobergen samt på Sjövallen, vid Dättern samt på näset vid Frugården och Hullsjön. Fågeltornen fyller en viktig funktion för de som är intresserade av fågelskådning men fungerar även som utsiktsplatser för en bredare allmänhet.

UTVECKLINGSFÖRSLAG:

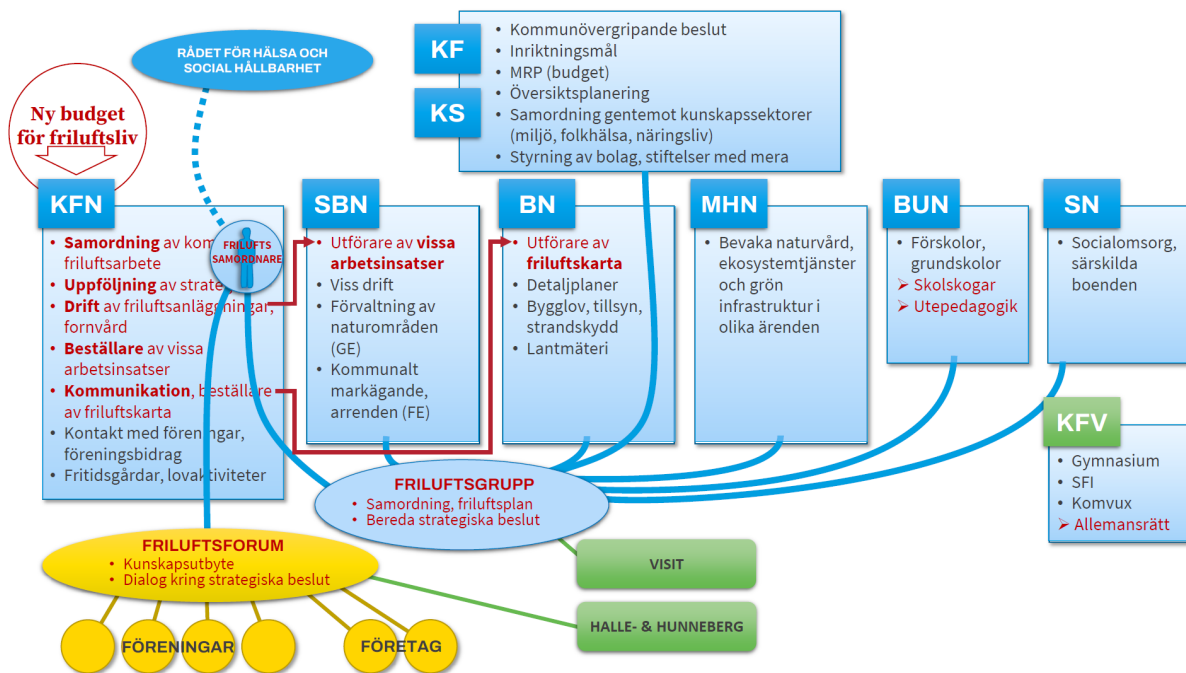
- Tillgodose behov av parkeringsmöjligheter och skyltning vid de fågel- och utsiktstorn som finns inom kommunen.

Promenad, svamplockning med mera

De mest lättillgängliga och mest utbredda typerna av friluftaktiviteter kräver ingen eller lite särskild utrustning, organisering eller speciella anläggningar. Hit hör sådant som att promenera, sitta ner och fika, plocka svamp och bär. Förutsättningarna för dessa typer av friluftaktiviteter gynnas av att det finns bostadsnära naturområden, röjda stigar, sittbänkar och grillplatser. Skyltning och information av olika slag kan också bidra.

Förslag till organisering av kommunens friluftsbete

I detta avsnitt presenteras förslag på hur kommunens arbete med friluftsbete kan organiseras. Figur 4 redovisar förslaget i en överskådlig illustration.

Figur 5. Överskådlig illustration av förslaget till framtida organisation och ansvarsfördelning kring friluftsbete. Rödmarkerad text syftar till sådant som är nytt eller där nya satsningar kan behövas för att genomföra strategin.

Styrande dokument

Friluftsbete

Kommunens *Friluftsbete* pekar ut övergripande syfte och långsiktig inriktning av kommunens friluftsbete, utan att specificera enskilda åtgärder. Strategin ska ha ett

tidsperspektiv på minst tio år framåt. Den ska antas av Kommunfullmäktige och revideras vid behov.

Friluftspan

En *Friluftspan* ska tas fram av friluftgruppen. Friluftspanen ska utifrån friluftstrategin peka ut prioriterade insatsområden för kommunens friluftsbete för en period av minst fem år framåt, med förslag på konkreta åtgärder. Den ska revideras vid behov och ge inspel till nämndernas verksamhetsplaner och kommunens mål- och resursplaner.

Översiktsplan

Vid revidering av översiktsplanen ska friluftstrategin följas upp med syfte att långsiktigt skydda friluftsområden från exploatering som kan skada natur- och rekreationsvärden.

Övriga styrdokument med betydelse för friluftsbetet

Naturvårdsstrategi innehåller riktlinjer för bevarande och utveckling av naturvärden.

Skötseln av kommunal skogsmark sker med stöd av samhällsbyggnadsförvaltningens *Skogsbruksplan* utifrån politiskt antagna styrdokument *Skogspolicy* och *Riktlinjer för kommunens skogshantering*. Skogsbruksplanen ska även anpassas efter friluftstrategin, naturvårdsstrategin och översiktsplanen.

Besöksnäringstrategi är under framtagande. Där kommer att finnas förslag med koppling till friluftsliv.

Slutligt beslut om ramfördelning av medel till kommunens friluftsbete fattas i och med kommunfullmäktiges årliga beslut om *Mål- och resursplan*. Friluftspanen ska användas som underlag i budgetarbetet.

Politiska ansvarsområden

Kommunfullmäktige

- Fattar kommunövergripande beslut
- Antar övergripande styrdokument (bland annat översiktsplan och friluftstrategi), inriktningsmål och budget

Kommunstyrelsen

- Samordning gentemot strategiska frågor – bland annat näringsliv och folkhälsa
- Uppföljning av friluftstrategin i sin helhet
- Styrning och uppsiktsplikt över stiftelser, bolag, ekonomiska föreningar och samarbetsavtal, av betydelse för friluftsliv

Kultur- och fritidsnämnden

- Samordning av kommunens friluftsbete
- Drift av kommunens friluftsanläggningar
- Kommunikation, beställare av friluftskarta
- Kontakt med föreningar, föreningsbidrag

- Friluftaktiviteter inom ramen för fritidsgårdarnas verksamhet och lovaktiviteter

Samhällsbyggnadsnämnden

- Förvaltning av naturområden
- Kommunalt markägande, arrenden

Byggnadsnämnden

- Utförare av friluftskarta
- Detaljplanering
- Bygglov, tillsyn, strandskydd
- Lantmäteri

Miljö- och hälsoskyddsnämnden

- Bevaka naturvård, ekosystemtjänster och grön infrastruktur i olika ärenden

Barn- och utbildningsnämnden

- Friluftaktiviteter inom ramen för förskolans och grundskolans verksamheter
- Utbildning i allemansrätt

Socialnämnden

- Friluftaktiviteter för äldre

Rådet för hälsa och social hållbarhet

- Politisk referensgrupp, informationsutbyte och samordning

Förvaltningsorganisationen

Friluftsgrupp

Friluftsgruppen består av tjänstepersoner från berörda förvaltningar, utsedda av förvaltningschefer. Även andra kommunalt ägda verksamheter med stark koppling till friluftsliv ska ingå i gruppen, till exempel Visit Trollhättan Vänersborg och Halle och Hunneberg AB. Gruppen bör sammankallas regelbundet, uppskattningsvis 6-8 gånger per år.

Uppgifter:

- Uppföljning av friluftstrategin
- Framtagande av friluftspan
- Förvaltningsövergripande beredning av ärenden kopplade till friluftsliv
- Kvalitetssäkra att stiftelser, bolag, ekonomiska föreningar och verksamheter verkar och strävar efter att uppfylla friluftstrategin.

Friluftssamordnare

Friluftssamordnaren utses av förvaltningschef på kultur- och fritid

Uppgifter:

- Leda, samordna, utveckla och utvärdera kommunens friluftsbete på tjänstemannanivå
- Sammankallande i friluftsgrupp och friluftsförum
- Samordning av friluftsärenden till Kultur- och fritidsnämnden och till Rådet för social hållbarhet samt initiera ärenden och frågeställningar till berörda stiftelser, bolag, ekonomiska föreningar.
- Kontaktperson för friluftsförfrågor inom kommunen och externt

Friluftsförum

Alla organisationer med stark koppling till friluftsliv i Vänersborg bör erbjudas möjlighet att vara representerade. Förbundet bör genomföras 1-2 gånger per år. Däremellan kan sändlistan fungera som informationskanal vid behov för att kommunicera viktiga händelser med mera.

Detta kommunövergripande friluftsförum är ett komplement till de forum för dialog som finns lokalt, till exempel Bergsintressenter i samverkan för Halle- och Hunneberg. Vid behov kan fler lokala friluftsförum genomföras.

Uppgift:

- Dialog och samverkan kring friluftsförfrågor

Andra aktörer

Här listas andra aktörer, för att visa vilka roller de kan ha.

Visit Trollhättan Vänersborg

Informera kommuninvånare och besökare om friluftsliv

Halle och Hunneberg AB

Utveckla och driva verksamhet och anläggningar

Kunskapsförbundet Väst

Sprida kunskap om allemansrätt och friluftsliv till elever på gymnasieskola, vuxenutbildning och svenska för invandrare

Föreningar med koppling till friluftsliv

Utveckla och driva verksamhet och anläggningar

Företag med koppling till friluftsliv

Utveckla och driva verksamhet och anläggningar

Genomförande

De föreslagna åtgärderna och organisationsförändringarna innebär ett ökat åtagande för kommunen och krav på utökad budget. Då det är ganska omfattande förändringar föreslås ett stegvis genomförande.

Steg 1, direkt efter antagande:

- Kultur och fritidsnämnden tar hand om samordningsansvar och drift av kommunala friluftsanläggningar (dock ej badplatser, småbåtshamnar, parkering och toaletter). Resurser som tidigare legat hos samhällsbyggnadsnämnden för drift av friluftsanläggningar och kapitalkostnader förs över till kultur- och fritidsnämnden.
- Friluftsgruppen sätts samman och tar fram en första friluftspan
- Friluftssamordnaren ger förslag på förändringar i uppdragsbeskrivningar som behöver implementeras i stiftelser, bolag, ekonomiska föreningar och verksamheter
- Rutinerna för samverkan stärks, bland annat med årligt friluftsförum
- Kultur- och fritidsnämnden ansvarar för att ta fram en friluftskarta

Steg 2, efter utvärdering när organisationen satt sig och utrymme finns i budgeten:

- Kultur- och fritidsnämnden får utökade medel för utveckling av friluftsanläggningar
- Kultur- och fritidsnämnden får utökade medel för föreningsstöd till friluftsanläggningar
- Kultur- och fritidsnämnden får medel för kommunikationsinsatser och friluftsevent
- Kultur- och fritidsnämnden tar över ansvaret för drift av badplatser, medel överförs från samhällsbyggnadsnämnden.
- Barn- och utbildningsnämnden får utökade medel för satsningar på skolskogar och utomhuspedagogik

Den största enskilda förändringen blir att inrätta en ny tjänst med en friluftssamordnare på kultur- och fritidsförvaltningen. Vidare kommer kultur- och fritidsförvaltningen att behöva anställa personal för att ta hand om löpande drift av kommunens friluftsanläggningar. Delvis kan driften köpas in som idag från Gatuenheten, men delvis kommer kultur- och fritidsförvaltningen att vilja använda egen personal för att ta hand om vardagliga driftsuppgifter. En stor del av utvecklingsförslagen kan genomföras inom befintlig ram.

Handläggare:

Pål Castell
pal.castell@vanersborg.se
0521-721091

Dnr: KS 2022/64
2022-11-03

Sammanställning – Referensgruppträff friluftstrategi

Tisdag 18 okt 2022, kl 18-20, Skidstugan Dalbobergen

Innehållsförteckning

Inledning	1
Bakgrund	2
Kommentar till sammanställningen	2
Resultat från grupparbeten	3
Resurser	3
Brister och utmaningar	5
Aktörer, roller och samverkansforum	7
Åtgärdsförslag	9
Deltagare och tillvägagångssätt	11
Deltagare	11
Upplägg	13
De fyra temana	13

Inledning

Bakgrund

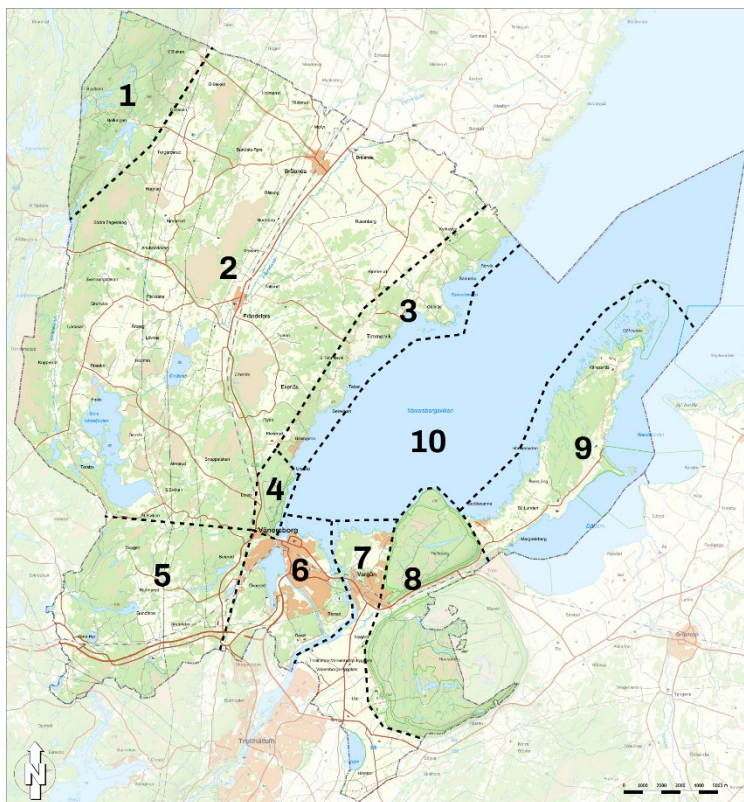
Vänersborgs kommun arbetar med att ta fram en friluftsstrategi, med stöd av Naturvårdsverket (LONA). Som ett led i arbetet bjöds en referensgrupp in till en inledande workshop. Deltagarlista och upplägg redovisas längre fram i dokumentet. Huvudsyftet med träffen var att bidra till att sammanställa en vild av kommunens resurser, utmaningar och möjligheter när det gäller att utveckla förutsättningar för friluftsliv.

Kommentar till sammanställningen

Materialet från de åtta borden har nedan omarbetats och sammanställts under fyra huvudrubriker. Även om rubrikerna motsvarar de fyra olika teman som grupperna jobbade med har en omsortering gjorts där alla bordens tankar som rör till exempel resurser tagits upp under den rubriken. Omformuleringar har gjorts för att föra samman liknande punkter.

I punktlistorna och i kartorna har resultatet från prioriteringsövningen lagts in som ett antal gröna prickar inom hakparantes. Antalet motsvarar sammanlagda antalet prioriteringsmarkörer som placerades ut på respektive punkt.

Kartan nedan visar ordningen på delområden i de skriftliga redovisningarna:

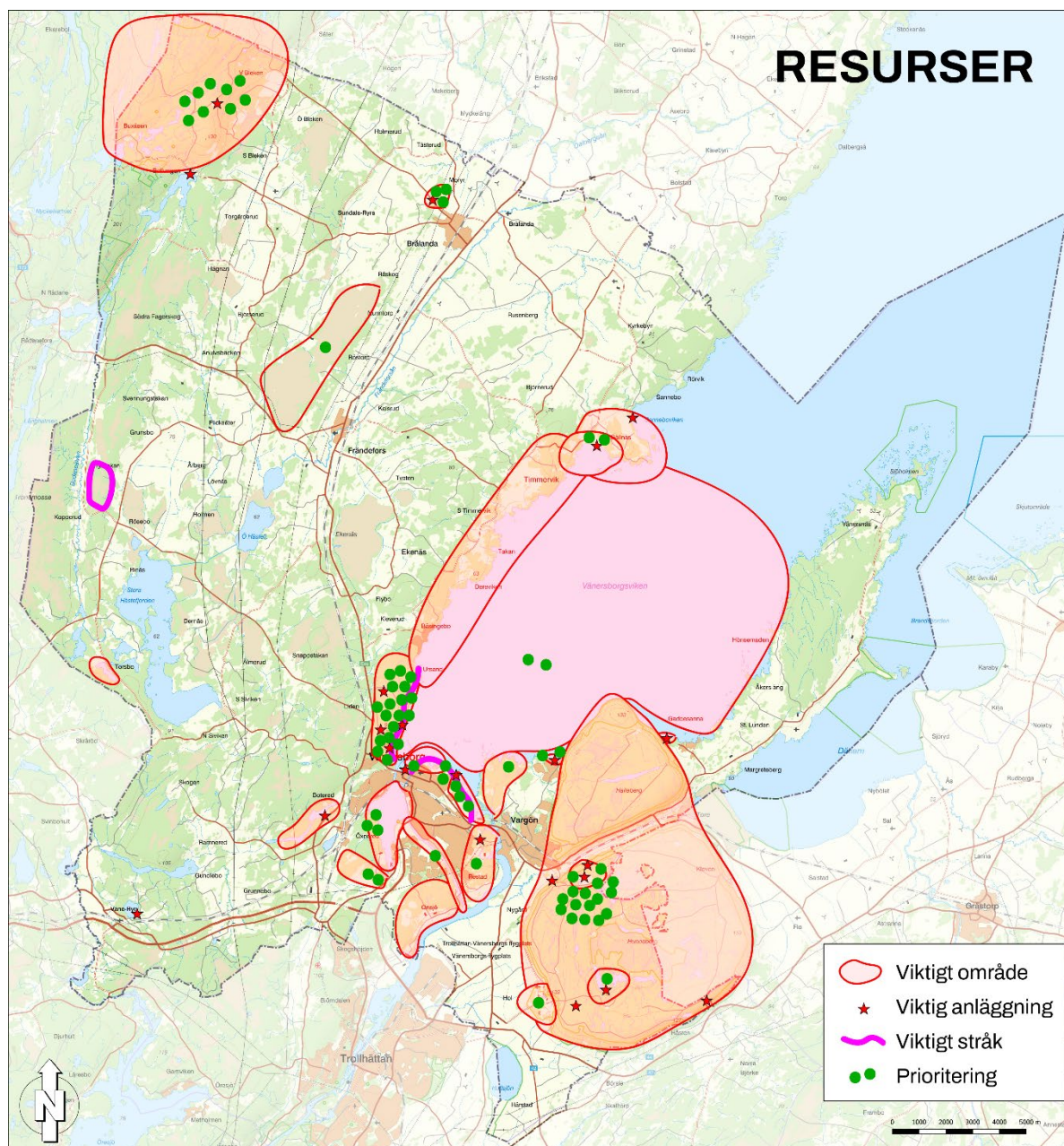

- 1 – Kroppefjäll
- 2 – Södra Dalsland förutom Kroppefjäll och kustområdet
- 3 – Dalslandskusten norr om Ursand
- 4 – Dalbobergen och Ursand
- 5 – Väne Ryrs församling väster om E45
- 6 – Vänersborg tätortsområde
- 7 – Vargöns tätortsområde och Västra Tunhem
- 8 – Halle- och Hunneberg
- 9 – Vänersnäs
- 10 – Vänern

Fördelningen av tankar och synpunkter speglar naturligtvis sammansättningen av gruppen. Det innebär att vissa aspekter eller geografiska områden fått stor uppmärksamhet medan andra kan ha hamnat oförtjänt i skymundan. Bland annat är Vänersnäs en del av kommunen som inte lyfts fram i hög utsträckning trots att områdets potential för friluftsliv är tydligt utpekad i översiktsplanen. Det bör även påpekas att flera viktiga aktörer inte deltog. Materialet ska därför inte ses som en heltäckande sammanställning av kommunens friluftsförhållanden.

Resultat från grupparbeten

Resurser

Platser och anläggningar

1 – Kroppefjäll

- Kroppefjäll (friluftsgudstjänster, mtb, terränglöpning, skidträning, tävlingar, aktiva gamla, mulle, utflykt mm, SK Granan) [●●●●●]

2 – Södra Dalsland förutom Kroppefjäll och kustområdet

- Sundals-Ryr (vandringsleder)
- Elljusspår Brålanda (SK Granan)
- Brålanda (skidspår, skolskog)
- Frändefors utegym
- Hästefjordarna (båt, paddling, fiske)
- Lillesjön väster om Stora Hästefjorden (bad)

Bilaga 1 - Referensgruppträff 2022

3 – Dalslandskusten norr om Ursand

- Sikhall (bad, camping, båt, fiske) [●]
- Cykelleder mellan Dalbobergen och Sikhall [●]
- Vänerkusten (vid Ursand mm) [●●●●●●●●]

4 – Dalbobergen och Ursand

- Dalbobergen (Orientering, skidor, mtb-spår, löparspår, vandring, utegym, grillplats, elljusspår, Vbg SK, Vbg Scoutkår, [●])
- Dalbostigen [●●●]
- Bastungen/Friluftsfrämjandet
- Ursand(mtb-spår, bad)
- Vänersborgs brukshundsklubb
- Kullen ovanför Skogshyddan (fågeltorn)

5 – Väne Ryrs församling väster om E45

- Ryrsjön (bad)

6 – Vänersborg tätortsområde

- Strandpromenaden längs Skräcklan och Holmängen (Promenad, löpning, cykling, utegym) [●●●●]
- Hälsans stig i Vänersborg
- Ridskolan i Brätte (uteridning, utbildning, träning, unga som gamla)
- Södra Onsjö - tätortsnära strövområde
- Onsjö Golfklubb
- Sanden (kajak, segling)
- Lillåstugan (tätortsnära skog) [●]
- Vassbotten [●●●●]
- Gropbron-Brinkebergskulles sluss (promenadstråk)
- Brinkebergskulles sluss, speciellt som besöksmål

7 – Vargöns tätortsområde och Västra Tunhem

- Nordkroken (bad) [●●]
- Viksängen [●]

8 – Halle- och Hunneberg

- Halle- och Hunneberg (OK Skogsvargarna, Sveaskog, Naturskyddsföreningen/Grinnsjötorp, Stiftelsen Bergagården, Hunneberg Sport och Motion, Hembygdsförening, leder, geopark, ekopark, vandring, bad, cykel, orientering, skidor, fiske, scouting, vindskydd/sova över) [●●●●●●●●]
- Hallsjön Halleberg (fiske, promenad runt)
- Hunnebergs scoutgård Högsäter
- Hunneberg bike- och aktivitetspark (Gamla slalombacken)

9 – Vänersnäs

- Gaddesanna (bad)

10 – Vänern

- Vänern (båtliv, fiske)

Platser med potential (underutnyttjade resurser)

- Dalslandskusten som helhet

Bilaga 1 - Referensgruppträff 2022

- Vänersborgsviken
- Hästefjordarna
- Viksängen
- Ske mosse

Organisatoriska resurser

Se nedan under rubriken Aktörer, roller och samverkansforum

Brister och utmaningar

Platser och anläggningar

1 – Kroppefjäll

- Dålig information och marknadsföring om lederna vid Granan, Kroppefjäll. Området behöver synliggöras och profilera sig. Sundals-ryrs byalag har mycket information men det behöver spridas. [●●]

2 – Södra Dalsland förutom Kroppefjäll och kustområdet

- Toalett på SK Granan för besökare som inte har nyckel in [●●●]
- Elljusspåret i Brålanda som SK Granan har, vill man ha en större ansvar från kommunens håll, då allmänheten använder den mest [●●]

3 – Dalslandskusten norr om Ursand

- Sikhalls badplats växer igen, saknas underhåll och skötsel

4 – Dalbobergen och Ursand

- Brist på toaletter/sanitära funktioner där det samlas många för friluftslivet. Framförallt framkom att det saknas vid Dalbobergen.
- Dåligt dränerat på elljusspåret vid skidstugan, svårt att få till bra skidspår på vintern när det blir för blött.
-

5 – Väne Rys församling väster om E45

6 – Vänersborg tätortsområde

- Kommunens utbyggnadsplaner kan vara ett hot mot ridskolans verksamhet i Brätte [●]
- Det är svårt att passera förbi Jutatorpet, vilket innebär en barriär för möjligheten att gå längs stranden på östra Huvudnäsön.

7 – Vargöns tätortsområde och Västra Tunhem

- Nordkroken behöver rustas upp och fixas till [●●●●]

8 – Halle- och Hunneberg

- Utveckla spår och leder ännu mer på Hunne- och halleberg med märkning/skyltning och komplettera med historisk information. [●●]

9 – Vänersnäs

10 – Vänern

- Utnyttja vattnet och närliggande platser. Idag utnyttjas inte möjligheterna med närhet till vattnet som är en stor resurs. Saknas karta för naturhamnar och mer unika/undångömda ställen att komma till med båt. Mer bryggor/småbåtshamnar närmre hamngatan för att turister ska kunna stanna till i Vänersborg. [●●●]

Bilaga 1 - Referensgruppträff 2022

- Saknas möjlighet för många att kunna ta sig ut på vattnet.

Organisatoriska brister och utmaningar

- Saknas en långsiktig plan för kommunens organisation rörande friluftslivet.
- Saknas en tydlig motpart att vända sig till (alltså en person med samordningsansvar inom kommunen).
- Saknas karta/app med samlad information om Vänersborgs kommuns friluftsliv.
- Flera föreningar upplever brist på dialog och framförallt lyfter de att de inte får några tydliga svar från Fastighet kring deras behov ifråga om arrendeavtal, fastigheter och underhåll. Korta avtal gör att några känner sig osäkra på om de får vara kvar. Detta hämmar föreningarnas utvecklingsmöjligheter. Brist på underhåll och utveckling av markområden/fastigheter påverkar också föreningarnas attraktivitet negativt.

[●●●●●●●●●●●●●●●●]

- Brist på dialog kring utbyggnadsplaner [●●●●]
- Det behövs ett förebyggande underhåll av fastigheterna.
- Kommunen tar föreningar för givet och har en stor brist i bemötande
-

Tillgänglighet

- Information om vilka leder som är tillgänglighetsanpassade för rullstol och barnvagn till exempel.
- Brist på bra förbindelser som tex. kollektivtrafik och säkra GC-vägar och vägar som gör det lätt att nå friluftsområden. Bland annat badmöjligheter mm.
- Information som tillgängliggör friluftsområden och aktiviteter.
- Saknas enhetliga skyltar.
- Många skyltar är inaktuella.
- Saknas information om som ansvarar för leden/spåret. [●●●●]
- Dålig mobiltäckning vid friluftslivsområden.
- Brist på information om var man kan kallbada.

Övriga frågor, gäller för flera platser

- Brist på ridleder. Det är en utmaning att samsas hästar, gång och cykel på samma leder. Eventuellt att man kan ha separata ridleder till exempel. Finns också en utmaning att markägare kan säga stopp för hästar på deras marker.
- Belysning för dels ridverksamheten, dels för andra anläggningar. Det är olika förutsättningar för olika föreningar i kommunen gällande anläggningarna. Belysning gör att man kan nyttja anläggningar även kvällstid.
- Bristfälligt underhåll av leder och spår.
- Friluftsliv som är nära stadskärnan som dalbobergen, karlsgrav och Önafors är inte skyddade för exploatering [●●]
- Mer soptunnor, bland annat för hundbajs, på leder/promenadstråk och vid friluftsområden.
- Toalett kan behövas på ställen dit många tar sig.
- Saknar kallbadhus. [●●]
- Kommunen förbiser de mindre samhällena. [●]
- Samverkan mellan föreningar och kommunen har brister.
- Dålig uppföljning av uppsatta mål inom kommunen. [●]

Aktörer, roller och samverkansforum

OBS: Det finns fler föreningar och aktörer utöver nedan nämnda med betydelse för friluftslivet i Vänersborgs kommun.

Ideella föreningar

- Civilförsvarsförbundet
- CK Wänerhof (landsvägscyklning, MTB i Dalbobergen)
- OK Skogsvargarna (Orientering, terränglöpning, skidspår, tipspromenad mm på Hunneberg)
- Friluftsrämjandet (Alla åldrar, långfärdsskridsko, kajak, klättring mm, driver Bastungen i Dalbobergen, "Dojandagen" och andra event, söndagskafé)
- Naturskyddsföreningen (Lillåstugan, Grinnsjötorp, olika aktiviteter mm)
- Hunneberg Sport och Motion (MTB, löpning, utegympa, arrangemang)
- Hunnebergs scoutkår
- Hembygdsföreningar
- Röda Korset (Bra på dialog och integrationsarbete)
- Skidklubben Granan (Driver två anläggningar - Kroppefjäll och Brålanda, Skidor, MTB, terränglöpning, vandring mm)
- Vänersborgs Ryttdarförening (Ridskolan i Brätte)
- Vänersborgs Scoutkår (Scouting, scoutstugan i Dalbobergen, samverkan med skolor, hundklubb)
- Vänersborgs segelsällskap
- Vänersborgs skidklubb (Skidor, orientering, driver skidstugan i Dalbobergen, samarbetar med skolor, ordnar "stadsorientering", Ursandsstafetten mm)

Föreningarnas roller

- Flera föreningar samarbetar med civilsamhället i nödsituationer och dessa möjligheter kanske kan utvecklas.
- Många föreningar stärker individers förmågor och gör dem till bättre samhällsmedborgare och därför behövs det en bredd av föreningar och att medlemmar kan vara med utan krav på tävling.
- Många föreningar försöker bredda sitt utbud i syfte att nå olika målgrupper. Många tänker också att man ska kunna utöva föreningens aktiviteter på sin nivå och utifrån sina förutsättningar. Detta ökar invånarnas tillgänglighet och möjligheter att ta aktiv del av friluftsliv vilket är bra utifrån ett folkhälsoperspektiv.
- Föreningarna använder naturområden och anläggningar och bidrar med drift och skötsel.

Kommunens roller

- Bidrag till föreningar
- Drift och skötsel av kommunens anläggningar, bl.a. leder, vindskydd, grillplatser mm
- Skogsförvaltning
- Instifta reservat
- Kommunala badplatser
- Toaletter på flera ställen (Sikhall, Skräcklan, Nordkroken, Gaddesanna)
- Skolor och förskolor, som kan ha friluftsinriktad verksamhet.
- Folkhälsoarbete
- Kanalisera invånarnas önskemål genom politiska systemet
- Prioritering av resurser

Bilaga 1 - Referensgruppträff 2022

- Värna allmänna intressen
- Besluta om långsiktiga strategier och mål

Fastighetsägare

- Kommunen (Bl.a. Dalbobergen)
- Sveaskog (Halle- och Hunneberg)
- Privata markägare

Övriga

- Stiftelsen Bergagården (Bergagården, naturskola, leder, skyltning, projektsamordning med mera).
- Kungajaktsmuseet (Turistinformation, naturkunskap, ägt av Vänersborgs kommun).
- Visit Trollhättan och Vänersborg (Marknadsföring, besöksnäringssperspektiv)
- Leader framtidsbygder Dalsland Årjäng Munkedal (möjlighet att söka projektmedel)
- Länsstyrelsen
- Västtrafik (kollektivtrafik)

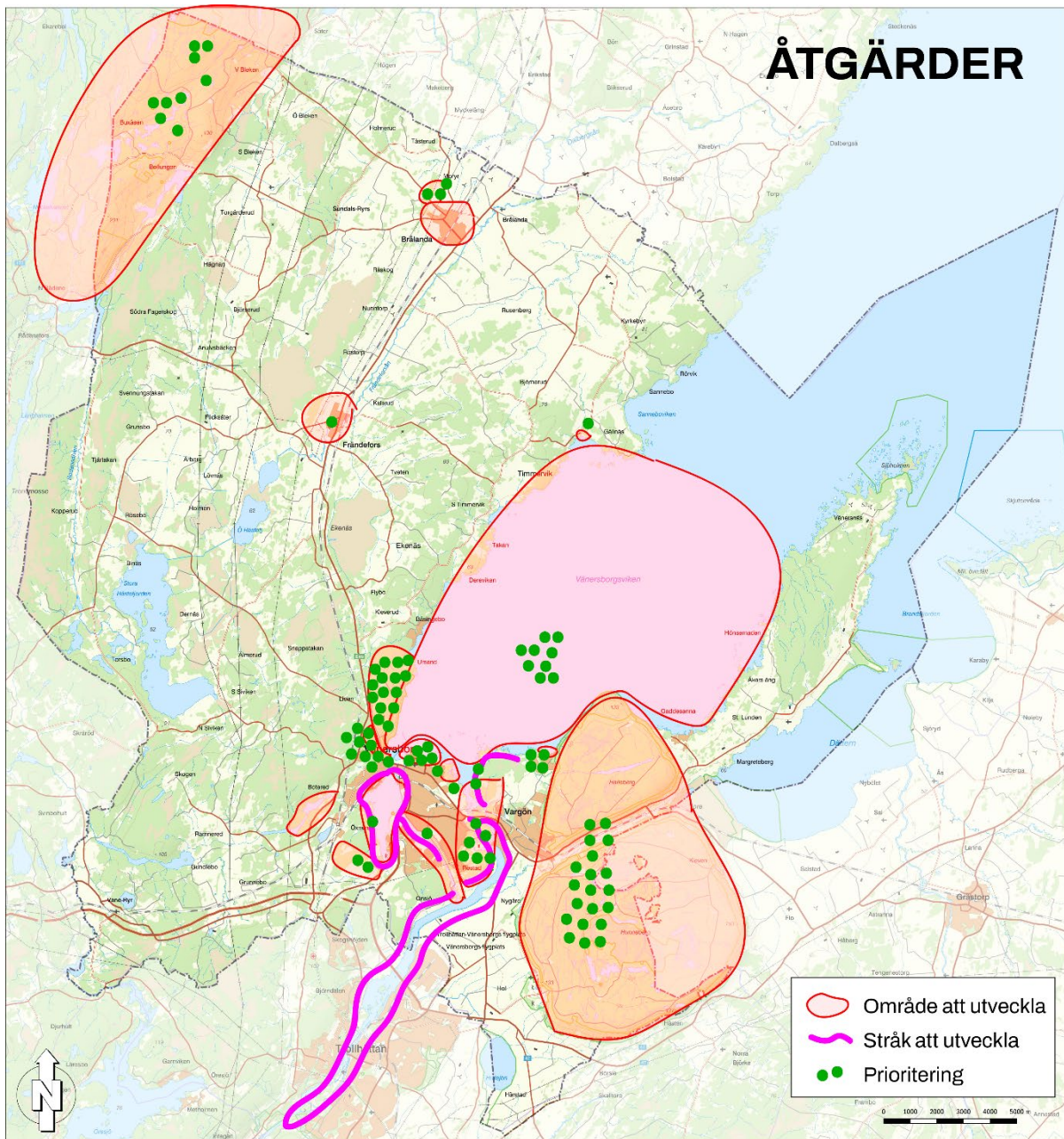
Allmänhet

- Turister
- Kommuninvånare

Samverkansforum

- Föreningar samverkar ofta med andra föreningar kopplat till geografiska områden och/eller verksamhet/tävlingar.
- Forum för alla aktörer på Halle- och Hunneberg.
- BIS – Bergintresserade i samverkan

Åtgärdsförslag

Övergripande strategier

- Utnyttja hela kommunen. Ta mer till vara på underutnyttjade resurser, till exempel Dalslandskusten och Kroppefjäll. [●●●●]
- Öka gärna tillgängligheten, men var varsam så att känslan av "orörd" natur och naturupplevelsen inte förstörs.
- Behåll den "orörda" naturen, men stärk med småstigar.
- Utveckla möjligheterna till bostadsnära friluftsliv. [●]
- Samarbeta med, få tips och inspireras av grannkommuner.
- Informera om nya friluftslivsområden som tex Skogaryd eller Hästefjorden och utveckla för ett mer aktivt friluftsliv i området.
- Samarbeta med andra kommuner och knyta ihop GC-vägar och andra stråk som tillhör friluftslivet och tillgängligheten till områden.

Bilaga 1 - Referensgruppträff 2022

Åtgärder på platser och anläggningar

1 – Kroppefjäll

- Granan, stärk och sprid information och utveckla området.

2 – Södra Dalsland förutom Kroppefjäll och kustområdet

- Elljusspåret i Brålanda bör ligga på kommunens ansvar. [●]
- Skapa en slinga för promenader/motionsturer i Frändefors. Har tidigare funnits ett elljusspår. [●]

3 – Dalslandskusten norr om Ursand

- Utveckla friluftsområde från Dalbobergen upp till Sikhall.
- Förbättra badplatsen i Sikhall

4 – Dalbobergen och Ursand

- Utbyggnadsplanerna vid Dalbobergen bör avbrytas [●●]
- Utveckla Dalbobergen som friluftsområde och koppla till kuststräckan upp till Sikhall.
- Utegym Skidstugan [●●●]
- Bevara Grönvik till fritt friluftsliv
- MTB-äventyrsbana vid gamla kraftledningsgatan, Ursand. [●●●]
- Snöröjning. [●]

5 – Väne Ryrs församling väster om E45

- Utveckla möjligheterna vid Boteredssjön som badsjö, skridskosjö och med dykarberget.

6 – Vänersborg tätortsområde

- Kallbadhus vid Skräcklan. [●●]
- Värna ridskolan i Brätte när Skaven byggs ut. Bland annat viktigt med ridvägar. [●●●]
- Stråken kring Lillån och Önafors bör kopplas till Restad gård
- Se över stigstrukturen vid Lillån. [●]
- Gör naturreservat av Lillåområdet.
- Västra sidan av Karls grav behöver förbättras genom röjning och breddning. [●]
- Södra Onsjö bör bevaras som naturområde.
- 3-milsslina runt älven, slussarna ner till Trollhättan.
- Båtuthyrning i centrala Vänersborg för turister och vänersborgare. [●]
- Ordna med dansplatser och grillplatser i naturområden nära nybyggnadsområden, som till exempel Holmängen och Skaven. Det blir hårt tryck på dessa naturområden så det krävs strategisk planering och utveckling och ordning och reda.
- Utveckla Brinkebergskulle, slussområdet, som är ganska unikt för oss och kan locka turister.
- Slinga runt Vassbotten. [●]

7 – Vargöns tätortsområde och Västra Tunhem

- Vandringsväg längs Viksängen bör iordningsställas.

8 – Halle- och Hunneberg

- Utveckla leder och cykling vid Halle- och Hunneberg. [●●]
- Naturum vid Halle- och Hunneberg.
- Utegym vid Bergagården. [●]

9 – Vänersnäs

Bilaga 1 - Referensgruppträff 2022

10 – Väner

- Bryggor vid Holmängen. [●]

Övriga informationsåtgärder

- Friluftskarta för kommunen. Lätt att söka information om friluftsområden, leder, badplatser, motionsanläggningar, vindskydd, utegym, lekplatser, kulturhistoriska platser mm. Även hur man tar sig dit kollektivt och med andra färdmedel. Behov av såväl digital som upptryckt karta [●●●●●●●●●●]
- Karta för båtliv. Var man kan lägga i båt, lägga till, toalett, tältplatser mm. [●●]
- Koppla samman befintliga stråk. Enhetlig märkning. Informationsskyltar och vägvisare. [●●●]
- Skylta tydligt vem som ansvarar för anläggningar, leder och spår. [●●●●]
- Koppling mellan friluftspatser och Västtrafiks to-go-app.
- Informera om bristfällig mobiltäckning i friluftsområden.

Organisatoriska åtgärder

- Förbättrad dialog med föreningar inför planeringsprojekt (t.ex. kring Brätte) [●●●●]
- Förbättrad skötselsamverkan när det gäller spår och leder. [●]
- Bra om det fanns en tydlig plan för friluftsinfrastruktur - spår och leder mm. [●●]
- Vi behöver hitta samverkansformer mellan kommunen och föreningarna där frågor om exempelvis anläggningar och markområden kan diskuteras regelbundet.
- Det behövs en samlad information om föreningar, de fastigheter/markområden som lånas/arrenderas samt tillhörande avtal och föreningsbidrag.
- Kontakten föreningar-kommun kan förbättras - ökad tillgänglighet.
- Bättre ordning på föreningsregistret
- Det behövs ett helhetsgrepp på föreningsbidragen ur ett rättviseperspektiv.
- Utse årets ungdomsledare och inte bara inom Idrottsvärlden.
- Inför likabehandling för föreningar oavsett om vilket riksförbund man tillhör.
- Kommunen borde ta över mer skötsel från föreningar, bland annat vandringsleder, MTB- och löpspår på Halle- och Hunneberg. [●]
- Inrätta ett naturvårdsråd. [●]

Övriga åtgärdsförslag

- Ordna konstsnöspår (ej specificerat var). [●]

Deltagare och tillvägagångssätt

Deltagare

Kommunpolitiker:

Benny Augustsson, ordförande kommunstyrelsen

Mats Andersson, kommunstyrelsen, Rådet för hälsa och social hållbarhet

Henrik Josten, Rådet för hälsa och social hållbarhet mm

Hans-Peter Norén, kultur- och fritidsnämnden

Kristina Edvinsson, kultur- och fritidsnämnden

Magnus Ekstrand, byggnadsnämnden

Ann-Mari Jonasson, miljö- och hälsoskyddsnämnden

Tor Wendel, samhällsbyggnadsnämnden

Bilaga 1 - Referensgruppträff 2022

Kommunala tjänstepersoner:

Pål Castell, strategisk planerare, kommunstyrelseförvaltningen,
Hamdi Alsayed, planhandläggare, miljö- och byggnadsförvaltningen
Sanna Fransson, mark- och exploateringsingenjör, samhällsbyggnadsförvaltningen
Magnus Olofsson, föreningskonsulent, kultur- och fritidsförvaltningen
Fredrik Andersson, fritidspedagog, kultur- och fritidsförvaltningen
Per-Ola Rasmussen, utredare, kommunstyrelseförvaltningen
Lisa Rex, kommunekolog, miljö- och byggnadsförvaltningen
Morgan Fast, chef skog och natur, samhällsbyggnadsförvaltningen
Anne Ekstedt, folkhälsosamordnare, kommunstyrelseförvaltningen
Ylva Gunnarsdotter, förskolelärare, barn- och utbildningsförvaltningen
Sandra Björkstrand, kommunikatör, kommunstyrelseförvaltningen

Föreningsrepresentanter:

Bo Nilsson, Civilförsvarsförbundet
Morgan Nilsen, CK Wänerhof
Lasse Falkeling, CK Wänerhof
Kerstin Webrell, Friluftsrämjandet
Matti Karhu, Friluftsrämjandet
Eva-Lis Larsson, Friluftsrämjandet
Ann-Marie Havdahl, Friluftsrämjandet
Johan Lindqvist, Hunneberg Sport- och Motionsklubb
Annalena Levin, Hunnebergs scoutkår
Susanne Björk, Naturskyddsföreningen
Lave Thorell, Naturskyddsföreningen
Gunnar Hall, OK Skogsvargarna
Peter Strömdahl, OK Skogsvargarna
Berith Pettersson, SK Granan
Linus Stenmark, SK Granan
Martin Eriksson, SK Granan
Göran Thorssell, Vänersborgs scoutkår
Peter Lenberg, Vänersborgs scoutkår
Björn Sikström, Vänersborgs scoutkår
Per Söderström, Vänersborgs Segelsällskap
Inger Cederberg, Vänersborgs Skidklubb
Michael Johansson, Vänersborgs Skidklubb
Pia Kronvall, Vänersborgs Ryttarförening
NN, Vänersborgs Ryttarförening

Övriga:

Alvin Arvidsson, Ungdomsrepresentant
Charlotta Bang, Stiftelsen Bergagården
Maria Engström Weber, Visit Trollhättan-Vänersborg
Thomas Lunneryd, markägare
Karin Johansson, Sveaskog Förvaltnings AB
Mattias Kjell, Sveaskog Förvaltnings AB

Bilaga 1 - Referensgruppträff 2022

Inbjudna som inte kunde delta:

Dalslands hästsportklubb

OK Roto

Onsjö Golfklubb

Sportfiskarna Trollhättan/Vänersborg

Vänersborgs Roddklubb

Visit Trollhättan och Vänersborg

Länsstyrelsen Västra Götaland

Ett antal privata markägare och arrendatorer av kommunal mark och jaktmark

Upplägg

Program för träffen:

17:30 Fika och mottagning

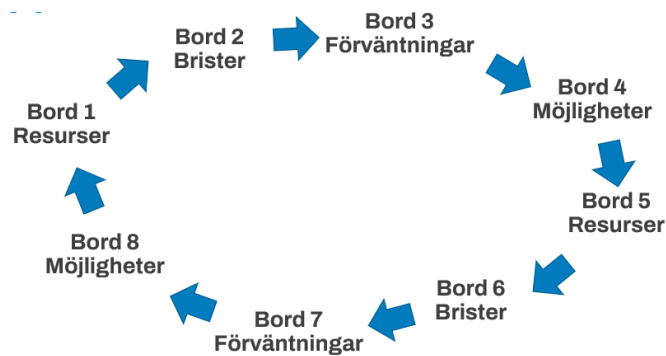
18:00 Presentation och introduktion, inledning av Benny och Mats

18:20 Grupparbete, 4 pass à 20 min

19:40 Redovisning av grupparbete

19:55 Avslutning

Deltagarna delades in i 8 grupper. Under grupparbetet flyttade grupperna runt så att varje grupp fick ägna ett pass åt var och en av fyra teman som beskrivs nedan. En eller två från arbetsgruppen stannade kvar och förde anteckningar vid varje bord. Det fanns alltså två bord för varje tema (se bild nedan).

Varje pass varade ungefär tjugo minuter, uppdelade på dessa moment:

1. Vad har sagts sedan tidigare (arbetsgruppsrepresentanten som sitter kvar vid bordet sammanfattar vad tidigare grupper kommit fram till, gäller ej första passet)
2. Gruppen vidareutvecklar och lägger till saker
3. Sista minuterna ägnas åt att alla gruppdeltagare markerar de viktigaste sakerna med två röda färgpluppar

Anteckningar gjordes på kartor eller tomma pappersark i A1-format, oftast med postit-lappar.

De fyra temana

Resurser för friluftsliv

Vilka är de viktigaste resurserna i Vänersborgs kommun som bidrar till ett rikt friluftsliv?

Bilaga 1 - Referensgruppsträff 2022

Markera i kartan:

- Viktiga friluftsområden
- Viktiga anläggningar

Notera även:

- Vilka huvudsakliga aktiviteter erbjuds?
- Vilka grupper använder platsen/anläggningen?
- Viktiga aktörer (t.ex. föreningar, markägare) knutna till platserna
- Finns det aktörer som är viktiga för friluftslivet utöver de kopplade till särskilda platser?
- På vilka sätt bidrar de?

Brister/utmaningar

Vad fungerar dåligt idag när det gäller friluftsliv i Vänersborgs kommun?

Markera i kartan:

- Platser där något behöver utvecklas
- Platser där något saknas

Notera även:

- Vad behöver utvecklas eller saknas?
- Vad är problemet idag?
- För vem är det ett problem?
- Finns det brister eller utmaningar utöver de kopplade till särskilda platser?

Förväntningar och samverkan

Vad finns för förväntningar på kommunen och andra aktörer när det gäller friluftsliv?

Hur kan vi samverka bättre mellan föreningar, kommunen och andra aktörer?

Rita upp en karta över aktörer:

- Namn på aktören
- Vad har denna aktör för roll när det gäller friluftsliv idag?
- Vad finns det för förväntningar på roll i framtiden?

Notera även:

- Vilka forum för samverkan finns idag?
- Vilka forum borde finnas, vilka borde ingå och hur ofta?

Möjligheter

Vad kan vi stärka eller utveckla för friluftslivet i Vänersborg kommun?

Markera i kartan:

- Platser som är strategiska att satsa på

Notera även:

- Vilka åtgärder skulle få stor effekt för att utveckla friluftslivet?
- På vilket sätt skulle det förbättra?
- För vem skulle det förbättra?
- Vem eller vilka kan bidra till förändringen?
- Anteckna även åtgärder som inte är kopplade till platser på kartan

Handläggare:

Pål Castell
pal.castell@vanersborg.se
0521-721091

Dnr: KS 2022/64
2023-10-25

Sammanställning – Referensgruppträff friluftsstrategi

Tisdag 24 okt 2023, kl 18-20, Skidstugan Dalbobergen

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	1
Inledning	2
Resultat från grupparbeten	2
Friluftsstrategin.....	2
Samverkansformer	3
Utvecklingsförslag.....	5
Deltagare och tillvägagångssätt	6
Deltagare	6
Upplägg	8

Inledning

Vänersborgs kommun arbetar med att ta fram en friluftsstrategi, med stöd av Naturvårdsverket (LONA). Som ett led i arbetet har två träffar genomförts med en referensgrupp där bland annat föreningslivet har bjudits in. Den första träffen hölls i oktober 2022 och en sammanställning av de resultaten finns. Syftet med denna andra träff var att stämna av förslag som arbetats fram under året inför färdigställande av samrådshandlingar. Deltagarlista och upplägg redovisas längre fram i dokumentet.

Resultat från grupparbeten

Kommentar till sammanställningen: Gruppdiskussioner hölls i tre pass som motsvarar de tre huvudrubrikerna nedan (Friluftsstrategin, Samverkansformer, Utvecklingsförslag). Även om varje pass hade tydliga frågeställningar har i flera fall diskussionen kommit att hamna mer om frågor som ligger inom ett annat pass. I sammanställningen har sortering gjorts för att passa in under rubrikerna.

Friluftsstrategin

Övergripande syfte med kommunens friluftslivsarbete

- Viktigt med tydliga avtal för att ha ordning på vem som tar ansvar för vad.
- Folkhälsan är en av de viktigaste sakerna i friluftslivet. Det står ej med i någon av de 4 punkterna, men den passar ju in i flera av punkterna.
- Tillgängligheten är en förutsättning för rikt friluftsliv. Olika behov på plats men även möjligheterna att ta sig till friluftslivets aktivitet har stor betydelse med transport, belysning mm.
- Kunskapsspridning med skyltar och digitala tjänster är viktigt. Olika grupper har olika behov av information och sättet att nå dem varierar stort. Barnen är viktiga då de är framtiden, men även äldre har stort behov av information och friluftsliv.
- Föreningarnas verksamheter utgör en viktig kraft i samhället där samarbetet med kommunen och mellan föreningarna har stor utvecklingspotential. Genom att satsa på friluftsliv som genererar bättre folkhälsa ger detta snabbt tillbaka skattepengar när människor mår bättre och kan arbeta.
- Skapa mer jämlika förutsättningar för föreningarna.
- Friluftsliv ska vara till för alla, både centralt där det går samt utanför 50-skyltarna.
- Allemansrätten innebär även skyldigheter.

Inriktning

- Kunskap och information ska gälla alla, inte bara kommuninvånare. Därför bör ordet kommuninvånare bytas ut till ett ord som omfattar fler målgrupper.
- Framförallt är målgruppen yngre viktig att fokusera på. Det man lär sig som barn har man med sig hela livet. Lättare att påverka yngre målgrupper.

Bilaga 2 - Referensgruppträff 2023

- Tydliggöra vad friluftsområden är och kopplingen till ÖP:s utpekade områden för friluftsliv/natur. Tydliggöra vilka områden som är utpekade för vilka intressen. T.ex. ridning eller skidor.
- Tydliggöra ansvarsområden för friluftslivet. Vem gör vad?
- Kommunen ska utveckla friluftsområden tillsammans/i samverkan med andra aktörer (företag, föreningar, stiftelser mm). Kommunen äger inte all mark och samverkan måste därför ske med andra aktörer.
- Det måste finnas budget för att betala ut bidrag/anläggningsstöd. Det bör även gå att ansöka om bidrag för friluftsföreningar, inte enbart idrottsföreningar.
- Skapa bättre grundförutsättningar för föreningar att överleva. Ett sätt är att det går att ansöka om bidrag och få stöttning ifrån kommunen på olika sätt.
- När det satsas på nya projekt måste det planeras in för underhåll
- Satsa på stadsnära naturområden. Första steget ut i friluftslivet ska vara enkelt.
- Skylta mer och tydligare så att det blir lättare att hitta till och från friluftsområden.
- Tryckt karta med lättläst information och bilder. Mer information via länk.
- Det bör vara enkelt och smidigt att nå områden med kollektivtrafik. Viktigt att ta med naturområdena när kollektivtrafiken planeras.
- Satsningar inom skolan är jätteviktigt! Naturskola är ett bra medel.

Samverkansformer

Vad är viktigt att samverka om?

- Resurser och ekonomi, bidrag
- Det önskas en transparent fördelning av resurser, gärna i dialog med föreningarna.
- Vad är kommunens ansvar respektive föreningens vid områden som nyttjas av alla?
- Vem ansvarar för renhållningen kring natur/leder/slingor? En kostnad för förening som har spår nu, de får ta kostnad för sopor från allmänheten vilket borde vara en kommunal sak.
- Samverka kring det som är svårt att sköta för en förening, tex kring byggnader, röjning av spår och leder.
- Mer resurser och samarbete kring leder och spår.
- Tillgängligheten
- Information, skyltning och gemensamma plattformar.
- Samverkan kring friluftskarta
- Informera varandra om olika evenemang och hjälpas åt att sprida informationen/marknadsföra event.
- Samverkan med skolor
- Samverkan kring sköteselbehov och skötselinsatser, till exempel vasslätter och röjning.
- Samverkan kring skogsförvaltning.
- Samverkan kring nya områdesskydd, som till exempel nya naturreservat.

Bilaga 2 - Referensgruppträff 2023

Friluftforum/friluftsråd

- Viktigt med sådana träffar!
- Friluftforum likt detta en gång/år. Utifrån detta kan andra forum skapas för olika områden eller intressen.
- Ser att det finns behov av att ses 2 gånger/år. Förslag att ses hela kommunen en gång och fokusera på specifika områden en gång.
- Större behov av mindre grupper vid träffar. Ofta behövs det diskuteras specifika konkreta saker som passar bättre i mindre grupper. Större träffar som typ denna referensgruppträff kan nog vara bra när något större eller generellare behöver diskuteras.
- Variera att träffas på olika anläggningar för att se och lära av varandra.

Idéburet offentligt partnerskap (IOP)

- Det finns idag varianter på avtal mellan kommunen och olika föreningar som lite påminner om IOP. Avtal som kräver vissa insatser mot att hyra/arrende är lägre än vad den skulle varit utan insatserna från föreningarna.
- En förening har samarbete med skolor där de tar emot elever för friluftaktiviteter och har idéer om att ta lite betalt för framtagandet av ett ”skolpaket” med kartor mm. Dock oklart om de tar betalt.
- Att byta ersättning mot att sköta om skötsel eller dylikt kan vara en bra lösning, men man kan också se att det är relativt få personer i föreningarna som är aktiva i insatser och det finns en trend i vissa kretsar att man hellre betalar mer till föreningen för att slippa vara delaktig med egna insatser.
- Värt att prova! Exempel är en fiskeklubb som kan sköta om fisket i en sjö och samtidigt bedriva fiskeverksamhet. Scouterna kan sköta om vindskydd i samband med att dom utövar sina aktiviteter.

Ytterligare idéer på samverkan

- Kan man skapa en ”friluftsdag”?
- ”Hittaut” (Svenska orienteringsförbundet) bör finnas i Vänersborg
- Det finns en del samverkan mellan föreningar som har liknande aktiviteter.
- När samverkan inte varit så stor och det har varit svårt att hamna hos rätt person på kommunen så har det upplevts som förening står ensam med sin fråga och ej hittar rätt inom kommunen för att få något svar.
- För att det ska vara lätt att samverka måste det gå att få tag på och svar från personer som söks. Man har förhoppningar att detta ska bli bättre med föreningskonsulent – en kontaktväg in i kommunen tror vi på.
- Gemensamma ansökningar, t.ex. Leader
- Vore bra med samlade hemsida eller liknande, eventuellt hos Visit?

Utvecklingsförslag

Friluftskarta

- Leder på kartor, både digitalt och i pappersform.

Skolskogar och utomhuspedagogik

- Kommunen behöver en naturskola.
- NATURSKOLA!
- Samverka för att öka kunskapen i tidig ålder. Viktigt att unga får både teoretisk och praktisk kunskap om allemansrätt och naturkunskap mm. Alternativ är att fortbilda pedagoger på varje skola eller ha en naturskola eller liknande som alla skolor får ta del av.

Kunskapsspridning

- Upp med skyltar om allemansrätten kring spår och leder, ett enkelt sätt att utbilda personer.
- Föreningar gör viktiga insatser för kunskapsspridning. Friluftsrämjandet håller igång Mulleskolan. Alla runt bordet hade som barn varit med i Mulleskolan och mindes detta glädje. Ett exempel på verksamhet som satt fina minnen hos många barn över lång tid. I dagsläget igång på Hunneberg och vid Granan.
- Nå ut med information om allemansrätten till asylsökande på Restad gård.

Mollbergsskogen

- Mollbergsskogen med elljusspår borde rankas högt. Stort värde för många runt Brålanda.

Frändefors

- Frändeforsområdet har inget utpekats. Borde finnas någon typ av friluftsanslutning. Speciellt viktigt för den äldre generationen som är många i området – hur ska vi lyckas locka de äldre till aktiviteter och därmed bättre folkhälsa när det inte finns något i området?

Dalbobergen

- Tydliggöra regler för cykling
- Skydda mer av området mot exploatering

Lillåområdet

- Skydda området
- Skyltar naturguidning

Södra Onsjö

- I skogsområdet på Onsjö mellan Golfbanan, Karls grav och Johannesbergsvägen rör sig mycket människor och det bör vara utpekats som viktigt för friluftslivet.

Halle- och Hunneberg

- Fler bryggor i sjöarna.

Bilaga 2 - Referensgruppsträff 2023

Västra Tunhem

- Utveckla cykel- och ridväg längs östra älvstranden mellan Vargön och Trollhättan (förbi Gäddebäck)

Vänersnäs

- Oro finns kring Gaddesanna där det byggs vattenreningsverk/pumphus och grävs mycket. Detta är en plats för utveckling.
- P-problem finns även längs Dättern (inte enbart västra Vänersnäs).

Ske mosse

- Tillgång till Ske mosse från Nuntorp?

Fågelskådning

- Till exempel Dättern

Ridning

- Ridning på lämpliga vägar/leder. Bör ses över vart det är ok, skyltas.

Skidor

- Går att utöka mycket kring skidspår. Föreningarna vill mer än vad de har råd och kan fixa.

Cykelvägar

- Cykelväg till Brålanda är bra, men vart tar man vägen efter hundklubben? Behöver skyltas.

Bostadsnära natur

- När det byggs nya områden är det viktigt att dessa inte inkräktar på naturområden, bygg på rätt plats.

Evenemang

- Mer kampanjer likt "Håll Sverige rent".

Deltagare och tillvägagångssätt

Deltagare

Kommunpolitiker:

Henrik Harlitz, 2:e vice ordförande kommunstyrelsen
Kristina Edvinsson, kultur- och fritidsnämnden

Kommunala tjänstepersoner:

Pål Castell, strategisk planerare, kommunstyrelseförvaltningen,

Bilaga 2 - Referensgruppsträff 2023

Hamdi Alsayed, planhandläggare, miljö- och byggnadsförvaltningen
Sanna Fransson, mark- och exploateringsingenjör, samhällsbyggnadsförvaltningen
Magnus Olofsson, föreningskonsulent, kultur- och fritidsförvaltningen
Fredrik Andersson, fritidspedagog, kultur- och fritidsförvaltningen
Per-Ola Rasmussen, utredare, kommunstyrelseförvaltningen
Lisa Rex, kommunekolog, miljö- och byggnadsförvaltningen
Morgan Fast, chef skog och natur, samhällsbyggnadsförvaltningen
Anne Ekstedt, folkhälsosamordnare, kommunstyrelseförvaltningen
Sandra Björkstrand, kommunikatör, kommunstyrelseförvaltningen

Föreningsrepresentanter:

Matti Karhu, Friluftsförbundet
Eva-Lis Larsson, Friluftsförbundet
Ann-Marie Havdahl, Friluftsförbundet
Annalena Levin, Hunnebergs scoutkår
Susanne Björk, Naturskyddsföreningen
Lave Thorell, Naturskyddsföreningen
Göran Carlsson, Naturskyddsföreningen
Tommy Avekvist, OK Skogsvargarna
Peter Strömdahl, OK Skogsvargarna
Berith Pettersson, SK Granan
Göran Thorssell, Vänersborgs scoutkår
Peter Lenberg, Vänersborgs scoutkår
Björn Sikström, Vänersborgs scoutkår
Tina Åhlund, Vänersborgs Skidklubb
Michael Johansson, Vänersborgs Skidklubb

Övriga:

Charlotta Bang, Stiftelsen Bergagården
Robert Stenberg, Halle- och Hunneberg AB
Martin Nordin, Bergahästen AB
Elisabet Edensvärd, Sveaskog Förvaltnings AB
Mattias Kjell, Sveaskog Förvaltnings AB

Inbjudna som inte kunde delta:

Brålanda Sundals-Ryrs Hembygdsförening
Civilförsvarsförbundet
CK Wänerhof
Dalslands Gille
Dalslands hästsportklubb
Frändefors hembygdsförening
Gestads Hembygdsförening
Hunnebergskolorna
Hunneberg Sport och Motionsklubb
OK Roto
Onsjö Golfklubb

Bilaga 2 - Referensgruppträff 2023

Sportfiskarna Trollhättan/Vänersborg
Vassända Naglums Hembygdsförening
Vår Bygd 1891
Vänersnäs Bygdegårdsförening
Vänersnäs hembygds- och fornminnesförening
Vänersborgs Roddklubb
Vänersborgs ryttarförening
Västra Tunhems hembygdsförening
Visit Trollhättan och Vänersborg
Länsstyrelsen Västra Götaland
Ett antal privata markägare och arrendatorer av kommunal mark och jaktmark
Ett antal förtroendevalda och tjänstepersoner inom kommunen

Upplägg

Program för träffen

- 17:45 Fika och mottagning
- 18:00 Presentation av deltagare och introduktion
- 18:15 Presentation om friluftsarbetet i Trollhättan och utvecklingsplaner för Halle- och Hunneberg (Robert Stenberg)
- 18:30 Grupparbete, tre pass med presentation
- 20:00 Avslutning

Grupparbete pass 1 - Friluftstrategin

Övergripande syfte med kommunens friluftslivsarbete

Med utgångspunkt i Vänersborgs kommuns vision ”attraktiv och hållbar i alla delar, hela livet” ska kommunens friluftslivsarbete

- a) skapa *mer jämlika förutsättningar* att delta i och uppleva vardagsnära friluftaktiviteter i naturen som inte kräver så stora resurser av den enskilda;
- b) *utveckla och bevara friluftsområden* och mötesplatser för att stärka natur-, kultur- och rekreationsvärden;
- c) *möjliggöra för utveckling av besöksnäring och föreningsverksamhet* med koppling till friluftsliv; samt
- d) *öka kunskapen* om allemansrätten och friluftslivets möjligheter och värden.

Att skapa *mer jämlika förutsättningar* att delta i och uppleva naturen handlar om att göra friluftslivet tillgängligt. Det innebär att arbeta för att minska och ta bort de hinder för deltagande som människor kan ha av funktionsmässiga, ekonomiska, sociala eller kulturella anledningar. Vänersborgs kommun vill stärka förutsättningarna för mer vardagsnära friluftsliv för återhämtning, rekreation och social samvaro.

Att *utveckla och bevara friluftsområden* handlar om att strategiskt och långsiktigt tillvarata natur-, kultur- och rekreationsvärden. Det handlar bland annat om biologisk mångfald, kulturhistoriska lämningar, landskapsbild och vyer, men även om möjligheter till olika typer av aktiviteter.

Att *möjliggöra för utveckling av besöksnäring och föreningsverksamhet* handlar om att stärka möjligheterna för andra aktörer att bidra till och vara delaktig i utvecklingen av friluftslivet i kommunen. I samverkan med andra kan kommunen möjliggöra för fler aktiviteter i naturen, både vad gäller utvecklandet av upplevelse-baserad aktivitet, mötesplatser och anläggningar, så väl som mer fysisk aktivitet som klättring, ridning, orientering och motionsträning.

Att *öka kunskapen* om allemansrätten och friluftslivets möjligheter och värden handlar om att förvalta och bygga vidare på en kultur med stor betydelse för folkhälsa och samtidigt värna om våra naturessurser.

Inriktning

Tillgång till natur och friluftsområden

- Planering av ny bebyggelse ska sträva efter att naturområden sparas eller utvecklas inom gångavstånd från bostaden.
- Viktiga större friluftsområden ska pekas ut i översiktsplanen och skyddas från exploatering.
- Gång- och cykelvägar ska underlätta för boende i tätort att nå natur- och friluftsområden.
- Kommunen ska tillgodose parkering, toalett och avfallsinsamling vid friluftsområden där behoven är stora.
- Kommunala friluftsanläggningar ska i grunden vara kostnadsfria för alla att använda. Avgifter kan dock tas ut för parkeringsplatser och båtplatser för att täcka driftskostnader.

Friluftsanläggningar

- Kommunala friluftsanläggningar ska följa principen om universell utformning¹ där så är möjligt.
- Kommunen ska utveckla friluftsområden för bred användning för olika användargrupper.

Kunskap och information

- Kommuninvånare ska få tillgång till kunskap om friluftsliv och allemansrätt. Särskilt viktiga målgrupper är barn, unga och nyanlända från andra länder. Kommunen ska arbeta med detta bland annat inom förskola, grundskola, svenska för invandrare (SFI) och fritidsverksamheter.
- Det ska finnas lättillgänglig information om kommunens friluftsområden och friluftsanläggningar, bland annat i form av en friluftskarta, för kommuninvånare och besökare via digital media, samt via turistorganisationer och på kommunhuset.
- Huvudleder ska vara tydligt uppmärkta och det ska finnas informationsskyltar vid entréer till friluftsområden.

Samverkan

- Kommunen ska organisera ett forum där möjlighet för samtal om friluftsliv regelbundet erbjuds föreningar och andra organisationer som jobbar med friluftsfrågor.
- Ideella föreningar ska erbjudas att söka bidrag och initiera samarbete med kommunen för friluftsverksamhet.
- Föreningar och andra organisationer ska erbjudas att söka bidrag för investeringar och drift av friluftsanläggningar som kostnadsfritt kan användas av allmänheten.

Grupparbete pass 2 - Samverkansformer

Diskussionsfrågor om samverkan

Friluftsförum/friluftsråd

= Återkommande träff mellan kommunen och andra friluftssaktörer

- Är det en god idé?
- Hur ofta (en gång per år)?
- Vilka bör bjudas in?
- Plats, tid och former?
- Ett för hela kommunen eller uppdelat på områden (i så fall vilka områden)?

Idéburet offentligt partnerskap (IOP)

= Avtal med kommunen på initiativ från föreningslivet

- Är det en god idé?
- Förslag på samverkan?

Ytterligare idéer på samverkan?

- Samlande plattformar/kanaler i sociala media (vilka)?
- Samverkan kring friluftsevent?
- Gemensamma ansökningar?
- Annat?

Grupparbete pass 1 - Utvecklingsförslag

Utvecklingsförslag

1. Kroppefjäll

- Utred möjligheterna till utveckling av leder och besöksanläggningar i samverkan med berörda kommuner, föreningar och företag.

2. Sikhallsviken/Gälle udde

- Arbeta för att färdigställa detaljplanen så att hamnen och campingarna kan byggas ut.
- Vidta åtgärder för att återställa badstranden i gott skick.
- Uppmuntra dialog med markägare och campingplatser om hur området kan förbättras för friluftsliv, bland annat genom förbättrad vandringsrunda på Gälle udde.

3. Dalbobergen

- Följa upp Naturvårdsstrategins förslag på utökning av reservatet.
- Undersöka möjligheterna för Tvåstads discgolfklubb att anlägga en discgolfbana i anslutning till befintliga spår kring Skidstugan.
- Förbättrad entré till området i söder med karta och cykelparkering.

4. Skogarydsområdet och Gundlebosjön

- Undersöka möjligheterna att avtala med markägare om att anlägga en besöksparkering och eventuellt grillplats vid Gundlebosjön.

5. Boteredssjöområdet

- Utveckla stigsystemet på den kommunägda skogsmarken sydväst om badplatsen, bland annat med utsiktsplats och skyltning från badplatsen.

6. Punschdalen

- Följa upp Naturvårdsstrategins förslag om naturreservat.
- Skylta till området vid entréerna.

7. Skavens strandskogsområde

- Skapa en promenadstig längs stranden med utblickar mot vattnet, sittbänkar och någon grillplats.
- Skapa anslutande gångvägar från nya bostadsområden.
- Anlägg en badplats och en liten strandpark

8. Vänersborgsviken

- Se utvecklingsförslag för båtliv.

9. Holmängområdet

- Undersök möjligheterna att inrätta som naturreservat.

10. Lillåområdet

- Följa upp Naturvårdsstrategins förslag om naturreservat i samverkan med Naturskyddsföreningen, markägare och andra intressenter.

Bilaga 2 - Referensgruppträff 2023

Badplatser

- En plan för utveckling och underhåll av badplatser tas fram, med målsättning att ge så många Vänersborgare som möjligt tillgång till bad inom gångavstånd.
- Möjligheterna att anlägga ett hopptom utreds.
- Möjligheterna att anlägga ett kallbadhus utreds.

Båtliv

- Förutsättningar skapas för flytt av gästhamnen till Norra Sanden, bland annat genom detaljplan och miljöfyllstånd för sjömack.
- Detaljplanearbetet i Sikhallsviken görs färdigt så att en ny småbåtshamn kan utvecklas där.
- Möjligheterna till fler båtplatser i Skavenområdet och vid Restad gård utreds.
- Norskens brygga återbyggs norr om Korseberg.
- Kartlägg kustområdenas möjligheter för vattenburet friluftsliv, till exempel iläggningsramper, naturhamnar, bryggplatser, kajakuthyming, förslag på leder för fritidsbåtar.

11. Fridhemsgärdet

- Ta fram en plan för hur området kan utvecklas. Utvecklingsmöjligheter kan omfatta odlingslotter, hundrastgård, förbättrade pulkabackar och olika typer av habitatsutveckling.

12. Kanalområdet kring Karls grav

- Förbättra rekreativsvägarna på båda sidor av kanalen.
- Anlägg en sittplats vid vattnet nedanför Kretsloppsparken.

13. Restad Gårds parkområde

- Samverka med markägare om hur området kan bindas ihop med sammanhängande strandpromenad med mera. Av särskild betydelse är promenadväg mellan Karls grav och Astrids ängar.

Vattenleder med mera

- Ta vara på småbåtarnas intressen i samband med planeringen för ombyggnation av Brinkebergskulle sluss.
- Utveckla Frändeforsån som paddlingsled med iläggningsplatser och parkeringsmöjligheter.
- Undersök möjligheten att utveckla andra paddlingsleder i kommunen.

Leder för vandring och cykling

Ridning

Orientering

Skidåkning

Mountainbike

Discgolf

14. Halle-/Hunneberg

- Samverka med Halle- och Hunnebergs AB, Sveaskog och andra intressenter om att ta fram en vision för utvecklingen av bergen.
- Samverka med länsstyrelsen, Naturvårdsverket och andra intressenter i utredning om att skapa en nationalpark.

15. Västra Vänersnäs

- Undersöka möjligheterna att avtala med markägare om att anlägga besöksparkeringar.
- Se även utvecklingsförslag för båtliv.

16. Mollbergsskogen, Brålanda

- Undersöka möjligheten att i samverkan med intresseförening avtala med markägare om rekreativsinriktad skötsel.

17. Frändeforsån

- Undersöka möjligheten att i samverkan med intresseförening avtala med markägare om iläggningsplatser för att skapa en paddlingsled.

Fiske

Fågel- och utsiktstorn

Skolskogar och utomhuspedagogik

- Utveckla undervisning om allemansrätten i förskola, grundskola och SFI.
- Utveckla utomhuspedagogik i förskola och grundskola.

Kommunala friluftslivsaktiviteter

- Erbjud mer friluftslivsaktiviteter inom ramen för kommunens verksamheter, bland annat fritidsgårdar, ferieaktiviteter och socialomsorg.
- Samverka med föreningslivet kring friluftslivsaktiviteter och -evenemang.

Informationsinsatser

- Ta fram en friluftskarta i samverkan med turistorganisation, föreningsliv och besöksnäring.

18. Viksängen/Nordkroken

- Följ upp Naturvårdsstrategins förslag om naturreservat.
- Avtala med markägare kring skötsel och användning av stranden.
- Vidta åtgärder för att minska igenväxningen kring stranden och peneplanet.
- Undersök möjligheterna för en kiosk vid stranden
- Avtala med markägare om att utveckla en strandpromenad runt Viksängen.

19. Vassända/Brätte

- Följ upp Naturvårdsstrategins förslag om naturreservat.
- Koppla ihop med en promenadstig som kan leda runt hela Vassbotten.
- Utveckla besöksmålet Gamla Brätte med sittplatser och mer information (till exempel om naturmiljöer och Vassända kyrkoruin).

20. Södra Onsjö/Sandbäck

- Följ upp Naturvårdsstrategins förslag om naturreservat.

2024-04-05

Dnr: SOC 2024/31

Handläggare

Anders Lundberg
anders.lundberg@vanersborg.se
0521-72 16 54

Mottagare

Socialnämnden

Månadsuppföljning mars samt årsprognos 2024

Förslag till beslut

Socialnämnden noterar informationen om månadsuppföljning för mars 2024 samt årsprognos 2024.

Sammanfattning av ärendet

Redovisningen omfattar statistik och nyckeltal samt ekonomiskt utfall och årsprognos för respektive verksamhet.

- Nämnd och administration samt färdtjänst
- Vård och omsorg - särskilt boende
- Vård och omsorg - hemtjänst
- Vård, stöd och utredning
- Individ- och familjeomsorg
- Personligt stöd och omsorg
- Arbete, sysselsättning och integration

Karin Hallberg

Förvaltningschef

Bilagor

- Nyckeltal och statistik mars 2024
- Ekonomiskt utfall mars och årsprognos 2024

Sändlista

Revisorerna

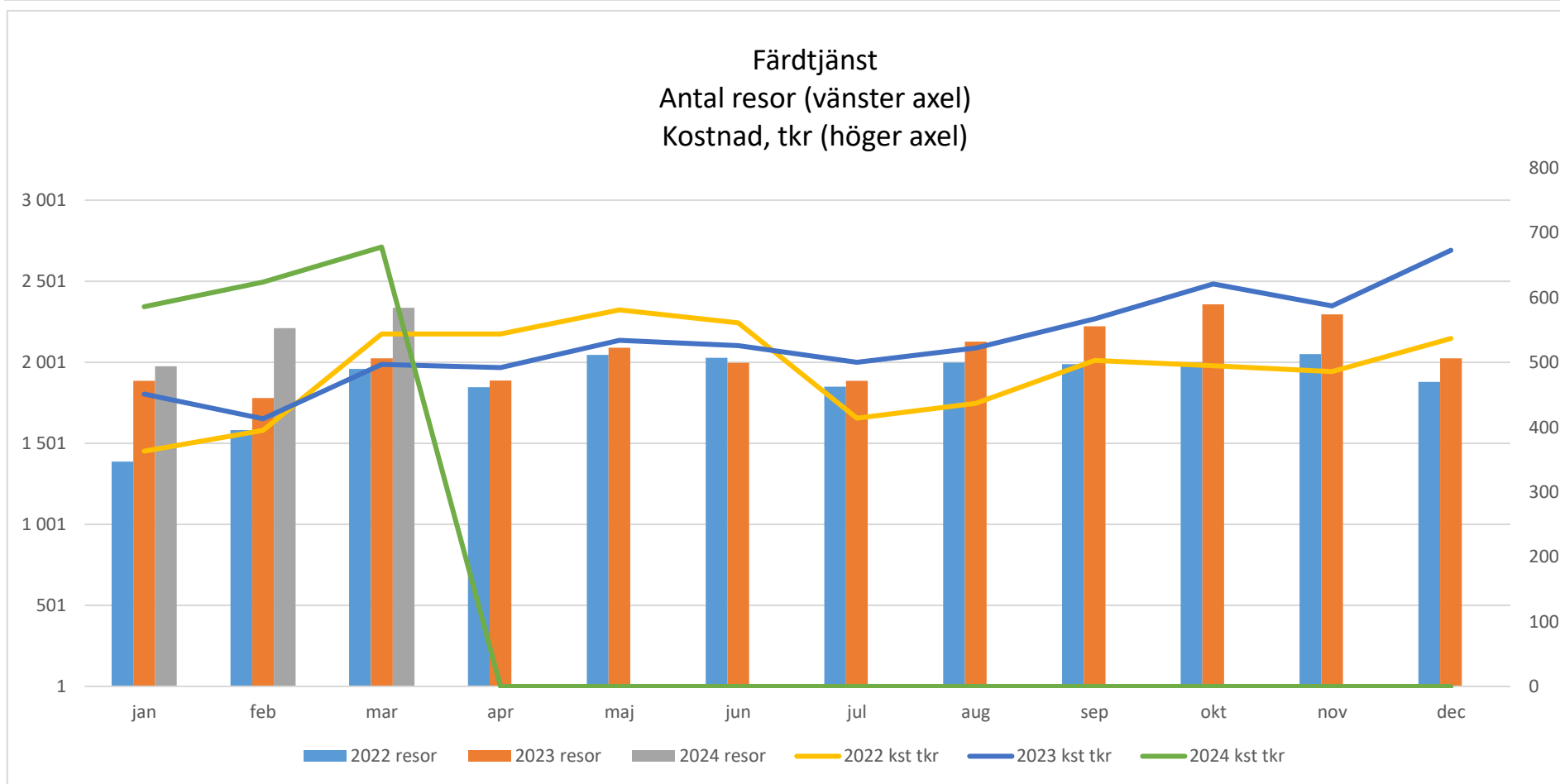
Nämnd och förvaltningsgemensamt

Nyckeltal

2024

Snitt Snitt Snitt

	Jan	Feb	Mar	Apr	Maj	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec	Snitt 2024	Snitt 2023	Snitt 2022
Färdtjänst															
Total kostnad, tkr (tusen kronor)	586	624	678										629	532	488
Totalt antal resor	1 977	2 211	2 337										2 175	2 049	1 885
Kostnad per res, kr	296	282	290										290	259	259

Äldreomsorg

Nyckeltal

2024

	Jan	Feb	Mar	Apr	Maj	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec	Snitt 2024	Snitt 2023	Snitt 2022
Beläggnings															
Beläggnings genomsnitt per hel månad i % (särskilt boende)	100	100	100										100	100	99
Beläggnings genomsnitt per hel månad i % (korttidsplatser)	105	103	95										101	102	94
Väntetid särskilt boende															
Antal dagar från beslut till första erbjudande (särskilt boende)	61	60	90										70	80	59
Hemtjänst															
Antal personer med utförd hemtjänstinsats	717	717	717										717	712	710
Antal utförda timmar hemtjänsten inkl annan utförare	21 592	20 639	21 542										21 258	20 883	19 601
varav timmar/insatser av annan utförare	2 065	1 952	2 045										2 021	1 876	1 777
Hemsjukvård															
Antal inskrivna HSV (ÄO/PSO)	1 076	1 064	1 063										1 068	1 094	1 077

Individ- och familjeomsorgen

Nyckeltal

2024

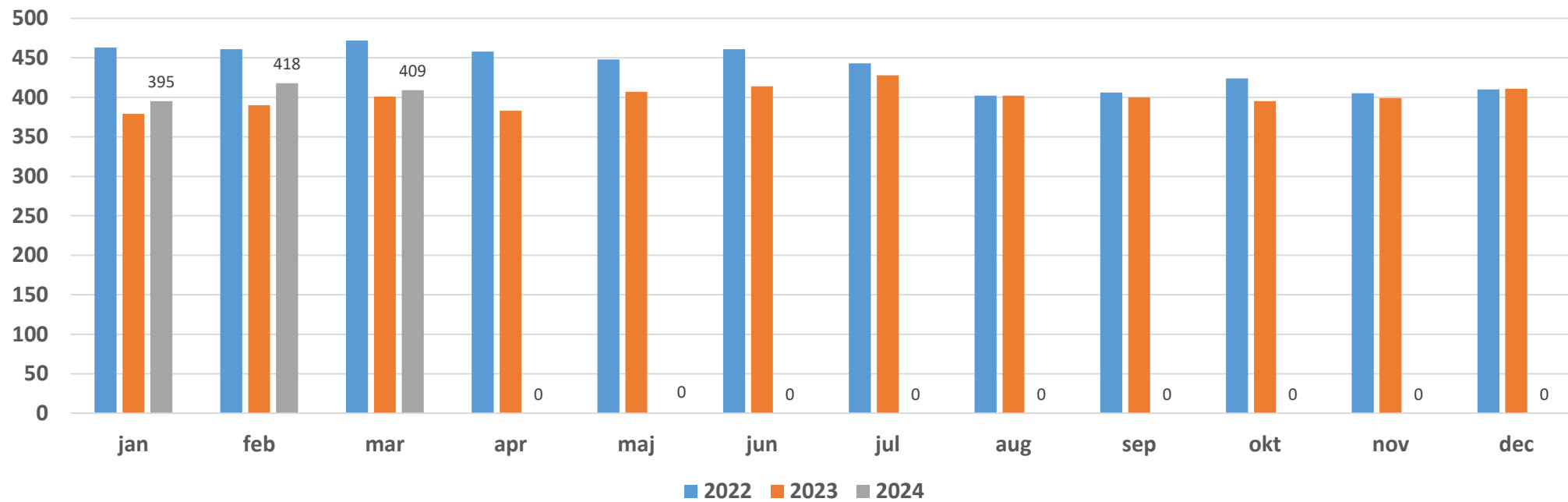
Snitt Snitt Snitt

Barn & Unga 0-17 år	Jan	Feb	Mar	Apr	Maj	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec	2024	2023	2022
Antal pågående ärenden	343	351	367										354	315	i.u
Antal inkomna ansökningar	14	7	8										10	6	i.u
Antal inkomna anmälningar och inkommande information	202	220	197										206	203	i.u
Unika individer av ovan inkomna anmälningar & inkommande information	149	161	164										158	160	i.u
Antal inledda utredningar enligt 11 kap 1 § SoL	56	62	70										63	57	i.u
Unga vuxna 18-20 år (Ej försörjningsstöd)															
Antal pågående ärenden	40	36	38										38	28	i.u
Antal inkomna ansökningar	1	1	0										1	1	i.u
Antal inkomna anmälningar och inkommande information	26	10	23										20	9	i.u
Unika individer av ovan inkomna anmälningar & inkommande information	19	7	18										15	7	i.u
Antal inledda utredningar enligt 11 kap 1 § SoL	5	3	3										4	3	i.u
Placeringar - Barn och unga															
Antal barn (0-12 år) i familjehem	39	38	38										38	43	40
Antal barn (0-12år) i HVB och SiS	3	3	4										3	4	2
Antal ungdomar (13-20 år) i familjehem	23	23	23										23	20	21
Antal ungdomar (13-20 år) i HVB och SiS	12	11	11										11	11	10
varav placerade barn och unga 0-20år utan uppehållstillstånd (Ej EKB)	6	6	6										6	6	i.u
Barn & Unga - Insatser i öppenvård															
Antal familjer i öppenvårdsinsats (Biståndsbedömt)	97	102	102										100	69	64
Antal barn och unga i öppenvårdsinsats	127	134	135										132	94	i.u
Antal individer i serviceinsats (Ej biståndsbedömt)	21	32	48										34	30	i.u
Våldsutsatta barn och unga 0-20 år - Inkomna anmälningar, ansökningar och inkommande information															
Antal barn och unga (unika individer)	18	21	32										24	22	22
Vuxna – Våldsutsatta															
Antal vuxna - nya aktualiseringar - Inkomna anm., ans, och info.	4	10	1										5	5	5
Antal vuxna i öppenvårdsinsatser, ViN	16	16	17										16	14	12
Antal vuxna i skyddat boende, våld i nära relation	0	0	0										0	2	2
Vuxna - Missbruk															
Antal vuxna i vård på HVB SoL/LVM	3	4	3										3	1	1
Antal vuxna i öppenvårdsinsatser	36	36	42										38	58	60
Antal Anmälningar missbruk/beroende (inkl. LOB)	25	19	25										23	28	28
Antal Ansökningar missbruk/beroende	4	10	6										7	6	7
Antal vuxna i öppenvårdsinsats Strandviken (15 platser)	11	10	8										10	12	10

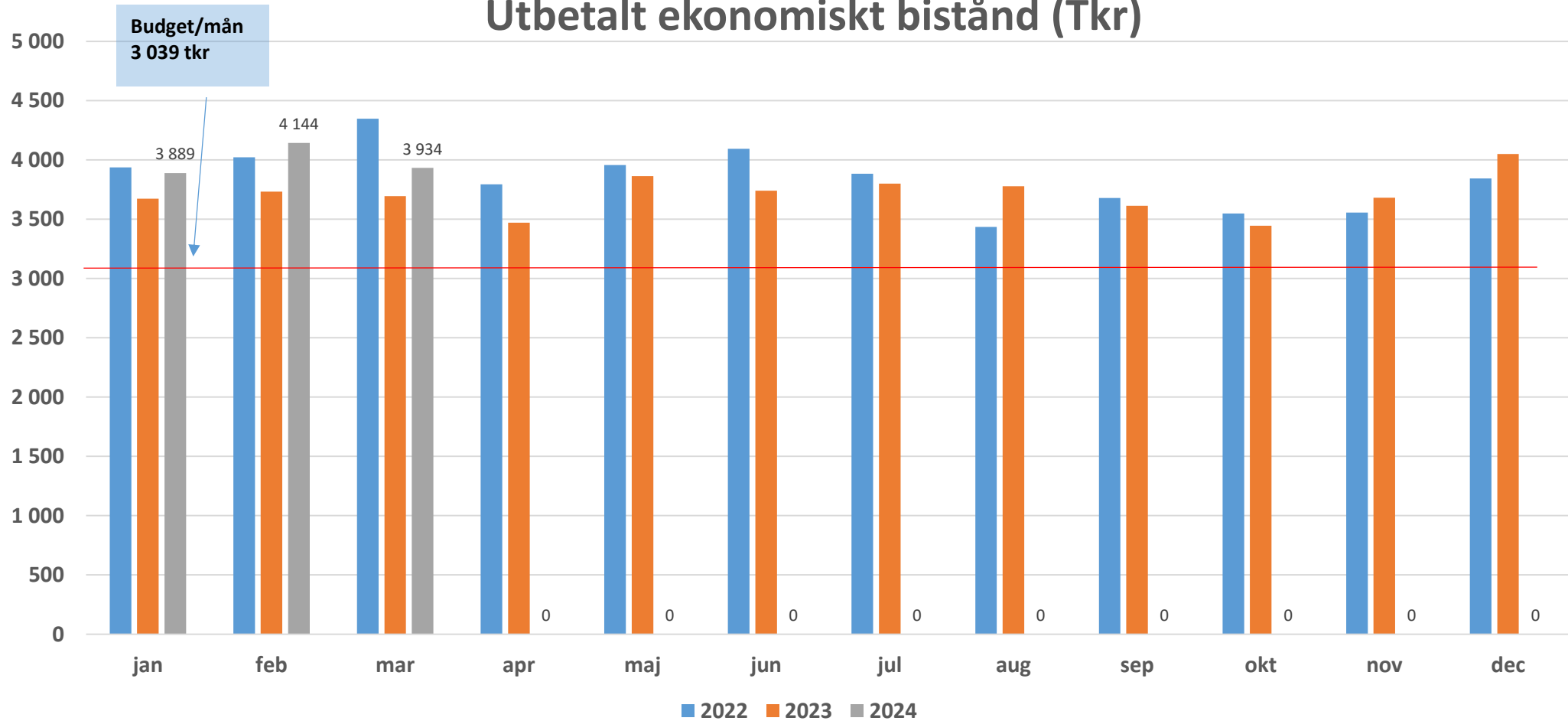
Ekonomiskt bistånd

Antal hushåll som erhållit ekonomiskt bistånd	395	418	409										407	401	404
varav unga hushåll (18-24 år)	46	53	56										52	49	63
Antal hushåll aktuella längre än 10 månader	296	300	297										298	307	356
Antal pågående ärenden	465	475	473										471	478	i.u
Totalt utbetalt försörjningsstöd (i tusental kronor)	3 889	4 144	3 934										3 989	3 713	3 842
Ensamkommande barn och unga (0-18 år)															
Antal anvisade ensamkommande barn och unga (upp till 18 år)	0	0	0										0	0	0,33
Antal skyddsbehövande barn och unga (upp till 18 år, Ukraina)	6	6	6										6	6	i.u
Antal aktuella placerade ensamkommande barn och unga	8	7	6										7	8	7

Antal hushåll med ekonomiskt bistånd

Utbetalt ekonomiskt bistånd (Tkr)

Personligt stöd och omsorg

Nyckeltal

2024

Snitt Snitt Snitt

	Jan	Feb	Mar	Apr	Maj	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec	2024	2023	2022
Antal beslut, personer med personlig assistans	62	62	62										62	60	61
- därav pers ass SFB (FK) /LSS (Kommunbeslut)	48/14	48/14	48/14										48/14	45/17	44/19
Antal personer med pers. ass., Privat utförare	46	46	46										46	45	43
Antal personer med pers. ass., Kommunen som utför	16	16	16										16	15	18
Antal utförda timmar personlig assistans i kommunal	4 798	4 405	i.u										4 602	4 586	5 246
Antal boendebeslut SoL/LSS	45/159	47/161	47/161										46/160	44/161	40/157
Antal verkställda boendebeslut (inflyttade) SoL/LSS	43/148	44/148	44/149										44/148	42/153	38/153
Varav antal köpta platser SoL/LSS	7/3	7/3	7/3										7/3	6/5	5/3
Korttidsvistelse, antal dygn (10+2 platser tillgängliga)	191	174	174										180	191	233
Antal personer med boendestödsbeslut	114	112	115										114	113	107
Planerade timmar	546	502	519										522	529	531
Utförda timmar	419	397	436										417	428	426
Antal beslut om bostad med särsk. service, barn/unga	7	7	7										7	5	8

Arbete, Sysselsättning och integration

Nyckeltal

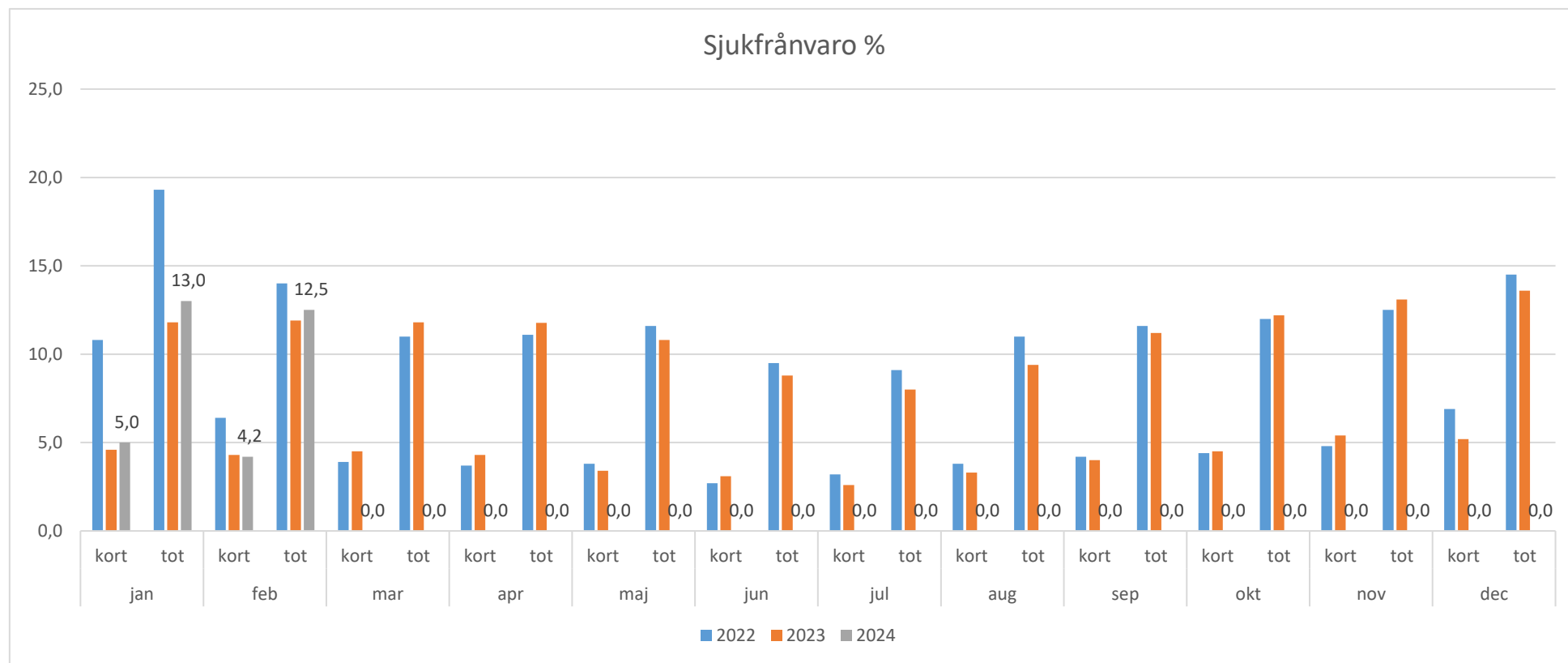
2024

Snitt Snitt Snitt

Beställare	Jan	Feb	Mar	Apr	Maj	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec	2024	2023	2022
Försörjningsstöd (IFO)	138	146	145										143	124	159
Kommunala Aktivitetsansvaret	128	108	106										114	113	86
Arbetsförmedlingen	48	44	42										45	74	60
Annan beställare/initierat av individen själv	14	9	9										11	6	3
Biståndsenheten (Beslut Daglig verksamhet LSS)	197	198	198										198	193	180
Insatser															
Kartläggning, t ex kartläggning, fördjupad bedömning	5	6	1										4	13	35
Rusta, t ex praktik, arbetsträning, språkträning, arbetsprovning, vägledning	129	122	130										127	155	182
Matcha, arbete	35	44	55										45	68	56
Förhindrad (tidsbegränsad frånvaro)	4	3	4										4	7	5
Verkställighet internt socialförvaltningen (LSS)	170	160	158										163	167	157
Verkställighet Företagsgrupper (LSS)	21	23	25										23	20	17
Verkställighet Företagsplats, heltid (LSS)	6	6	6										6	9	13
Verkställighet Företagsplats, deltid (LSS)	9	9	9										9	i.u.	i.u.
Resultat															
Arbete	6	3	4										4	4	9
Studier	6	0	1										2	1	2
A-kassa	2	3	1										2	3	1
Annan ersättning, t ex sjukersättning, aktivitetsersättning, föräldrapenning	0	0	0										0	0	2
Aktivitet i annan myndighet, t ex KROM (insats via Arbetsförmedlingen)	6	1	0										2	1	1
Arbete (LSS)	0	0	0										0	0	0
Budget och Skuld															
Inkomna ärenden	16	18	23										19	18	15
Inskickade skuldsanering	12	7	4										8	4	3
Beviljade skuldsanering	2	0	4										2	2	2
Omprövning/överklagan	0	0	3										1	2	0
Antal i kö	45	43	37										42	57	i.u.
Längst kötid i dagar	118	104	82										101	i.u.	i.u.
Konsumentkontoret															
Ärenden	66	55	i.u.										61	40	56
Kontaktillfällen	226	215	i.u.										221	131	87
Förebyggande	5	10	i.u.										8	9	15
Integration															
Antal personer kommunmottagna	0	i.u.	i.u.										0	2	2
Antal personer i Samhällsorientering	0	0	0										0	4	3
Antal personer inom SFI-etablering	8	8	11										9	8	11

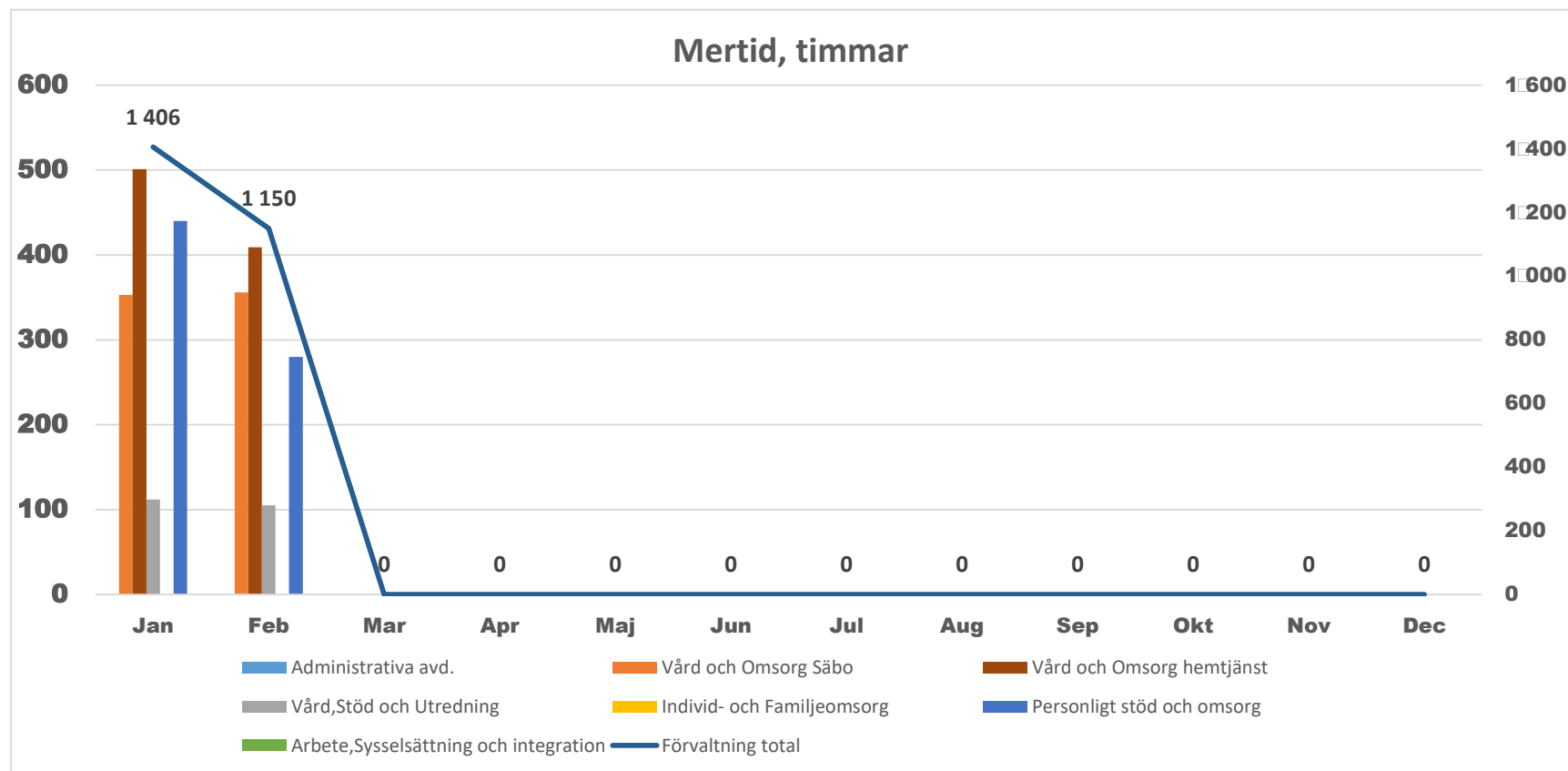
Sjukfrånvaro %

	Jan		Feb		Mar		Apr		Maj		Jun		Jul		Aug		Sep		Okt		Nov		Dec		SNITT 2024		SNITT 2023	
	Kort	Tot	Kort	Tot	Kort	Tot	Kort	Tot	Kort	Tot	Kort	Tot	Kort	Tot	Kort	Tot	Kort	Tot	Kort	Tot	Kort	Tot	Kort	Tot	Kort	Tot	Kort	Tot
Adm	0,9	3,9	0,6	3,8																					0,7	3,9	0,9	2,4
Säbo	5,4	16,4	5,1	14,8																					5,3	15,7	4,7	14,3
Htj	7,2	17,8	5,2	16,9																					6,3	17,5	5,6	13,6
VSU (ej b)	3,7	8,3	3,8	8,5																					3,8	8,4	2,9	8,0
IFO	2,5	10,7	3,9	11,9																					3,3	11,4	2,6	9,9
PsO	4,7	11,0	3,5	11,3																					4,1	11,3	3,8	10,5
ASI	4,6	8,7	2,8	7,6																					3,7	8,2	4,1	6,5
Förv total	5,0	13,0	4,2	12,5																					4,6	12,8	4,1	11,2

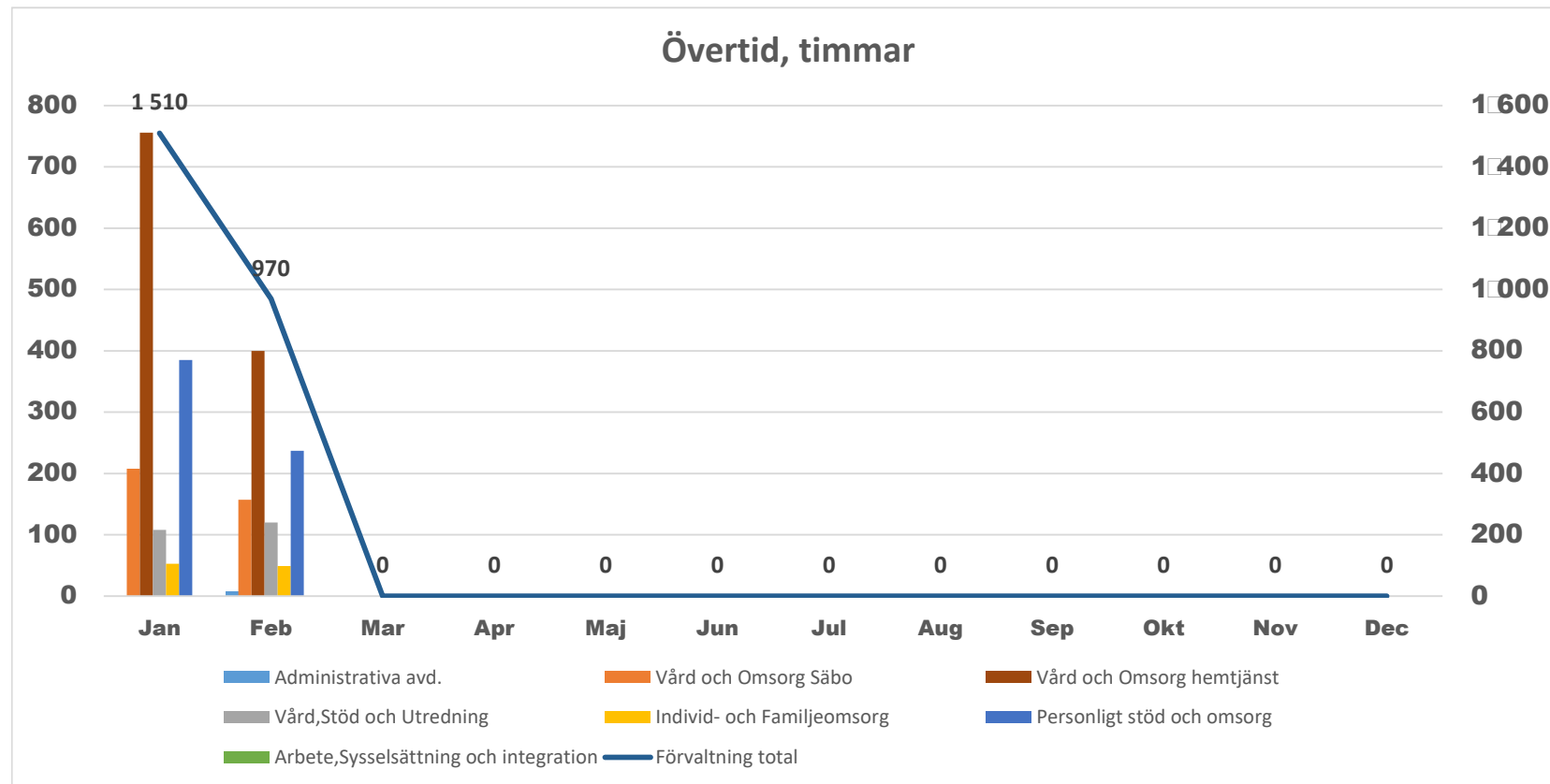
Mertid, timmar

	Jan	Feb	Mar	Apr	Maj	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec
Administrativa avd.	0	0										
Vård och Omsorg Säbo	353	356										
Vård och Omsorg hemtjänst	501	409										
Vård,Stöd och Utredning	112	105										
Individ- och Familjeomsorg	0	0										
Personligt stöd och omsorg	440	280										
Arbete,Sysselsättning och integration	0	0										
Förvaltning total	1 406	1 150	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Övertid, timmar

	Jan	Feb	Mar	Apr	Maj	Jun	Jul	Aug	Sep	Okt	Nov	Dec
Administrativa avd.	0	7										
Vård och Omsorg Säbo	208	157										
Vård och Omsorg hemtjänst	756	400										
Vård,Stöd och Utredning	108	120										
Individ- och Familjeomsorg	53	49										
Personligt stöd och omsorg	385	237										
Arbete,Sysselsättning och integration	0	0										
Förvaltning total	1 510	970	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0

Socialnämnden - Årsprognos och månadsuppföljning mars 2024

Tkr	Prognos	Budget	Avvikelse 2024	Utfall	Budgetdiff
Nämnd och adm	70 454	79 612	9 158	18 648	1 255
ÄO gemensamt	-38 500	10 321	48 821	-7 500	10 080
Särskilt boende	252 386	249 673	-2 713	60 625	1 803
Hemtjänst	190 796	170 160	-20 636	46 926	-4 386
VSU	157 161	159 223	2 062	35 954	3 859
IFO	228 591	182 948	-45 643	49 779	-4 041
PSO	288 936	281 279	-7 657	71 208	-889
ASI	74 435	71 044	-3 391	14 990	2 771
Netto	1 224 259	1 204 260	-19 999	290 630	10 452

Utfall 2024-03-31

Utfall per mars redovisar överskott på 10 452 tkr (+5 943 tkr feb 2024). Överskott redovisas för statsbidrag och förfogandeanslag. Underskotten finns inom kostnader för placeringar/externt köpta platser inom IFO och PSO, försörjningsstöd, hemtjänst samt IT inom Nämnd och administration.

Prognos per 2024-03-31

Prognosen för 2024 visar ett underskott på 19 999 tkr (-26 379 tkr feb 2024). Närmare förklaringar till prognosen finns nedan under respektive anslagsredovisningsnivå.

Nämnd och administration

Verksamheten beräknas redovisa överskott på 9 158 tkr (+9 319 tkr feb 2024). Utfall mars visar överskott på 1 255 tkr (+2 499 tkr feb 2024). Överskott redovisas för förfogandeanslag/blockhyror 15 000 tkr (varav 10 000 tkr ramökning i KF dec 2023), vakanser 1 600 tkr, politik 300 tkr. Underskott redovisas för IT 5 800 tkr, omsorgsresor med 1 850 tkr och färdtjänst 500 tkr.

Äldreomsorg

Äldreomsorgen beräknas redovisa överskott på 27 534 tkr (+20 398 tkr feb 2024), prognosen fördelar sig enligt respektive verksamhet nedan.

Äldreomsorg gemensamt

Här redovisas endast intäkter i form av statsbidrag. Överskottet beräknas till 48 821 tkr (+48 821 tkr feb 2024) och består av olika statsbidrag men främst "God vård och omsorg om äldre", "Minska andelen timanställda", "Öka bemanningen av sjuksköterskor" samt tillfällig ramökning 2024 på 10 321 tkr.

Särskilt boende

Verksamheten beräknas redovisa ett underskott på 2 713 tkr (-3 916 tkr feb 2024). Utfallet mars visar överskott på 1 803 tkr (+0 tkr feb 2024). Gemensamt särskilt boende beräknas redovisa överskott på 11 851 tkr som till största del är kopplat till förfogandemedel. Särskilda boenden beräknas redovisa ett underskott på 14 564 tkr, där stor del av underskottet härleds till personalkostnader, samt kostnader för extra resurser (14,5 årsarbetare) för två avancerade vårdärenden, som ligger helt utanför budget.

Hemtjänst

Verksamheten beräknas redovisa underskott på 20 636 tkr (-25 087 tkr feb 2024). Utfallet i mars visar ett underskott på 4 386 tkr (-3 737 tkr feb 2024). Underskottet är ett resultat av för höga

personalkostnader i förhållande till effektivitetsmålen, även trenden att det utförs fler timmar fortsätter. Det har utförts ca 3 000 fler timmar tom mar 2024 jmf med feb 2023.

Vård stöd och utredning

Verksamheten beräknas redovisa ett överskott på 2 062 tkr (+580 tkr feb 2024). Utfallet i mars visar ett överskott på 3 859 tkr (+2 929 tkr feb 2024).

Underskott beräknas i prognosen med 1 081 tkr för Kommunal primärvård sjuksköterskor. Överskott förväntas inom verksamhetens övriga områden, totalt 3 143 tkr. Detta överskott är i huvudsak kopplat till vakanta tjänster och frånvaro.

Individ och familjeomsorg

Verksamheten beräknas redovisa ett underskott på 45 643 tkr (-42 918 tkr feb 2024). Utfallet i mars visar ett underskott på 4 041 tkr (-3 910 tkr feb 2024).

IFO gemensamt och Familjerådgivningen beräknar ett överskott på 1 717 tkr kopplat till vakant tjänst, samt statsbidrag.

Barn- och ungdomsvård prognostiserar ett underskott på 40 063 tkr för placeringar familjehem och HVB, men vägs upp av öppenvårdsinsatser som visar ett överskott på 2 028 tkr kopplat till ej ersatt personal och statsbidrag.

Vuxenenheten visar ett överskott på 2 040 tkr för lägre personalkostnader och lägre kostnader för placeringar ViN (Våld i Nära relation).

Försörjningsstöd beräknar ett underskott på 11 366 tkr där 12 869 tkr är underskott av utbetalt ekonomiskt bistånd och 1 503 tkr är överskott för ej ersatt personal vid vakanser.

Personligt stöd och omsorg

Verksamheterna beräknas redovisa underskott på 7 657 tkr (-10 464 tkr feb 2024). Utfallet i mars visar ett underskott på 889 tkr (-1 265 tkr feb 2024).

Externa placeringar LSS och SoL redovisar underskott på 16 790 tkr, vilket är en förbättring jämfört med föregående prognos. Orsak till förbättringen är att en köpt plats enligt SoL i stället hanteras på hemmaplan samt ett dödsfall.

Gemensamt PSO redovisar överskott på 381 tkr. Överskottet förklaras av förfogandemedel som ligger budgeterade under verksamhetschef samt överskott på bemanningsverksamhet under PSO.

Boende LSS i egen regi beräknas redovisa överskott på 5 474 tkr, överskottet är kopplat till nedläggning av en gruppbostad föregående år. Socialpsykiatrin redovisar överskott på 1 696 tkr.

Personlig assistans redovisar överskott på 1 397 tkr.

Korttidsvistelse- och korttidsstillsyn, ledsagning samt kontaktperson beräknas redovisa ett överskott på 180 tkr.

Arbete, sysselsättning och integration

Verksamheten beräknas redovisa ett underskott på 3 391 tkr (-2 714 tkr feb 2024). Utfallet i mars visar ett överskott på 2 771 tkr (+2 725 tkr feb 2024).

Arbetsmarknadsenheten beräknas redovisa ett underskott på 814 tkr. Underskottet är kopplat till arbetsmarknadsanställningar där snittkostnad per anställd ökat.

Daglig verksamhet redovisar underskott på 3 671 tkr. Underskottet beror på ökade personalkostnader kopplat till volymökning av antal brukare samt köpt daglig verksamhet för två personer i annan kommun på 555 tkr.

Flyktingverksamheten redovisar överskott på 1 094 tkr. Överskottet beror på statlig ersättning kopplat till kriget i Ukraina och schablonersättning samt ej ersatt personal vid frånvaro.

2024-04-09

Dnr: SOC 2023/234

Handläggare

Anders Lundberg
anders.lundberg@vanersborg.se
0521-72 16 54

Mottagare

Socialnämnden

Mål och resursplan för socialnämnden 2025-2027

Förslag till beslut

Socialnämnden överlämnar förslag till Mål- och resursplan 2025-2027 till kommunstyrelsen med följande förslag:

1. Föreslås åtgärden att inleda genomlysning/utredning av vad som ytterligare kan göras för att vända den negativa utvecklingen av antalet orosanmälningar och placeringar för att på så sätt minska kostnaderna för placeringar barn och unga inom IFO.
2. Föreslås åtgärden att fortsätta samarbetet med AME och andra parter för att minska kostnaderna för försörjningsstöd inom IFO.
3. Att dels samlokalisera två eller tre verksamheter inom daglig verksamhet LSS för att effektivisera lokalytor och personalbemanning, dels att stärka metodiken gällande stegvis förflyttning genom att se över om fler externa platser på företag kan utformas.
4. Att fortsatt pausa heltid som norm under 2025 samt att fortsätta dialogen med regionen kring kostnadsansvaret för vård kopplat till trakeostomi/hemventilator.

Paragrafen förklaras omedelbart justerad.

Sammanfattning av ärendet

Socialförvaltningen har presenterat resursbehov utifrån de förändringar som sker och har skett i verksamheten utifrån kommuninvånarnas behov inför 2025-2027 för socialnämnden, samt för kommunstyrelsens budgetberedning. Behoven inför 2025-2027 finns främst inom individ och familjeomsorgen, arbete sysselsättning och integration samt äldreomsorgen. Övriga verksamheter bedöms bedriva verksamheten inom anvisad budgetram 2025 genom omfördelningar och andra åtgärder.

Anvisad budgetram som kommunstyrelsen fattade beslut om 2024-02-28 och som socialnämnden har att förhålla sig till inför 2025 innebär en minskad budgetram jämfört med 2024. Efter beräkningar förvaltningen gjort inför 2025 är bedömningen att behovet överstiger anvisad budgetram med 57 200 tkr inför 2025.

Förvaltningschef med ledning gör bedömning att socialnämnden skulle behöva tillföras ytterligare budget för att klara verksamheten såsom den är uppbyggd idag.

Bilaga 5 innehåller socialnämndens beslut om komplettering till fastighetsinvesteringar 2025-2027 gällande om- och tillbyggnation av Snödroppsvägens Grb som inte kom med

i beslutet om fastighetsinvesteringar 2025-2027 i februari och som sedan skickades vidare till samhällsbyggnadsnämnden.

Beredning

Ärendet har beretts i förvaltningens samverkansorgan FSG utifrån MBL § 19 samt MBL §11.

Underlag

Mål- och resursplandokument med bilagor

Karin Hallberg
Förvaltningschef

Bilagor

1. Mål och resursplan 2025-2027
2. Förslag på åtgärder och konsekvensbeskrivningar MRP 2025-2027
3. Investeringsbudget 2025-2027
4. Sammanträdesprotokoll från FSG 2023-04-03 enligt § 19 MBL respektive 2023-04-11 enligt § 11 MBL
5. Komplettering till fastighetsinvesteringar inom socialnämnden 2025-2027, SN beslut 2024-03-21, § 58

Sändlista

Kommunstyrelsen

Socialnämnden

1. Verksamhetsbeskrivning

Socialförvaltningen är indelad i åtta verksamhetsinriktningar och leds av en förvaltningschef samt åtta verksamhetschefer. Förvaltningen arbetar på uppdrag åt socialnämnden och ska förhålla sig till flertalet lagrum, bl.a. Socialtjänstlagen (SoL), Lagen om vård av unga (LVU), Lagen om vård av missbrukare (LVM), Lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) och Hälso och sjukvårdslagen (HSL).

Nyckeltal

Äldreomsorg	MRP 2025	MRP 2024	Bokslut 2023
Äldreboende platser	362	362	362
Korttidsplatser	26	26	26
Antal vårdtagare hemtjänst	730	710	712
Hemtjänst timmar	257 000	250 000	250 592
Antal inskrivna i hemsjukvård	1 090	1 080	1 094
Vård dagar med betalansvar	70	66	462

Personligt stöd och omsorg	MRP 2025	MRP 2024	Bokslut 2023
Boendeplatser LSS/SoL	186	186	189
Antal boendebeslut enl LSS/SoL	191	188	204
Antal boendestödsbeslut enl SOL	120	115	115
Köpta externa platser LSS/SoL	6	8	16
Personer med personlig assistans, SFB och LSS	62	60	62

Individ- och familjeomsorg	MRP 2025	MRP 2024	Bokslut 2023
Vård dagar, HVB 0-21 år	6 540	4 500	6 101
Vård dagar, familjehem 0-21 år	24 500	24 500	25 806
Antal vård dagar, HVB vuxna	630	360	513
Bidragshushåll, försörjningsstöd	700	750	660
Försörjningsstöd, mnkr netto	49	44	45
Ensamkommande flyktingbarn	3	5	3

Arbete, sysselsättning och integration	MRP 2025	MRP 2024	Bokslut 2023
Antal mottagna flyktingar	20	25	18
Antal beslut dagl.verks. LSS	220	200	197
Antal anvisade personer	650	650	631

2. Inriktningsmål

Nämnderna konkretiserar den övergripande styrningen med egna förväntade resultat som speglar nämndens reglemente och visar nämndens ambitioner avseende kvalitet och

utveckling. Nämnderna fastställer sina förväntade resultat i respektive verksamhetsplan.

3. Ekonomiska resurser

3.1 Driftbudget

Anvisad budgetram

I anvisningarna fastställdes socialnämndens budgetram 2024 till 1 196 517 tkr. Inflationskompensationen ökade ramen med 3 274 tkr. För höjda hyreskostnader (till följd av fastighetsunderhåll) tillfördes 38 tkr. Socialnämndens budgetram minskades med 11 055 tkr till följd av statens minskning av de generella statsbidragen/statsbidragspåsen. Avdraget avser främst en tillfällig utökning till äldreomsorgen under 2024 om 10 321 tkr.

Socialnämndens förslag:

Socialnämndens budgetförslag ligger inom ram. Nämnden beskriver åtgärder och konsekvenser i särskild skrivelse.

Socialnämnden har behov av 57 200 tkr inför 2025. 44 000 tkr inom IFO fördelat på försörjningsstöd 12 500 tkr samt 31 500 tkr placeringar barn och unga, 3 200 tkr daglig verksamhet LSS inom ASI samt 10 000 tkr till volymökningar samt omställning till god och nära vård inom äldreomsorg.

För att klara verksamhet inom budgetram avseende placeringar barn och unga föreslås åtgärden att inleda en genomlysning/utredning av vad som ytterligare kan göras för att vända den negativa utvecklingen av antalet orosanmälningar och placeringar för att på så sätt minska kostnaderna. För att klara verksamhet inom budgetram avseende försörjningsstöd föreslås åtgärden att fortsätta samarbetet med AME och andra parter för att minska kostnaderna. För att klara verksamhet inom budgetram för daglig verksamhet LSS föreslås åtgärderna att dels samlokalisera två eller tre verksamheter för att effektivisera lokalytor och personalbemanning, dels att stärka metodiken gällande stegvis

Socialnämnden

förflyttning genom att se över om fler externa platser på företag kan utformas. För att klara verksamhet inom budgetram avseende volymökningar samt omställning till god och nära vård inom äldreomsorg är åtgärderna att fortsatt pausa heltid som norm under 2025 samt att fortsätta dialogen med regionen kring kostnadsansvaret för vård kopplat till trakeostomi/hemventilator.

Kommunfullmäktiges beslut:

Resultaträkning, mnkr

Resultaträkning mnkr	Budget 2025	Budget 2024	Bokslut 2023
Statsbidrag	50,3	48,8	108,1
Övriga intäkter	268,7	260,9	258,9
Summa intäkter	319,0	309,7	367,0
Personalkostnader	998,2	969,1	973,0
Omkostnader	513,3	540,8	588,1
Avskrivningar/internränta	4,0	4,0	3,3
Summa kostnader	1 515,5	1 513,9	1 564,4
Nettokostnader	1 196,5	1 204,2	1 197,4

Anslagsredovisningsnivå, mnkr

Anslagsredovisning mnkr	Netto 2025	Intäkt 2025	Kostnad 2025
Nämnd och administration	80,3	2,3	82,6
Äldreomsorg	580,1	255,7	835,8
Individ- och familjeomsorg	184,0	6,4	190,4
Personligt stöd och omsorg	281,0	40,1	321,1
Arbete, sysselsättning och integration	71,1	14,5	85,6
Summa	1 196,5	319,0	1 515,5

3.2 Investeringsbudget

Inventarier

Socialnämnden har behov av återinvesteringar i möbler, hjälpmedel och andra inventarier. Driftskostnader för detta täcks inom ram.

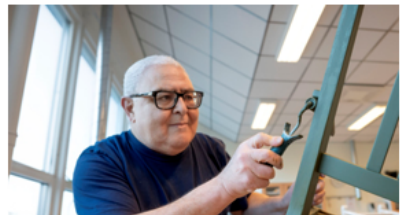
Fastighetsinvesteringar

År 2028 har socialnämnden behov av nytt boende med 10 platser inom socialpsykiatri samt ett nytt serviceboende LSS med 10 platser. Projektering för dessa inleds 2026 med fortsatta investeringar 2027-2028. Driftsbudget (hyror och personal) kommer att tas upp som behov i MRP 2028-2030. Utöver dessa två boenden finns behov av nytt äldreboende med 40 platser 2027 (separat process tillsammans med ABVB), driftsbudget (hyror och personal) för detta kommer att tas upp som behov i MRP 2027-2029.

Konsekvensbeskrivning

Socialnämnden MRP 2025-2027

Innehåll

Sammanfattande beskrivning ekonomiska behov 2025	3
Verksamhetsförändringar och ramanpassning.....	3
Nämnd och administration.....	8
Särskilt boende	9
Hemtjänst	12
Vård, stöd och utredning.....	13
Individ- och familjeomsorg.....	15
Personligt stöd och omsorg.....	17
Arbete, Sysselsättning och Integration.....	18
Bidrag till inriktningsmålen målvärden.....	20

Sammanfattande beskrivning ekonomiska behov 2025

Socialförvaltningen har behov av 57 200 tkr inför år 2025 baserat på de prognoser som genomförts utifrån volymökningar samt god och nära vård. Behoven härrör inte till ökad ambitionsnivå utan till att klara vår lagstyrda verksamhet utifrån individers behov av beviljade insatser.

Behoven inom förvaltningen ser kortfattat ut som nedan:

- Individ och familjeomsorg 44 000 tkr fördelat på 12 500 tkr försörjningsstöd och 31 500 tkr placeringar barn och unga.
- Arbete, sysselsättning och integration 3 200 tkr till daglig verksamhet LSS.
- Äldreomsorg (hemtjänst, särskilt boende och vård, stöd och utredning) 10 000 tkr volymökningar samt omställning till god och nära vård.

Verksamhetsförändringar och ramanpassning

Förvaltningen ser en ökad volymutveckling inom flertalet målgrupper och då främst kopplat till äldreomsorg, individ- och familjeomsorg samt daglig verksamhet LSS inom ASI. Förvaltningen får utifrån detta högre kostnader som inte ryms inom befintlig budgetram trots flertalet genomförda åtgärder. Förvaltningen påverkas också av kostnadsökningar kopplade till inflation och högre ränteläge vilket påverkar hyror, andra köp av både tjänster och varor, såväl externt som internt samt försörjningsstöd. Denna utveckling är en del av det prognosticerade behovet förvaltningen beskriver inför 2025 och resterande planperiod.

Förvaltningen har inför planperioden kunskap om de statsbidrag som är riktade till vårt verksamhetsområde och har med dessa i den tänkta planeringen.

Ny socialtjänstlag beräknas träda i kraft 2025-07-01. De föreslagna förändringarna kommer att innebära en stor omställning för förvaltningen och dess verksamheter. Utöver de behov som uppkommit och uppkommer utifrån volymökningar kommer även denna omställning med största sannolikhet kräva ytterligare resurser både avseende utökning av personal, kunskapshöjande insatser för att fullt ut nå en kunskapsbaserad socialtjänst utifrån metoder med evidens och beprövad erfarenhet, samt översyn gällande vilka insatser som kan ges utan föregående myndighetsprövning. Förvaltningen ser positivt på förändringarna och befinner sig i uppstartsskedet av denna anpassning. Vad omställningen i praktiken fullt ut kommer att innebära är ännu oklart då lagrådsremiss inväntas. Det vi ändå bedömer utifrån kunskapen så här långt är att vi behöver förstärka vårt förebyggande arbete inom samtliga delar och de med stöd av kommande statsbidrag som är aviserade för 2025 och flera år framöver vilket inkluderar planperioden samt några år in i nästkommande planperiod. I övrigt inväntar vi lagrådsremissen som beräknas komma under senvåren för att med stöd av innehållet i den lägga plan för den förändringsresa det kommer att innebära över flertalet år.

Kostnaderna för försörjningsstöd har minskat sedan 2021 trots att riksnormen höjts med 17,3 % mellan 2022-2024. Huvudorsaken till det goda resultatet bedöms vara effektivt metodiskt arbete avseende brukare med hög ohälsa samt utökad strukturerad samverkan mellan Individ- och familjeomsorgen och arbetsmarknadsenheten för brukare med arbetsförmåga i kombination med en minskad arbetslöshet. Arbetslösheten började stiga under hösten 2023 och regeringens prognos är att den fortsätter öka för att i början av 2025 landa på 8,5 %. Utvecklingen drivs till stor del av en snabbt sti-

gande arbetslöshet bland utrikesfödda, som redan innan låg på långt högre nivåer än för inrikes födda. Här finns det självklart en risk att behovet av försörjningsstöd kommer öka både på kort och lång sikt. Ytterligare en riskfaktor avseende kostnader för försörjningsstöd är att vuxenpsykiatri aviserat att de inte kommer att skriva läkarutlåtande för pensionsförmåner i samma omfattning som tidigare på grund av läkarbrist, de bedömer att skriva denna typ av intyg på begäran inte ingår i deras tvingande uppdrag. Den påverkan det får på kommunen som huvudman i detta kommer lyftas till vårdsamverkans styrgrupp för vidare dialog om hur lösning på detta kan finnas.

Orsakerna till att individer i vårt samhälle är i behov av försörjningsstöd för att klara sitt uppehälle är flera, men samtliga bedöms kopplas till övergripande arbetsmarknadspolitik och integrationspolitik, förändrade regelverk hos andra huvudmän samt svårigheter att etablera sig på arbetsmarknaden utifrån ofullständig skolgång. Vi som organisation ser att vi starkt påverkas av detta genom att vi är det yttersta skydds nätet för individer när inga andra instanser finns att tillgå. Förvaltningsledningen menar att dessa kostnader inte enbart kan vara förvaltningens ansvar att klara inom befintlig budgetram, utan bedömer att frågan är långt större än så och därför återigen behöver lyftas till såväl Kommunstyrelsen som Kommunfullmäktige för samtal och beslut om hur finansiering långsiktigt ska lösas.

Volymen avseende orosanmälningar och därmed också behov av insatser kring barn- och unga har ökat kraftigt de senaste åren i vår kommun men också nationellt. Under perioden 2018–2023 har antalet orosanmälningar och inkommande information rörande barn och unga ökat med hela 77 % i vår kommun. Detta i kombination med ständigt ökade lagkrav inom barnvården leder till ökade kostnader avseende insatser och personalförstärkningar utöver budget, vilket beskrivits i tidigare MRP-dokument. Just nu pågår en nationell utredning av hela barnvården på uppdrag av Regeringen, som kan komma att leda till ännu högre krav inom barnvårdens samtliga delar. I betänkandet föreslås förändringarna avseende SoL och LVU träda i kraft 2025-11-01. Vad dessa förändringar kommer att innebära för nämnd och förvaltning behöver ytterligare utredas. De insatser förvaltningen ger barn, unga och dess vårdnadshavare har starkt lagstöd för att verkställas och dess yttersta syfte är att skydda, stärka och hjälpa barn, unga och dess vårdnadshavare. Omfördelning gällande budget har skett inom Individ- och familjeomsorgens verksamhet för att stärka upp kring barn och unga och tidigare omstruktureringar har skett mellan verksamheter inom förvaltningen. Ett nära samarbete är etablerat mellan barn- och utbildningsförvaltningen, kultur och fritidsförvaltningen samt polismyndigheten och det stärks ytterligare genom uppbyggnad och implementering av SSPF metoden.

Restad Gård, påverkar förvaltningens kostnader genom ökad personalbemanning utifrån arbete med förhandsbedömningar, utredningar och insatser för barnen som bor där. Placeringskostnader på HVB/Institutioner eller i familjehem söks åter från Migrationsverket, men kostnader för personalens arbete samt ev. andra insatser utöver placeringar får kommunen själva bekosta. Detta behov växlar över tid, men uppskattningsvis har arbetet de senaste tre åren inneburit en kostnad motsvarande tre heltidstjänster inom Individ- och familjeomsorgen.

Inom arbete, sysselsättning och integration där daglig verksamhet LSS är organiserad har det de senaste sex åren skett en volymökning utifrån att antalet brukare med lagstyrda beslut om daglig verksamhet enligt LSS ökat med 34 % utan direkt tillskott i ram. 2018 var antalet brukare 147 personer och motsvarande siffra 2023 är 197. Bara under 2023 har det tillkommit 24 nya beslut. Verksamheten har arbetat med en inre

effektivitet genom stegförflyttning till företagsplatser samt också genom att ta emot fler personer inom respektive enhet. 2022 behövde verksamheten starta upp ytterligare en daglig verksamhet för att klara av inflödet utan att neka någon verkställighet av beslut. Utifrån det ekonomiska läget har verksamheten genomfört åtgärder under 2023 genom att avveckla två dagliga verksamheter och omfördela personerna till befintliga verksamheter. Gränsen för vidare avveckling av verksamheter är nådd.

Hemtjänst, särskilt boende och vård stöd och utredning ingår i anslagsredovisningsnivån äldreomsorg. Förvaltningen bedömer utifrån volymökningar kopplat till den demografiska utvecklingen samt omställning mot god och nära vård ett behov av utökning av budgetram med 10 000 tkr. Ramtilldelning bedöms behövas för att bibehålla nuvarande kvalitet som för förvaltningen som helhet motsvarar rikssnitt, samt för att möta volymökningarna inom främst hemtjänsten. Vård, stöd och utredning (VSU) påverkas utifrån ett större behov av förebyggande insatser, dagverksamhet för äldre och korttids- och växelvårdsplatser. Äldreomsorgen har under flera år varit stärkta av flertalet statsbidrag, vilka under planperioden 2025-2027 minskar. I prognosen är inkluderat statsbidrag om 18 200 tkr.

Förvaltningen arbetar med åtgärder för att göra allt vi kan för att minska våra kostnader kopplat till given budgetram i grundverksamheterna samt hitta lösningar för att bedriva en effektivare verksamhet. Förvaltningsledningen har inför 2024 beslutat att ha särskilt fokus på b.la:

- Implementera bemanningshandbok samt upphandla och implementera gemensamt schemaplaneringssystem.
- Implementera beslutstöd genom Power BI, vilket bedöms effektivisera administrativa processer samt möjliggöra säkrare data inför strategiska beslut.
- Slutföra de budgetanpassningar som varje verksamhetsinriktning tagit fram på uppdrag av förvaltningschef.
- Fortsatt arbete utifrån handlingsplaner för att minska sjukfrånvaron och öka friskfaktorerna i förvaltningen och därtill kostnaderna för densamma.
- Fortsätta implementeringen av välfärdsteknik och följa hur det påverkar effektiviseringar inom förvaltningen.
- Forma en sammansatt övergripande plan för införande av ny socialtjänstlag i samklang med färdplan god och nära vård.
- Åtgärder för att bedriva en kvalitativ och effektiv verksamhet pågår ständigt inom förvaltningen och har intensifierats än mer inför 2023 utifrån rådande ekonomi.
- Fortsatt samverkan med barn- och utbildningsförvaltningen, kultur och fritidsförvaltningen samt polismyndigheten i uppbyggnad gällande barn och unga och i det b.la implementering av metod SSPF.
- Fortsatt samverkan i vårdsamverkans struktur såväl lokalt, delregionalt och regionalt för genomförande av färdplan god och nära vård.

Nedan följer en beskrivning av behov, förslag på anpassningar samt konsekvensbeskrivningar per verksamhetsinriktning.

Förslagen innebär summerat:

Utifrån anvisningarna att bedriva verksamheten inom tilldelad budgetram 2025 föreslås nämndens åtgärd utan tillförda medel vara att:

- För att klara kostnader för utbetalt försörjningsstöd samt placeringar barn och unga görs bedömningen att åtgärder inte kan genomföras i annan grundverksamhet inom förvaltningen såsom ex. vis äldreomsorgen, personligt stöd och omsorg eller arbete, sysselsättning och integration. Åtgärder har redan genomförts inom dessa verksamheter för att nå en högre inre effektivitet. Genom detta har bl.a individ- och familjeomsorgens budget kopplat till placeringar barn och unga stärkts tidigare då budgetmedel omfördelades från äldreomsorgen till IFO kopplat till barn och unga. Förvaltningen bedömer att dessa verksamheter saknar budget för att fullt ut klara sina egna verksamheter inom ram och därför genomför egna åtgärder för att klara budget i balans. Individ- och familjeomsorgen skulle kunna genomföra åtgärder inom verksamheten genom att avveckla förebyggande och främjande verksamhet som än inte styrs av lagstöd, men kostnadsbesparingen det skulle ge bedöms mycket liten och snarare kontraproduktiv då de insatserna behövs för att säkra tidig upptäckt, viktig samverkan med andra parter samt stöd på hemmaplan. De behövs också för att anpassa oss utifrån kommande förändringar i socialtjänstlagen. Förvaltningens förslag på åtgärd blir därför att en genomlysning/utredning av individ- och familjeomsorgens arbete kopplat till främst barn och unga behöver genomföras i syfte att se över vad vi kan göra ytterligare utöver det vi redan gör, men också i samarbete med andra parter, för att minska den negativa samhällsutvecklingen vi ser i vår kommun gällande oros-anmälningar och placeringar av barn och unga. Detta bedöms vara ett arbete som behöver pågå över längre tid än 2025 utan bedöms omsluta hela planperioden för att på sikt ge effekter i minskade kostnader placeringar barn och unga till förmån för stärkt möjlighet att ge stöd och hjälp till barn, unga och vårdnadshavare genom insatser hemma. Förvaltningen är här beroende av andra förvaltningar i kommunen samt andra externa parter såsom regionen m.m. i nära samarbete för att se vilka strukturer och aktiviteter som behöver säkras och stärkas för att nå önskad effekt. Gällande försörjningsstöd fortsätter det nära samarbetet mellan individ- och familjeomsorgen och arbetsmarknadsenheten samt externa parter för att minska kostnaderna samt att förvaltningen lyfter in frågan gällande behov av läkarutlåtande till styrgrupp vård-samverkan för dialog ut avsaknad av det påverkar förvaltningen och kommunen.
- För att klara kostnad utifrån volymökning inom daglig verksamhet LSS utan ramtilldelning, bedöms ytterligare avveckling av platser inte vara möjligt då förvaltningen under 2023 avvecklat två dagligverksamheter och inrymt personer med beslut i redan befintliga, vilket gör att vi idag är i en situation där vi får svårt att verkställa nya beslut och riskerar vite. Åtgärdsförslagen förvaltningen ser är att samlokalisera två - tre verksamheter inom anpassad lokal för rullstolsburna och personer med rollatorer för att vinna lokalyta som är bättre anpassad för personernas behov, samt möjliggöra effektivare personalbemanning. Åtgärden behöver ske i samarbete med samhälls-byggnadsförvaltningen. Ytterligare åtgärd förvaltningen ser är att stärka metodiken gällande stegvis förflyttning genom att se över om fler företagsplatser kan utformas. Båda förslagen innebär dock en kostnad som får ställas i relation till den besparing som kan genomföras genom att vi effektiviserar personalbemanningen samt tillgängliggör platser inom befintliga verksamheter.
- Bedömningen görs att åtgärdsförslag kopplat till att klara äldreomsorgens verksamhet inom ram är att fortsatt pausa heltid som norm under 2025 då förvaltningen bedömer att det sedan oktober 2023 gett kostnadsdämpande effekt. Att

avveckla ett äldreboende alternativt minska personaltätheten ytterligare bedöms inte realistiskt utifrån demografisk utveckling samt beskrivet behov av kommande äldreboende 2027.

- Se över vilka eventuella höjningar av avgifter som skulle kunna föreslås socialnämnd och kommunfullmäktige för att öka förvaltningens intäkter.
- Den del av kostnaden för avancerad vård kopplat till trakeostomi och hemventilator, som är fluktuerande inom förvaltningen, inte med självklarhet bedöms vara kommunens ansvar, behöver fortsatt dialog föras med regionen om att nå en gemensam överenskommelse avseende kostnadsfördelning.
- Omställning till ny socialtjänstlag och de förändringar som förvaltningen så här långt kan överblicka behöver ske, bedöms i ett första skede kunna finansieras med stöd av de statsbidrag som är utlovade för planperioden, varför de bedömda behoven inte lyfts inför 2025.

Under respektive anslagsredovisningsnivå går att läsa aktiviteter och åtgärder som pågår, är planerade samt föreslagna och till det konsekvensbeskrivningar.

Inom planperioden 2025-2027 har följande större utmaning/behov identifierats som inte ryms inom tilldelad ram

	Behov	Behov 2025	Behov 2026	Behov 2027	Påverkan mål om rambehov tillgodoses
1	Förstärkning av budget försörjningsstöd	12 500 tkr			Positivt
2	Förstärkning av budget lagstyrda placeringar barn och unga	31 500 tkr			Positivt
3	Förstärkning av budget daglig verksamhet LSS	3 200 tkr			Bibehållen
4	Förstärkning av budget äldreomsorg	10 000 tkr			Bibehållen
Kommande behov planperioden					
5	Driftsbudget för LSS-boende		X		
6	Driftsbudget för nytt äldreboende			X	
Förändrings- och utvecklingsarbete utifrån ny lagstiftning, övergripande nationella planer samt metodutveckling					
7	Anpassning ny socialtjänstlag	X	X	X	
8	Omställning god och nära vård	X	X	X	
9	Digital verksamhetsutveckling	X	X	X	
10	Krisberedskap, civilt försvar och NIS 2 direktiv	X	X	X	

Nämnd och administration

Verksamheterna har inga behov av ytterligare ekonomiska utökningar utan beräknar klara sig inom given budgetram 2025.

De största osäkerhetsfaktorerna kostnadsmässigt inom verksamheterna är satsningar på IT, digitalisering samt arbetet med kompetensförsörjning och att minska sjukfrånvaron. Målet är att implementering av nya IT system och digitala tjänster samt kompetensförsörjning ska klaras inom befintlig budget för hela förvaltningen. Det förväntade underskottet på 5 000 tkr för digitalisering och välfärdsteknik härrör till satsningar kopplade till digital verksamhetsutveckling för hela förvaltningen. Kostnader för färdtjänst och omsorgsresor är efter åren med pandemi tillbaka på tidigare kostnadsnivåer och beräknas redovisa underskott som hanteras inom anslagsredovisningsnivån.

I kommunstyrelsens underlag till MRP 2025-2027 beskrivs att "I samråd med förvaltningscheferna tas, likt föregående år, de samlade IT-investeringarna och driftskostnaderna, inkl. avskrivningar upp av kommunstyrelseförvaltningen. Bakgrunden är att vi, enligt uppdrag i verksamhetsplanen går över till en så kallad Tjänstekatalog. IT-kontoret tar över förvaltningarnas ansvar för aktiva komponenter, servrar mm för hela kommunens nät. Omfördelning av ramar skrivs fram i särskilt ärende av Ekonomikontoret.

Syftet med Tjänstekatalogen är ett samlat kontinuitetstänk för att genomföra gemensamma investeringar och styra driftskostnader för att säkra upp vår IT-miljö över tid. Prissättningen sker utifrån kategorisering av användare och med en fördelningsnyckel, vilket också minskar administrationen avsevärt. Verksamheterna ska, enligt god redovisningssed, bära sina egna kostnader och kommunstyrelseförvaltningen tar, likt förvaltningarna, sin del av denna årliga kostnad. Kostnaden för 2024, som ej täcktes in i föregående års tilläggsbeslut, är 2 300 tkr och faktureras enligt fördelningsnyckeln till förvaltningarna, vilka således tar detta inom sina ramar i år.”

För socialförvaltningens del innebär detta en fördyring på cirka 950 tkr för år 2024 vilken vi klarar inom nuvarande ram inom nämnd och administration. Då ramen för nämnd och förvaltning är lägre 2025 kan svårigheter finnas att inrymma kostnaden i ramen, vilket förvaltningen arbetar vidare med att lösa.

Verksamhetsförändringar och ramanpassning

Socialförvaltningen står inför stora utmaningar i att klara välfärdsuppdraget på många plan. Antalet personer över 80 år ökar samtidigt som komplexiteten kring vård och omsorgsbehov blir än större. Sammantaget gör detta att större krav ställs på högre kompetens och rätt bemanning.

Ett sätt att frigöra resurser i förvaltningen till att möta fler inom budgetramen är att fortsätta arbetet med digital verksamhetsutveckling och införande av välfärdsteknik inom förvaltningens verksamhetsområden. Förvaltningen kommer följa framtagen handlingsplan för detta. Fortsatt utveckling kommer också ske gällande organisation för stöd och support av välfärdsteknik inom våra verksamheter.

Särskilt boende

Ekonomiska behov 2025

Prognosen för verksamhetsområdet 2024 beräknas till ett underskott ca 3 900 tkr. Största delen av underskottet inom verksamhetsområdet kan knytas till sjukhusanknuten avancerad vård för personer med trakeostomi i kombination med hemventilator. Kostnader för denna vård ryms inte inom budgetramen och brukare med detta behov kräver stora personalresurser samt lång upplärning då dessa ärenden kräver specialkompetens.

Utifrån de ekonomiska förändringar som skett i samhället påverkas verksamhetsområdet utifrån stigande räntor och priser vilket inte ges full kompensation för utan hanteras inom ram. Kostnader för till exempel blockhyror, kost och förbrukningsmaterial har under de senaste åren ökat i stor utsträckning och dessa kostnadsökningar har hanterats inom budgetramen. Även behov av nya trygghetslarm på ett par av äldreboendena kommer att bli aktuellt under 2025. Om beslut kommer att tas gällande nytt äldreboende kommer verksamheten att vara i behov av en utökad budget för de driftkostnader (personal samt hyreskostnader) som tillkommer 2027.

Verksamhetsförändringar och ramanpassning

Fortsatt arbete gällande att nå ekonomisk årseffekt utifrån tilldelad personalbudget fortsätter under 2024. Utmaningar finns bland annat utifrån schemaarbete, vi ser att de nya reglerna gällande 11-timmars dygnsvila påverkar schemalaggningsen. I kombination med heltid som norm och borttagande av delade turer behöver enheterna ”pussla” mer för att få ihop scheman för personalen. Det finns också utmaningar för en del av enhe-

terna utifrån utformningen av hur husen som verksamheten bedrivs i är byggda och utformade. Små enheter är svårare att bemanna utifrån rådande täthet. Plan finns för arbete ovan och verksamhetschef följer upp utvecklingen av det med målsättningen att alla enheter ska nå budgetbalans motsvarande 0.78 personaltäthet på totalen. Kostnad för avancerade ärendena är exkluderad.

Arbete gällande sjukfrånvaron inom verksamhetsområdet fortsätter under 2024 och över hela planperioden då det är ett långsiktigt arbete för att nå den effekt vi önskar. Den höga sjukfrånvaro som finns på enheterna påverkar verksamheten på ett negativt sätt. Fortsatt är många medarbetare påverkade av olika former av infektioner så som kraftiga förkylningar. Även icke arbetsrelaterad frånvaro är hög och kan relateras till privata orsaker, psykisk ohälsa och kroniska sjukdomar. Detta påverkar både den korta- och den långa sjukfrånvaron. Enhetscheferna behöver möta all denna frånvaro och en översyn av antal medarbetare/chef samt ett förtydligande av sjuk- och rehabiliteringsprocessen fortsätter.

Verksamhetsområdet arbetar vidare med breddad rekrytering för att säkerställa att rätt person utför rätt arbete. Det finns arbetsuppgifter på enheterna som skulle kunna utföras av annan personal. Här deltar representanter i det uppdrag som getts av förvaltningschef som samordnas av chef inom Arbetsmarknadsenheten (AME). Enhetscheferna ser att medarbetare lägger mycket tid på till exempel hantering av mat och detta är tid som tas från omvårdnaden.

Ett övergripande analysarbete gällande ekonomisk årseffekt, antal medarbetare, sjukfrånvaro sker inom verksamhetsområdet i samverkan med ekonom och HR-partner. Verksamheten genomför omvärldsanalys i syfte att hitta "nya lösningar" för att möta de utmaningar äldreomsorgen står inför utifrån demografisk utveckling, tillgång till färre personer i arbetsför ålder, ny socialtjänstlag samt god och nära vård. Detta innebär att vi fortsatt kommer att behöva vara attraktiva arbetsgivare och satsa på kompetensutveckling så att medarbetare söker sig till och stannar hos oss under sitt arbetsliv.

I samband med ovanstående analysarbete måste verksamhetsområdet också göra en översyn av de kostnader och intäkter som kan härledas till särskilt boende. Verksamheten påverkas idag av exempelvis av pris- och räntehöjningar gällande kost och förbrukningsmaterial mm. Verksamheten behöver också fortsätta skapa förutsättningar och jobba för att införa digital teknik för att underlätta det dagliga arbetet för medarbetare och skapa ett mervärde för våra brukare. Det finns bra och intressant teknik som skulle kunna underlätta inom särskilt boende men som är dyr i inköp.

När verksamheten inte har tillgång till de riktade statsbidrag som hjälpt till att finansiera och stärka äldreomsorgen under många år behöver besparingar ske om inte ramtilldelning ges. Besparingarna kan innebära en påverkan på kvaliteten och negativa konsekvenser på både kort och lång sikt under planperioden, för verksamheten och hela äldreomsorgen såväl ur ett medarbetarperspektiv som ur ett brukarperspektiv. En konsekvens om besparingar blir aktuella är att verksamheten kan behöva minska ytterligare på personal antingen genom att sänka personaltätheten ytterligare eller avveckla ett boende för att frigöra budget. Det senare är ett mer effektivt sätt att kortsiktigt spara pengar.

Konsekvensbeskrivning

Det verksamheten och förvaltningen bedömer är att vi kommer sakna boendeplatser i framtiden utifrån behovsinventeringen avseende lokaler och boenden, då antalet äldre

personer (80+) ökar. Bedömningen utifrån detta är att verksamhetsinriktningen är i behov av ett nytt äldreboende 2027 för att klara volymutvecklingen och i det målen. En avveckling av ett äldreboende påverkar andra verksamheter inom anslagsbildningsnivån som hemtjänst och vård, stöd och utredning (VSU). Antal ärenden i hemtjänsten, behovet av dagverksamhet, korttids- och växelvårdsplatser skulle öka, vilket inte med självklarhet leder till den kostnadseffekt man vill nå då kostnaderna skjuts över på dessa verksamheter. Minskning av personaltäthet bedöms svår att genomföra utan negativ påverkan på sjukfrånvaro, HME samt kvalitet gentemot brukarna.

Kostnader som belastar driftbudgeten och kan härröras till ränte- och prishöjningar ligger under särskilda boendes budget. Ökning som verksamheten fått i samband med detta har gett ökade kostnader för bland annat blockhyror och kost. Den intäkt som kommer från brukarnas kostabonnemang täcker endast en del av kostnaderna för måltiderna, kommunen står för 27 % av kostnaden. Konsekvensen blir att man får göra besparingar på annat som till exempel leder till försämrad kvalitet för brukarna och minskade utbildningsinsatser för baspersonal. Översyn gällande om kostavgiften ska föreslås höjas behöver ske med socialnämnden i särskild ordning.

Bristen på utbildad personal kan i framtiden komma att bli kännbar och för att säkerställa kvaliteten i verksamheten kommer redan befintlig personal, personer som är timanställda och utbildade vara i behov av kompetensutveckling och av utbildning. Fler besparingar inom verksamhetsområdet innebär att vi som arbetsgivare blir mindre attraktiva. Vi behöver i stället locka fler att vilja arbeta inom välfärdssektorn och skapa rätt förutsättningar för personalen att åter hitta balans mellan jobb och fritid. Äldreomsorgen ser redan idag utmaningar med personalförsörjningen då färre söker sig till yrket. Om verksamheten inte får möjlighet att skapa förutsättningar för en bra arbetsmiljö finns risk att sjukfrånvaron som finns inom särskilda boenden inte minskar utan till och med ökar, vilket i sin tur påverkar och gör att det blir ännu svårare att rekrytera ny personal, både gällande chefer och baspersonal till verksamheten.

Hemtjänst

Ekonomiska behov 2025

Prognosticerat underskott för hemtjänsten 2024 är 25 000 tkr och åtgärder pågår för att minska underskottet. Med bas av den kunskap vi har idag är dock denna summa det prognosticerade förväntat underskottet även 2025 utifrån demografisk utveckling. Hemtjänsten har under flera år arbetat med systematiska analyser av verksamhetens resultat och vidtagit åtgärder för ökad effektivitet. Åtgärderna har även syftat till att nå ökad kvalitet men också för att stå rustade för de kommande tio åren då vi förväntas möta en ökad andel personer i behov av insatser från hemtjänsten. Vi identifierar flera olika orsaker till underskottet 2023 som även kommer påverka resultatet 2024 och 2025.

Det som genererar de ökade kostnaderna är dels kopplade till ökat vård -och omsorgsbehov hos dem som får insatser av hemtjänsten. I mars 2024 hade 47 personer med hemtjänst ansökt om särskilt boende och analysen av väntetiden från ansökan till erbjudet inflyttningsdatum kan göras på olika sätt. Medelvärde är 66 dagar. Vi har 14 personer som står i kö till särskilda boende som väntat mer än 3 månader och 11 av dem har väntat 4–6 månader. Vi ser också att uppdrag från kommunal primärvård genom delegerade hälso- och sjukvårdsinsatser har ökat och kommer öka mer genom omställningen till god och nära vård. Det innebär att vården i så stor utsträckning som möjligt ska ges i öppna vårdformer eller i hemmet i stället för på sjukhus och här kom-

mer hemtjänstens medarbetare och chefer få en viktig roll med krav att klara det uppdraget. Omställningen kräver kompetenshöjande insatser och ökad samverkan med brukaren i fokus. En annan del som bidrar till underskottet är att hemtjänsten anpassat antalet enhetschefer och gruppleddare till en nivå som säkerställer en godtagbar arbetsmiljö och samtidigt satsar vi på friskfaktorerna på arbetsplatsen. Hemtjänstens chefer behöver vara tillgängliga, ge uppskattning, förtroende och förutsättningar i det dagliga arbetet och det kräver närvaro och tid för medarbetarna. Vi kan redan 2023 se positiva effekter i medarbetarundersökningen där HME total gått från 73 till 77 och HME Ledarskap gått från 71 till 77. Därmed görs bedömningen att förutsättningarna finns för att mer realistiskt uppnå ambitionsnivån i föreslagna målvärden kopplat till förväntat resultat HME 2025 (80) och 2027 (82).

Hemtjänsten förknippas ofta med minutstyrd insatsplanering och effektivitetsmått som både påverkar ekonomin och upplevd arbetsmiljö hos medarbetarna. Hemtjänsten i Vänersborg planerar insatserna utifrån brukarnas behov, vägledande nivåer. Efter analys av snitttider och vetskap om förändrade behov hos brukarna regleras insatstiden skyndsamt. Hemtjänstens komplexitet och oförutsägbarhet kräver att enhetscheferna på daglig basis arbetar och analyserar ekonomin i praktiken, dvs vidta åtgärder för en effektiv insatsplanering men samtidigt hantera arbetsmiljöutmaningar kopplat till insatsplaneringen och hemtjänstens specifika verksamhetsområde.

Den nya socialtjänstlagen kommer sätta fokus och stärka de förebyggande och tidiga insatserna. I samband med hemtjänstens omorganisation 2023 förstärktes de personella resurserna för att arbeta med trygghetslarm. Vi har därmed redan ställt om för att möta en trolig ökning av trygghetslarm som en tidig trygghetsskapande insats men också att andra digitala verktyg som ska startas upp kan skötas med resurser som arbetar inom trygghetslarm.

Verksamhetsförändringar och ramanpassning

Ytterligare analys och kunskap krävs för att vidta rätt åtgärder inom äldreomsorgen i syfte att bli mer effektiva. Vi saknar idag analysunderlag gällande beslutad, planerade och utförd hemtjänst. Schablontider vid hemtjänstbeslut planeras starta upp i maj 2024 vilket möjliggör detta. Digitala verktyg behöver ersätta och komplettera personella insatser i mycket större utsträckning och vi ställer oss positiva till den utvecklingen. Genom ökat samarbete med arbetsterapeuter inom MEA (Möjliggöra egen aktivitetsförmåga) så är målsättningen ökad självständighet hos brukarna och genom det minskat behov av hemtjänst. Ny upphandling av trygghetslarm har gjorts och vi behöver invänta implementeringen innan vi kan ta del av analysunderlag.

Konsekvensbeskrivning

Om äldreomsorgen inte får täckning för volymökningar och omställningen till god och nära vård behöver hemtjänsten vidta åtgärder som direkt berör brukarna. Ca 90 % av hemtjänstens budget består av personalkostnader och besparingar görs då främst genom att göra personalneddragningar. Personalneddragningar görs om insatstiderna hos brukarna minskas ner under faktiska behovet och/eller att vi pausar beslutade insatser. Det i sin tur kommer försämra medarbetarnas arbetsmiljö och arbetstillfredsställelse då de strävar efter att göra ett bra jobb samt att vi inte lever upp till kriterierna i socialtjänstlagen utifrån rätten till verkställt lagstyrda beslut.

Vård, stöd och utredning

Verksamhetsområdet prognostiserar en budget i balans under 2024. Utöver budgetram finansieras verksamhetsområdet under 2024 med statsbidrag på 500 tkr för att finansiera hälsosamtal för äldre. För utvecklingsteamet har vi en finansiering från KOM-KR på 1 500 tkr.

Ekonomiska behov 2025

Vård, stöd och utredning (VSU) påverkas av den demografiska utvecklingen, anpassning till god och nära vård samt förändrad socialtjänstlag utifrån ett större behov av förebyggande insatser, dagverksamhet för äldre och korttids- och växelvårdsplatser.

Verksamhetsförändringar och ramanpassningar

Under 2025 kommer utmaningen fortsatt vara en personcentrerad och samordnad vård som stärker hälsan för patienter/brukare. Behoven hos målgrupperna ökar och verksamheten behöver ge fler insatser inom befintlig bemanning med kvalitet. Läke- medelsautomater kommer att införas under 2024 för en ökad patientsäkerhet, självständighet och även minskat behov av hemtjänst och boendestöd för läkemedelshantering.

Utifrån behov har ett utvecklingsteam med legitimerade medarbetare ansvarat för att genomföra utbildningsinsatser under 2024. Syftet är att personal med rätt kompetens täcker vårt bemanningsbehov, att utifrån verksamhetens behov säkerställa en god och säker vård enligt Hälso- och sjukvårdslagen och att säkerställa en god omvårdnad. Alla nya vikarier inom äldreomsorg, personligt stöd och omsorg och daglig verksamhet får en introduktionsutbildning i omvårdnad och rehabilitering, förflyttningsteknik och även utbildning inför läkemedelsdelegering. Utöver det så kan ytterligare utbildningar erbjudas utifrån behov med koppling till nära vård för omvårdnadspersonalen. Genom att göra rätt så minskar avvikelser och kvaliteten ökar och vi önskar att fortsätta med utvecklingsteam 2025.

Verksamhetsområdet satsar fortsatt på utveckling av hälsofrämjande och förebyggande aktiviteter för seniorer i kommunen, i syfte att öka livskvalitet och självständighet för enskilda samt minska inflödet till äldreomsorgens verksamheter. Ett av verktygen för att nå ovan mål är projektet "Senior i VBG" som vi ser som en fortsatt investering för framtiden och samverkan ska fortsatt ske med föreningslivet.

Arbetssterapeuter ger stöd för att öka den enskildes aktivitetsförmåga i hemmet och fortsätter satsa på att öka självständigheten för brukare med hemgångsbeslut för att minska omfattningen av stödbehovet efter sjukhusvistelse av hemtjänsten. Detta sker i samverkan med biståndsenheten och hemtjänsten.

Avgiftshanteringen effektiviseras under 2024 och avgiften bygger på den schablontid som är beviljad i hemtjänsten. Underlaget ger möjlighet att analysera beviljad tid, planerad tid och utförd tid med målsättning att tiden ska användas effektivt utifrån brukarnas behov.

Under 2025 fortsätter bemanningsenheten att ge stöd till chefer i förvaltningen kring bemanning och schemaläggning utifrån framtagna Bemanningshandbok och upphandlat systemstöd kopplat till schemaläggning.

Som ett ytterligare led i nära vård blir fokus kvaliteten utifrån biståndsbedömning. Vägledande nivåer påverkar utfallet av insatser och ska möta den enskildes behov av stöd.

Handläggarna kan utifrån behov behöva ge mer tid åt den enskilde för att öka delaktigheten, tryggheten och självständigheten. Handläggningen behöver genomlysas utifrån att öka brukarnas upplevelse av att beslutet är anpassat efter behov. Anpassningar kommer att ses över i samband med implementering av ny socialtjänstlag för tillgänglighet, insatser utan behovsprövning, förebyggande och jämställdhet.

Konsekvensbeskrivning

Konsekvenser om vi inte ökar budgetramen för äldreomsorgen vilket avser 3 100 tkr för VSU är att avsluta utvecklingsteamet i nuvarande form och endast erbjuda utbildningar enligt lagkrav kopplat till delegeringar och förflyttningar. Det innebär en minskad kvalitet i verksamheterna och svårigheter att använda vikarier i verksamheterna. Inom förebyggande drar vi ned på insatser som inte är lagkrav för att sedan utveckla det i samband med ny socialtjänstlag som är planerad att gälla från och med 1 juli 2025. Konsekvenser blir att vi har svårt att senarelägga biståndsbedömda insatser vilket i sin tur kan leda till ökad belastning på hemtjänst, korttidsboendeplatser och särskilt boende.

Individ- och familjeomsorg

Ekonomiska behov 2025

Behovet inför 2025 är 12 500 tkr kopplat till försörjningsstöd och 31 500 tkr för placeringar av barn och unga, totalt 44 000 tkr. Då antalet placeringar ökar ställer detta också ett ökat krav på personal, omfördelningar internt bidrar till möjligheten att öka personalbudgeten inom Barn & Unga med motsvarande 3 000 tkr, detta har vi dock förhoppning om att lösa genom interna omfördelningar. IFO har ett beräknat underskott med 42 900 tkr för 2024. Prognosen är mycket osäker framför allt avseende kostnader för försörjningsstöd och placeringar för barn och unga där vi ser en klar risk att kostnaderna kommer att öka ytterligare utifrån ökande volymer.

Att bedöma framtida kostnader för individ- och familjeomsorgen, IFO är mycket osäkert då det är många yttre faktorer som spelar in, inte minst vad som händer i vår omvärld. De ekonomiska utmaningarna framåt för IFO är framför allt kostnaderna för försörjningsstöd samt kostnader för placeringar av barn och unga, men även för övriga insatser riktade mot denna målgrupp samt utökning av personal både inom myndighetsutövande och öppenvård.

Kostnaderna för försörjningsstöd har succesivt minskat sedan 2021 trots att riksnormen höjts med 17,3 % mellan 2022–2024. Huvudorsaken till det goda resultatet bedöms vara ett effektivt metodiskt arbete avseende brukare med hög ohälsa samt utökad strukturerad samverkan med Arbetsmarknadsenheten för brukare med arbetsförmåga i kombination med en minskad arbetslöshet. Arbetslösheten började stiga under hösten 2023 och regeringens prognos är att den fortsätter öka för att i början av 2025 landa på 8,5 %. Utvecklingen drivs till stor del av en snabbt stigande arbetslöshet bland utrikesfödda, som redan innan låg på långt högre nivåer än inrikes födda. Här finns det självklart en risk att behovet av försörjningsstöd kommer öka både på kort och lång sikt. Ytterligare en riskfaktor avseende kostnader för försörjningsstöd är att vuxenpsykiatrien aviserat att de inte kommer att skriva läkarutlåtande för pensionsförmåner i samma omfattning som tidigare på grund av läkarbrist, de bedömer att skriva denna typ av intyg på begäran inte ingår i deras tvingande uppdrag.

Antalet orosanmälningar och därmed också behov insatser kring barn- och unga har ökat kraftigt de senaste åren, inte enbart i Vänersborg, utan även nationellt. Under perioden 2018–2023 har antalet orosanmälningar och inkommande information ökat med hela 77 % i Vänersborg. Detta i kombination med ständigt ökade lagkrav inom barnvården leder till ökade kostnader avseende insatser och personalförstärkningar utöver budget. Just nu pågår en nationell utredning av hela barnvården på uppdrag av regeringen, som kan komma att leda till ännu högre krav inom barnvårdens samtliga delar. I betänkandet föreslås förändringarna avseende SoL och LVU träda i kraft 2025-11-01.

Nya socialtjänstlagen kommer att innebära stora förändringar för IFO:s verksamhet. Utöver de behov som beskrivits utifrån volymökningar så kommer även denna omställning kräva ytterligare resurser både avseende utökning av personal samt kunskapsförhöjande insatser för att nå en kunskapsbaserad socialtjänst som ska arbeta utifrån metoder med evidens och beprövad erfarenhet. Då vi befinner oss i ett uppstartsarbete så är det oklart vad omställningen i praktiken kommer att innebära fullt ut. Helt klart är dock att vi behöver förstärka inom vårt förebyggande arbete med hjälp av kommande statsbidrag som är aviserade för 2025 och några år framåt. I övrigt inväntar vi lagrådsremissen som beräknas komma under senhösten.

Vuxenheten har en beräknad prognos på 3 200 tkr i överskott för 2024. Överskottet avser kostnader för personal som bl.a består av vissa vakanser och sjukskrivningar, men är i första hand ett resultat av genomförd åtgärd 2023 som bestod av en omorganisation och effektivisering av vår öppenvård. Även försörjningsstödsenheten har ett överskott avseende kostnader för personal i prognos 2024 med 1 100 tkr p.ga vakanshållande av tjänster samt sjukskrivningar. Inför 2025 kommer intern omfördelning att ske från dessa enheter till enheter inom barn och unga där det föreligger ett underskott på personalkostnader pga nödvändiga personalförstärkningar utifrån volymökningar och ökade lagkrav.

Verksamhetsförändringar och ramanpassning

Samarbetet med ASI (arbetsmarknadsenheten) är en mycket viktig och avgörande del i arbetet på försörjningsstödsenheten. Samtlig berörd personal på arbetsmarknads- och försörjningsstödsenheten har via samordningsförbundet nyligen utbildats i BIP-metoden som är den enda forskningsbaserade metoden som finns tillgänglig med syfte att arbeta med progression för personer med komplexa behov mot arbete. Behovet av arbetsmarknadsenhetens insatser och arbetsmarknadsanställningar är stort och kan också komma att öka.

Ett utvecklingsarbete pågår kring våra hemmaplanslösningar och förebyggande arbete riktat mot barn och unga och deras föräldrar i syfte att minska behovet av placeringar. Samarbetet med skolan är också viktigt i detta arbete och här pågår ett kontinuerligt utvecklingsarbete. Placering på institution skall vara den sista lösningen om barn/den unge inte kan skyddas i hemmiljön. Under 2023 har ett planeringsarbete pågått och under 2024 startar vi upp ett samarbete enligt modellen SSPF (Skola, Socialtjänst, Polis, Fritid) i syfte att tidigt uppmärksamma ungas behov och erbjuda förebyggande insatser.

Då behovet av fler tjänster inom barn och unga är stort, kommer verksamheten att inför 2025 göra anpassningar internt för att omfördela medel inom ram till dessa behov. För att denna ramanpassning ska vara möjlig krävs att antalet hushåll avseende försörjningsstöd inte ökar avsevärt, detsamma gäller antalet ärenden på vuxenheten.

Vuxenenheten arbetar aktivt med att utveckla insatser på hemmaplan för våra brukare med missbruks- och beroendeproblematik samt våld i nära relation som lett till mycket få placeringar och generellt låga kostnader jämfört med andra kommuner för målgruppen.

Konsekvensbeskrivning

En hög andel av arbetet som utförs på IFO är lagstyrt med höga krav på kvalitet i alla delar av myndighetsutövning och beviljade insatser. Inom IFO finns också behovet av att vara ständigt beredda för akuta insatser som inte kan vänta, i vissa delar kan man därför likna arbetet med "blåljusverksamhet" utifrån tillgänglighet och beredskap.

Om vi inte erhåller ramökning för placeringskostnader barn och unga samt kostnader för försörjningsstöd så kan det bli nödvändigt att omfördela resurser från det förebyggande arbetet till myndighetsuppdraget, dessa åtgärder kan dock endast täcka en mycket liten del av kostnadsbehovet. Detta ligger heller inte i linje med kommande ny socialtjänstlags intentioner och bedöms också vara kostnadsdrivande på längre sikt.

Vid behov av budgetminskande åtgärder så är de enda tänkbara nedskärningarna inom IFO icke lagstyrda, uppsökande och förebyggande åtgärder såsom t. ex fältverksamheten och förebyggande föräldrastöd. Risken med dessa neddragningar är att behoven av de biståndsbedömda insatserna ökar på sikt om barn och föräldrar inte kan erhålla tidigt stöd i förebyggande syfte. Detta skulle också innebära minskad möjlighet till samverkan med barn och utbildningsförvaltningen, kultur och fritidsförvaltningen, polismyndigheten etc. gällande det gemensamma arbetet att stärka barn, unga och familjer i Vänersborg.

Personligt stöd och omsorg

Ekonomiska behov 2025

Personligt stöd och omsorg har ett beräknat underskott på 2 900 tkr inför 2025 och då avseende köpta platser SoL respektive LSS. Verksamhetens åtgärd kring detta är att vänta in beslut avseende det planerade nya LSS-boendet Lindås för att genom det kunna verkställa besluten i kommunen. Processen har dragit ut på tiden pga. ett flertal olika orsaker men först och främst för att det skett fördyringar i projektet varför det stoppades upp. I skrivande stund så är projektet åter i gång. Bedömningen är att inflyttning kommer ske under 2026. Utifrån detta så kommer PSO inför MRP 2026–2028 lägga fram ett behov av driftsbudget (personal och lokalkostnader). Vår bedömning idag är att PSO inte kommer kunna finansiera detta utifrån nuvarande budgetram varför budgetförstärkning kommer behövas motsvarande boendets totala driftskostnad. Vår bedömning idag är att etableringen av Lindås kommer medföra en kostnadsbesparing på cirka 9 000 tkr på helårsbasis då vi kan ta hem 3–4 externt köpta platser.

PSO har också en ombyggnation av ett boende på gång där bedömningen är att den kan påbörjas under 2025. Anledningen till denna ombyggnation är att boendet idag saknar personalutrymme. Behoven har förändrats sedan boendet startades upp varför detta behöver åtgärdas utifrån ett arbetsmiljöperspektiv. Initialt kommer det placeras 2 boendar för att lösa den akuta situationen.

Verksamhetsförändringar och ramanpassning

PSO har under 2023 genomfört de åtgärder som presenterades inför 2024. Vår bedömning utifrån vårt prognosarbete i februari 2024 är att vi fortsätter sänka våra personalkostnader i form av övertid och korttidsfrånvaro och att vi sänker våra kostnader avseende köpta platser. Vi kommer fortsätta hemtagning av externt köpta platser under 2024 vilket kommer medföra kostnadsbesparingar under 2024 och inför 2025. Vi har balans på boendeplatser. Sammanfattningsvis bedömer vi att utgångsläget inför 2025 är försiktigt positivt om det inte uppstår händelser som vi inte kan förutse idag.

Konsekvensbeskrivning

PSO fortsätter arbeta med personalens hälsa utifrån friskfaktorer med hjälp av HR och företagshälsovård. Vi fortsätter arbeta med att sänka vårt övertidsuttag. Om möjlighet inte finns att verkställa beslut om boende på hemmaplan påverkas verksamheten genom underskott gällande externa placeringar som kan leda till att ytterligare åtgärder i grundverksamheten behöver genomföras.

Arbete, Sysselsättning och Integration

Ekonomiska behov 2025

Daglig verksamhet

Inom verksamhetsområde Arbete, Sysselsättning och Integration har daglig verksamhet ett beräknat underskott på 2 714 tkr i prognos 2024. Behovet inför 2025 bedöms till 3 200 tkr.

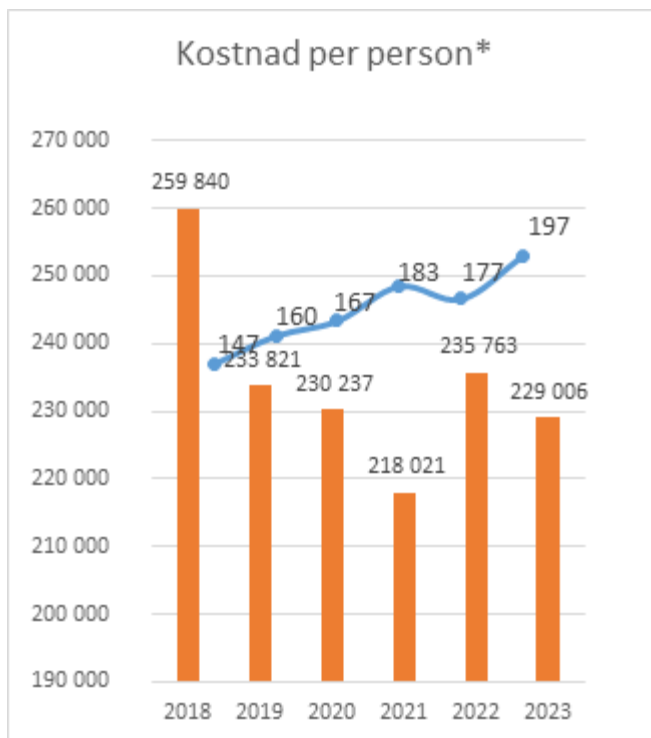
Förklaringen till underskottet är volymökningar. De senaste sex åren har antalet brukare med beslut om daglig verksamhet enligt LSS ökat med 34 % utan tillskott i ram. 2018 var antalet brukare 147 personer och motsvarande siffra 2023 är 197. Bara under 2023 har det tillkommit 24 nya beslut.

Underskottet kan framför allt härledas till 2022 då gränsen var nådd och varken personalresurser eller lokalytor räckte till. För att kunna verkställa fler beslut om daglig verksamhet var man tvungen att starta upp nya verksamheter. Detta innebar en ökad kostnad för personalresurser och lokalytor som ej rymdes inom ram.

Då daglig verksamhet ej tillfördes medel för volymökningar 2022 gick verksamheten in med ett prognosticerat underskott på dryga 4 100 tkr 2023. För att minska underskottet omfördelades då en miljon kronor från AME:s budget till DV:s budget. Att underlåta att verkställa beslut har inte varit något alternativ då det är en lagstyrd verksamhet och vid icke verkställda beslut kan kommunen bli ålagd att betala vite vilket kan bli kostsamt. Då volymökningen av beslut på daglig verksamhet enligt LSS bidrar till att kommunens LSS-utjämningsbidrag ökar, kan det tyckas rimligt att ekonomiskt behov täcks av kommunens LSS-utjämningsbidrag och kostnader baserat på volymökning tillförsäkras socialnämnd med förvaltning. Detta behov lyftes både inför MRP 2023-2025 och 2024-2026.

När det gäller daglig verksamhet finns det en svårighet i att antalet brukare stadigt ökar utan att medel tillförs budgetram. Utmaningen de senaste åren har varit att ta emot fler personer med beslut inom befintlig ram och erbjuda dem en daglig verksamhet av god kvalitet.

Nu kan det konstateras att vi befinner oss i samma läge som 2022 då varken personalresurser eller lokalytor räcker till för att ta emot fler brukare. Neddragning av personalresurser samt ökat antal brukare per heltidsanställd har medfört att bruttokostnaden per brukare minskat med 11 % sedan 2018.

Under 2024 tillkommer en årlig kostnad på 500 tkr för köp av extern plats på daglig verksamhet för två personer som har sin placering i annan kommun.

Arbetsmarknadsenheten

Arbetsmarknadsenheten beräknas ha budget i balans 2024 och beräknas klara sig inom budget 2025.

En åtgärd för att minska kostnaden för försörjningsstöd är att öka antalet arbetsmarknadsanställningar vilket AME inte har budget för. Detta kommer att innebära att AME kommer att gå med underskott på åtgärdsanställningar för att verka kostnadsdämpande på totalen. Det budgetanslag som finns hos förvaltningschef dämpar detta underskott.

Verksamhetsförändringar och ramanpassning

Verksamheten har under 2023 genomfört ett flertal verksamhetsanpassningar för att reducera budgetunderskott. Besparing gjordes i och med personalneddragning när två verksamheter inom daglig verksamhet avvecklades, Artfex och Torpen. Stängningen har inneburit att det har skett förtätning av brukare på övriga verksamheter och i detta en ökad arbetsbelastning för personalen.

Verksamhetschefs bedömning är att vi har nått så långt vi kan i verksamhetsanpassningar och att vi nu befinner oss i ett läge där vi kan bli tvungna att bemanna upp igen för att kunna verkställa nya beslut. Under rådande omständigheter med låg bemanning, brist på fysiskt utrymme och brist på lokaler som är anpassade för rullstolar och

rollatorer, finns det inte utrymme för att verkställa nya beslut på daglig verksamhet inom tre månader. Vilket kan få som konsekvens att kommunen får betala vite.

Konsekvensbeskrivning

Att personaltätheten inom daglig verksamhet har minskat får konsekvenser för såväl brukare som personal. Personalen har idag redan stora grupper och det kommer att bli än svårare att räkna till för den enskilde individen. Det kan leda till en försämrad arbetsmiljö med ökad sjukskrivning som följd.

Då Arbetsmarknadsenheten arbetar så gott som uteslutande med personer som uppbär försörjningsstöd kommer en verksamhetsanpassning få effekter på förvaltningens kostnader för försörjningsstöd. En verksamhetsanpassning bestående av neddragning av personalresurs inom arbetsmarknadsenheten innebär minskade möjligheter att motivera, rusta och matcha försörjningsstödstagare till utbildning, sysselsättning och arbete. Detta leder till minskade möjligheter till självförsörjning för den enskilde individen och kostnaderna för försörjningsstöd kommer att öka. Neddragning av arbetskon konsulenter innebär att det kommer att fattas färre beslut om arbetsmarknadspolitisk åtgärd. Neddragning av arbetsledare inom de praktiska verksamheterna innebär minskade intäkter för arbetsträningsplatser.

En åtgärd för att minska kostnaderna inom daglig verksamhet är att samordna två - tre dagliga verksamheter inom samma lokal och att dessa är anpassade efter att ta emot rullstolsburna personer med högre omvårdnadsbehov då detta är svårt att möjliggöra i nuvarande lokaler. Genom samlokalisering kan de personella resurserna användas mer effektivt i samverkan samt att vi möjliggör att ta emot personer med nya beslut. En ytterligare åtgärd är att arbeta vidare utifrån metoden gällande stegförflyttning och se över hur verksamheten skulle kunna öka antalet företagsplatser.

Bidrag till inriktningsmålens målvärden

Nedan angivna inriktningsmål med tillhörande målvärden är de socialnämnden bedöms kunna ha störst inverkan på. Under respektive ruta anges nämndens bidrag till inriktningsmålens målvärden samt korta kommentarer.

Våra invånare ska ha mer jämställda och jämlika förutsättningar att påverka sina liv

Mått (KOLADA) %	Utgångsläge	Ambitionsnivå 2025	Ambitionsnivå 2027
Vuxna biståndsmottagare (18+ år) med långvarigt ekonomiskt bistånd, andel av befolkningen	1,5 (2022)	1,3	1,09 (2016 års nivå)

Kommentar: Resultatet för 2023 avseende detta nyckeltal presenteras i Kolada hösten 2024. Bedömningen är dock att vi för 2023 ligger i nivå med ambitionsvärdet som är satt till 1,3 för 2025, då antalet minskat det senaste året. Mot bakgrund av det bedömer förvaltningen att vi har ett bra utgångsläge för att möjliggöra måluppfyllelse för 2025. Vad gäller att nå ambitionsnivån för 2027 1,09 är detta mycket svårbedömt, särskilt med tanke på den stigande arbetslösheten och ökade svårigheter att få person att gå över till rätt ersättningar inom socialförsäkringssystemet, bl.a. på grund av läkarbrist

framför allt inom psykiatrin. Ytterligare en viktig åtgärd är olika former av bidragsanställningar där behov finns av ökad budget avseende den del av anställningskostnaden som åligger kommunen att bekosta.

Fler barn och unga uppnår bättre skolresultat och fullföljer sina studier

Mått (KOLADA) %	Utgångsläge	Ambitionsnivå 2025	Ambitionsnivå 2027
Ungdomar som är etablerade på arbetsmarknaden eller studerar 2 år efter slutförd gymnasieutbildning	82,6 (2021)	83,1 (rikssnitt 2021)	85,1 (grön 2021)

Kommentar: Utifrån förvaltningens perspektiv så är det svårt att bedöma om det finns någon trend i utvecklingen då det saknas uppgifter för 2022 och 2023. Det gör att det blir komplicerat att bedöma utvecklingen kopplat mot rådande konjunktur och prognos. Troligtvis så har det funnits en uppåtgående trend som har eller kommer att brytas p.ga konjunkturen och en ökad ungdomsarbetslöshet. Samtidigt så kan antalet/andelen unga som studerar tendera att öka vid sämre konjunktur. Måttet avser ju både arbete och studier, och dessa kan med andra ord balansera varandra. Vad det gäller förvaltningens verksamhet och då framförallt AME, så möter vi främst ungdomar som inte har fullföljt sina studier och målet är att motivera dem tillbaka till studier.

Om ungdomen har fullföljt sina studier så kan den komma till oss om den har försörjningsstöd, men det är också en så begränsad del av alla ungdomar så vilken effekt vår verksamhet har på siffrorna nedan är svår att bedöma. Om en ungdom blir arbetslös efter fullföljda studier och skriver in sig på AF, så går hen i ungdomsgarantin efter 90 dagar och får en handlingsplan, t ex rusta och matcha eller studiemotiverande orienteringskurs. De kommer sällan till oss, eftersom de allt som oftast inte är i behov av någon form av arbetsträning/förstärkt arbetsträning.

Det förvaltningen bedömer främst avgör målvärdet är faktorer som konjunktur, tillgång på utbildningsplatser, det lokala näringslivets förutsättningar och annat som vi som verksamhet/förvaltning har liten eller ingen påverkan på. Det förvaltningen kan bidra med kopplat till målvärdena är det arbetet vi genomför gentemot de ungdomar/unga vuxna som vi har kontakt med inom AME och inom IFO.

Vänersborgs kommun har en god service och hög effektivitet gentemot våra invånare och företag

Mått (KOLADA)	Utgångsläge	Ambitionsnivå 2025	Ambitionsnivå 2027
Brukarbedömning hemtjänst äldreomsorg - helhetssyn, %	82 (2023)	86 (rikssnitt 2022)	90 (nivå 2020)

Kommentar: Krav på ytterligare effektiviseringar i verksamheten kan komma att påverka brukarens upplevelse av kvaliteten i insatserna negativt. Med kvalitet här menas brukarnas möjlighet att kunna påverka när och hur insatserna ska ske och att det finns tillräckligt med insattid. Då finns en risk att målvärdet i MRP 2025–2027 kopplat till förväntat resultat gällande brukarbedömning hemtjänst, helhetssyn % inte uppnås. Att nå målvärde 86, 2025 bedömer verksamheten utifrån de åtgärder som pågår realistiskt men ytterligare analys krävs gällande realismen i att nå målvärde 90, 2027 och kopplat till det vilka ytterligare åtgärder som krävs för att nå det.

Som ett ytterligare led i omställning nära vård blir fokus kvaliteten utifrån verksamhetens biståndsenhet och de biståndsbedömningar som görs. Beslutade vägledande nivåer påverkar utfallet av insatser och ska möta den enskildes behov av stöd. Handläggarna kan utifrån behov behöva ge mer tid under utredning och vid uppföljning av beslut åt den enskilde för att öka dess delaktighet, trygghet och självständighet. För att säkerställa hur måluppfyllnad än mer ska stärkas/säkras behöver handläggningen genomlysas utifrån att öka brukarnas upplevelse av att beslutet är anpassat efter behov.

Ambitionsnivån gällande målvärdet för 2027 är högre satt än socialnämndens förväntade resultat att förvaltningen ska nå minst rikssnitt i nationella jämförelser.

Våra medarbetare ska ges förutsättningar för ett friskt och hållbart arbetsliv

Mått (KOLADA)%	Utgångsläge	Ambitionsnivå 2025	Ambitionsnivå 2027
Hållbart medarbetarengagemang (HME) totalindex	79 (2023)	80	82
Sjukfrånvaro	9,3	8,7	8,1 (rikssnitt 2022)

Kommentar: Förvaltningens utgångsläge 2023 är 78 avseende HME och 11.2 avseende sjukfrånvaro. Aktiviteter pågår kopplat till båda måtten för att öka vårt HME som förvaltning och minska vår sjukfrånvaro.

Socialnämnden har formulerat förväntade resultat för 2024 och mandatperioden gällande att vi ska nå ett HME motsvarande 80 och en total sjukfrånvaro motsvarande 10 procent. Analyser av nuläget gällande HME är att det kräver mycket för att få rörelse i resultaten då förvaltningen är stor.

Hemtjänsten har ett HME efter 2023 års undersökning som ligger över rikssnitt då rikssnittet är 76, särskilt boende äldre samt individ och familjeomsorgen ligger på rikssnitt som är 75 för särskilt boende och 79 för IFO. Personligt stöd och omsorg tillsammans med arbete, sysselsättning och integration ligger något lägre än rikssnitt kopplat till verksamhet LSS. Mot bakgrund av hur vi som förvaltning står oss utifrån rikssnitt kopplat till andra verksamheter är ambitionen att nå 80 hög men förvaltningen arbetar mot

det.

På samma sätt mot att nå en total sjukfrånvaro på 10 procent. De analyser som förvaltningen gör är att mot bakgrund av att kommunens totala utgångsläge 2023 är 9,3 gällande sjukfrånvaro och vi då låg cirka två procentenheter över det är det realistiskt att förvaltningen kommer bidra till att kommunen kan nå målvärdet 8.1 2027 om vi når 10 procent, vilket är nämndens och förvaltningens ambition. Kopplat till önskad ambitionsnivå gällande HME bedömer förvaltningen att vi då ska nå 80 för att bidra till helheten. Det är som tidigare beskrivits en hög nivå mot bakgrund av rikssnittet för inriktningarna inom förvaltningen.

Socialnämnden

Inventarier

Verksamhet/Projekt, mnkr	2025	2026	2027	S:a
Administration	0,5	0,5	0,5	1,5
Ädreomsorg	4,5	4,5	4,5	13,5
Individ- och familjeomsorg	0,5	0,5	0,5	1,5
Omsorg om funktionshindrade	0,5	0,5	0,5	1,5
<u>Arbete, sysselsättning och integration</u>	<u>0,3</u>	<u>0,3</u>	<u>0,3</u>	<u>0,9</u>
S:a Utgifter inventarier	6,3	6,3	6,3	18,9

Kommentarer till inventarieanslag:

Socialnämnden har behov av återinvesteringar i möbler, hjälpmedel och andra inventarier. Driftskostnader för detta täcks inom ram.

§ 58

Fastighetsinvesteringar inom socialnämnden 2025-2027- komplettering gällande fastighetsinvestering på Snödroppsvägens gruppbostad

SOC 2023/234

Beslut

Socialnämnden godkänner fastighetsinvestering kopplad till ombyggnation på Snödroppsvägens gruppbostad och därtill hyreskostnad. Renoveringen omfattar ombyggnation av befintlig byggnad till personalutrymme samt separat förrådsbyggnad på tomten. Internhyran ska hanteras inom ram.

Sammanfattning av ärendet

Snödroppsvägens gruppbostad har i dagsläget inget utrymme för rast och vila för sin personal som arbetar på boendet. Tidigare har man löst detta problem genom att inhysa personalen i en av lägenheterna på boendet som under en period stått outhyrd. När nu verksamheten ser ett ökat behov och då också kö till våra gruppbostad tog man beslut om att lägenheten i stället skulle hyras ut. Personalen har under en period endast haft tillgång till kontorsrum för både arbete, lunchrum och vila för nattpersonal.

Förvaltningen i egenskap som arbetsgivare har ett ansvar utifrån arbetsmiljö att tillhandahålla tillräckligt med utrymme för rast och vila. Enhetschef för boendet har fått motta flertalet KIA-rapporter samt haft samtal med Kommunal om den situation som råder för personalen.

Det är mot denna bakgrund som samtal inletts med Samhällsbyggnadsförvaltningen om att bygga om befintligt förråd i bostaden till ett personalutrymme samt därtill bygga en förrådsbyggnad för placering på tomten. Renoveringen och förrådsbygget ska enligt beräkningar från Samhällsbyggnad kosta ca 2 235 tkr, 1 800 tkr för renovering och 435 tkr för tillbygge av förråd.

Prognosen om 2 235 tkr innebär en hyreskostnad om 148 tkr/år och beräknas hanteras inom nuvarande ram.

Beslutsunderlag

- Socialförvaltningens tjänsteskrivelse, daterad 2024-03-19

Sändlista

Kommunfullmäktige
Samhällsbyggnadsnämnden

Utdragsbestyrkande

2024-04-04

Dnr: SOC 2023/224

Handläggare

Zana Savic

zana.savic@vanersborg.se

0521-72 17 30

Mottagare

Socialnämnden

Uppföljning av socialnämndens beslut andra halvåret 2023

Förslag till beslut

Socialnämnden noterar informationen.

Sammanfattning av ärendet

Uppföljning av socialnämndens beslut, fattade under andra halvåret 2023, redovisas.

Redovisningen sker två gånger per år. Syftet med redovisningen är att följa upp verkställigheten av viktigare beslut som tas i socialnämnden.

Resultatet av uppföljningen redovisas i förteckning, daterad 2024-03-26.

Beredning

Information har inhämtats genom sökningar i kommunens dokument- och ärendehanteringssystem Evolution.

Underlag

- Protokoll socialnämnden, kommunfullmäktige, kommunstyrelsen m.fl. nämnder
- Förteckning över uppföljning av socialnämndens beslut, andra halvåret 2023, daterad 2024-03-26

Karin Hallberg

Förvaltningschef

Sändlista

-

Paragraf, diariernr	Ärende, Socialnämndens beslut	Aktuell status
§/Dnr	2023-08-31	
§ 91 2020/149	Information om återredovisningen i IVO:s granskning av SÄBO Socialnämnden noterar informationen.	Beslut 2024-02-29 § 28 om att skicka in begärd återrapportering till IVO.
§ 92 2022/262	Yttrande gällande remiss om förslag till revidering av Miljöprogram 2030 1. Socialnämnden ställer sig bakom socialförvaltningens förslag till yttrande, i enlighet med bilaga 1, avseende revidering av Miljöprogram 2030. 2. Socialnämnden ställer sig bakom tillägg till yttrandet i enlighet med bilaga	Kommunfullmäktige beslutade 2024-03-13, § 26, att anta Miljöstrategi 2030 enligt bilaga och därmed upphäva Miljöprogram 2030 antagen av kommunfullmäktige 2016-02-24 § 34.
§ 93 2023/143	Yttrande av betänkandet Kunskapskrav för permanent uppehållstillstånd (SOU 2023:25) från Justitiedepartementet Socialnämnden översänder Yttrande gällande betänkande Kunskapskrav för permanent uppehållstillstånd, daterat 2023-06-27, till kommunstyrelsen	KS tog, via delegering, beslut om att skicka in yttrande till Justitiedepartementet 2023-09-18 (dnr KS 2023/726)
§/Dnr	2023-09-28	
§ 102 2023/168	Uppföljning av privata utförare 2023 samt plan rörande privata utförare 2023-2026 1. Socialnämnden godkänner uppföljningen avseende helåret 2022 av privata utförare samt överlämnar den till kommunstyrelsen. 2. Socialnämnden beslutar anta plan för uppföljning av privata utförare 2023-2026.	---
§ 103 2023/112	Delårsrapport augusti med helårsprognos 2023 Socialnämnden godkänner delårsrapport per augusti och helårsprognos 2023 samt överlämnar rapporten till kommunstyrelsen.	Beslut i KF 2023-10-18 § 177: Kommunfullmäktige noterar informationen i delårsrapport per augusti 2023. De nämnder som prognostiserar underskott mot budget uppmanas vidta de åtgärder som erfordras för att nå balans mot beslutade ekonomiska ramar. Mot bakgrund av det ekonomiska läget för 2024 så uppmanas även de nämnder som prognostiserar balans eller överskott att arbeta med att hålla nere kostnaderna. Detta innebär strikt vakansprövning, återhållsamhet med inköp av varor och tjänster samt stor restriktivitet med beslut som leder till ökade kostnader.

Paragraf, diariernr	Ärende, Socialnämndens beslut	Aktuell status
§ 104 2023/190	Begäran om tilläggsanslag till socialnämnden mot bakgrund av generella statsbidrag till äldreomsorgen 1. Socialnämnden begär tilläggsanslag hos Kommunfullmäktige för 2023 om drygt 5,7 mnkr, avseende generellt statsbidrag som tilldelats Vänersborgs kommun för att öka bemanningen av sjuksköterskor på särskilda boenden. 2. Socialnämnden begär tilläggsanslag hos Kommunfullmäktige för 2023 om drygt 37,4 mnkr avseende generellt statsbidrag som tilldelats Vänersborgs kommun för att minska andelen timanställningar inom kommunalt finansierad vård och omsorg om äldre.	Kommunfullmäktige beslutade, 2023-11-15 § 199, att tillföra socialnämnden tilläggsanslag med 43 166 tkr i budget 2023. Erhållna statsbidrag som avser ökad bemanning av sjuksköterskor på särskilda boenden och minskad andel timanställda inom vård och omsorg om äldre ska redovisas som generella statsbidrag under kommunens finansförvaltning. Finansiering sker genom att budgeten för generella statsbidrag utökas med motsvarande belopp 2023.
§ 105 2022/240	Remissvar på medborgarförslag om att inrätta familjecentral i Vänersborg Socialnämnden föreslår kommunfullmäktige att avslå medborgarförslaget om att inrätta familjecentral i Vänersborg då sådan verksamhet redan finns organiserad.	Kommunfullmäktige beslutade, 2023-12-13 § 212, att avslå medborgarförslaget.
§/Dnr	2023-10-26	
§ 115 2023/228	Behovsinventering gällande boenden och lokaler 2025-2034 Socialnämnden antar behovsinventering gällande boenden och lokaler 2025-2034 och överlämnar den till kommunstyrelsen som underlag för det kommungemensamma lokalförslagsunderlaget.	Kommunstyrelsen beslutade 2024-01-24 § 9, att fastställa "Lokalförslagsunderlag 2025–2034" som ett referensunderlag, kompletterar med möjlighet till en framtida lokal för räddningstjänsten även på fastigheten Krickan 1, och överlämnar detta till samtliga nämnder att använda som underlag i arbetet med Mål- och resursplan 2025–2027.
§/Dnr	2023-11-23	
§ 122 2023/58	Godkännande av Internkontroll för socialnämnden 2023 Socialnämnden godkänner utförd internkontroll av kommungemensamma och nämndspecifika granskningsområden för 2023 samt överlämnar rapporten till kommunstyrelsen och kommunens revisorer.	Kommunstyrelsen beslutade 2024-01-24, § 6, att konstatera att nämnderna utfört internkontroll 2023 enligt kommunfullmäktiges reglemente för internkontroll och översände dokumentet till kommunens revision för kännedom.

Paragraf, diariernr	Ärende, Socialnämndens beslut	Aktuell status
§ 123 2023/215	Svar på remiss- Bedömning av möjligheter att förlägga vissa kommunala verksamheter till fastigheten Krickan 1 Socialnämnden översänder yttrande, enligt bilaga 1, till kommunstyrelsen.	Kommunstyrelsen beslutade 2024-01-24, § 10, att notera informationen och ge i uppdrag till kommunstyrelsens presidium att samråda med presidiet för Fastighets AB om hur man ska gå vidare med hyresobjektet Krickan 1.
§ 124 2023/222	Yttrande gällande länsgemensamt samverkansavtal för familjecentraler och familjecentralsliknande verksamheter i Västra Götaland Socialnämnden föreslår Kommunstyrelsen att ställa sig bakom Länsgemensamt samverkansavtal för familjecentraler och familjecentralsliknande verksamheter i Västra Götaland.	Kommunstyrelsen beslutade 2024-01-24, § 7, att antar Länsgemensamt samverkansavtal för familjecentraler och familjeliknande verksamheter i Västra Götaland.
§ 127 2023/260	Vägledande nivåer För vanligt förekommande insatser enligt socialtjänstlagen (SoL) och lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS) Socialnämnden antar det reviderade dokumentet Vägledande nivåer för vanligt förekommande insatser enligt socialtjänstlagen (SoL) och lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade (LSS).	---
§ 128 2023/257	Taxor och avgifter inom socialnämnden 2024 1. Socialnämnden fastställer taxor och avgifter 2024, att gälla från och med 2024-01-01, i enlighet med tidigare beslutad arbetsgång. 2. Socialnämnden godkänner att eventuella justeringar görs i Taxor och avgifter inom socialnämnden 2024 utifrån information från Socialstyrelsen gällande prisbasbelopp, föregående års omsorgsprisindex (OPI) samt beslut från Västtrafik.	---
§/Dnr	2023-12-14	
§ 135 2023/272	Detaljbudget socialnämnden 2024 1. Socialnämnden fastställer detaljbudget år 2024 per anslagsredovisningsnivå enligt följande: Alla belopp i tkr Nämnd och förvaltningsgemensamt 68 965 Äldreomsorg 584 141 Individ och familjeomsorg 181 975 Personligt stöd och omsorg 279 021	---

Paragraf, diariernr	Ärende, Socialnämndens beslut	Aktuell status
	Arbete, sysselsättning och integration 70 381 Summa budgetram 2024 1 184 483 2. Socialnämnden översänder detaljbudgeten till kommunstyrelsen.	
§ 136 2023/274	Socialförvaltningens verksamhetsplan 2024 Socialnämnden lägger informationen, rörande socialförvaltningens verksamhetsplan år 2024 till handlingarna samt informerar kommunstyrelsen om densamma.	---
§ 137 2023/126	Yttrande gällande Granskningsrapport Revisionsrapport - Granskning av det kommunala aktivitetsansvaret Socialnämnden ställer sig bakom yttrandet, enligt bilaga, och översänder yttrandet till kommunens revisorer.	Utifrån vad som framkom i revision tog socialnämnden beslut om att föreslå KF att revidera socialnämndens reglemente, se § 138
§ 138 2023/270	Revidering av socialnämndens reglemente- förtydligande gällande ansvaret över kommunala aktivitetsansvaret (KAA) Socialnämnden föreslår kommunfullmäktige att anta revidering av socialnämndens reglemente i enlighet med bilagan Socialnämndens reglemente-Förslag till revidering 2023-12-14.	Ärendet är under handläggning hos Kommunstyrelseförvaltningen.
§ 139 2022/142	Information om granskning av Fördjupad översiktsplan (FÖP) Brålanda Socialnämnden noterar informationen.	Socialnämnden beslutade 2024-01-25, § 9, att avge yttrande gällande FÖP Brålanda. Ett antagande av FÖP Brålanda förväntas till sommaren 2024.
§ 140 2023/4	Fördelning av föreningsbidrag för sociala föreningar för år 2024 Socialnämnden beslutar om fördelning av föreningsbidrag till sociala föreningar för år 2024 enligt följande: BRIS Region Väst 21 000 kr Aktiva länken 75 000 kr Demensföreningen i Trollhättan/Vänersborg 5 000 kr Spelberoendes förening Göteborg 28 000 kr Lions Club Vänersborg 5 000 kr Brålanda Väntjänst 65 000 kr	---

Paragraf, diariernr	Ärende, Socialnämndens beslut	Aktuell status
§ 141 2023/243	Uppföljning av delmål i avfallsplan Socialnämnden avger svar gällande uppföljning av delmål i Vänersborgs kommuns avfallsplan enligt bilaga.	Samhällsbyggnadsnämnden beslutade 2024-02-29, § 18, att överlämna bilagd rapport "uppföljning och redovisning av mål i avfallsplan 2022" till kommunfullmäktige.

2024-04-04

Dnr: SOC 2024/9

Handläggare

Zana Savic

zana.savic@vanersborg.se

0521-72 17 30

Mottagare

Socialnämnden

Meddelandelista till socialnämndens sammanträde 2024-04-16

Förslag till beslut

Socialnämnden godkänner redovisningen av meddelandelistan.

Sammanfattning av ärendet

Socialförvaltningen har lämnat förteckning över meddelanden som inkommit för att redovisas vid socialnämndens sammanträde den 16 april 2024.

Underlag

- Meddelandelista 2024-03-06--2024-04-02

Karin Hallberg

Förvaltningschef

Sändlista

-

Dokument

Utskriftsdatum: 2024-04-02

Utskriven av: Zana Savic

Diarienummer: Socialnämnden

Sekretess: Visas ej

Beskrivning av sökning:

Meddelandelista 2024-03-06--2024-04-02

Id	I/U/K	Beskrivning	Ansvarig
Datum		Avsändare/Mottagare	Avdelning
Ärendenummer		Ärendemening	Dokumenttyp
2024.486	I	Beslut SBN 2024-02-29 § 18 Uppföljning och redovisning av avfallsplan 2022	Anne Elfving
2024-03-12		Samhällsbyggnadsnämnden	Kvalitet och utveckling
SOC 2023/243		Uppföljning av delmål i avfallsplan år 2022	BESLUT
2024.513	I	Beslut PERSFOR 2024-03-06 Ersättning till sjuksköterskor för arbete under semesterperioden 2024	Jeanette Sjölund
2024-03-18			Administrativa avdelningen
SOC 2024/78		Beslut Personal- och förhandlingsutskottet (PFU) 2024-03-18 Ersättning till sjuksköterskor för arbete under semesterperioden 2024	BESLUT
2024.577	I	Beslut KF 2024-03-13 Förslag om tilläggsbudget för investering i boende för personer med sammansatta behov	Peter Martinsson
2024-03-26		Kommunfullmäktige	Personligt stöd och omsorg
SOC 2021/191		Boende för personer med sammansatta behov	BESLUT
2024.578	I	Strategi för internationella arbeten åren 2024-2028	Karin Hallberg
2024-03-26		Kommunfullmäktige	Socialförvaltningen övergripande BESLUT
2024.579	I	Beslut KF 2024-03-13 Avsägelse till uppdrag som ledamot i kommunfullmäktige socialnämnden och ersättare i kultur- och fritidsnämnden	Zana Savic
2024-03-27		Kommunfullmäktige	Administrativa avdelningen
SOC 2024/83		Avsägelse, entledigande, nomineringar Politiker Samlingsakt 2024	BESLUT

2024-04-04

Dnr: SOC 2024/10

Handläggare

Zana Savic
zana.savic@vanersborg.se
0521-72 17 30

Mottagare

Socialnämnden

Anmälan av delegeringsbeslut till socialnämndens sammanträde 2024-04-16

Förslag till beslut

Socialnämnden godkänner redovisningen av beslut fattade med stöd av delegeringsordning för socialnämnden.

Sammanfattning av ärendet

Delegeringsbeslut fattade under perioden 2024-03-02--2024-03-28 anmäls.

Underlag

- Delegeringslista socialnämnden 2024-03-02--2024-03-28

Karin Hallberg

Förvaltningschef

Sändlista

-

Delegeringsbeslut

Utskriftsdatum: 2024-04-02

Utskriven av: Zana Savic

Diarienummer:	Socialnämnden
Beslutsfattare:	Alla
Kategori:	Alla
Beslutsinstans:	Socialnämnden
Sammanträdesdatum:	2024-04-16
Sekretess:	Visas ej

Id	Beskrivning	Paragraf
Datum	Avsändare/Mottagare	Beslutsfattare
Ärendenummer	Ärendemening	Kategori
		Ansvarig
2024.409	Tillfälligt utökat serveringstillstånd på Friends Restaurang & Konferens den 28-31 mars och 1-3 november 2024.	9.1.8
2024-03-05	Raggarn's AB	Elisabeth Moberg
SOC 2020/222	Tillstånd enligt 8 kap. 2 § alkohollagen (2010:1622) för servering av alkoholdrycker Serveringsställe Restaurang Friends	9.1.8
		Elisabeth Moberg
2024.582	2461-1021 Tillägg till hyresavtal IFOs lokaler Poppel'n 7 avser ombyggnation av kontor	2.1.3
2024-03-27	Stenvalvet 246 Vänersborg Poppel'n AB	Karin Hallberg
SOC 2015/111	Nya lokaler för Individ- och familjeomsorgen Drottninggatan 4-6, Vänersborg (Residensgatan 20)	2.1.3
		Åsa Turesson